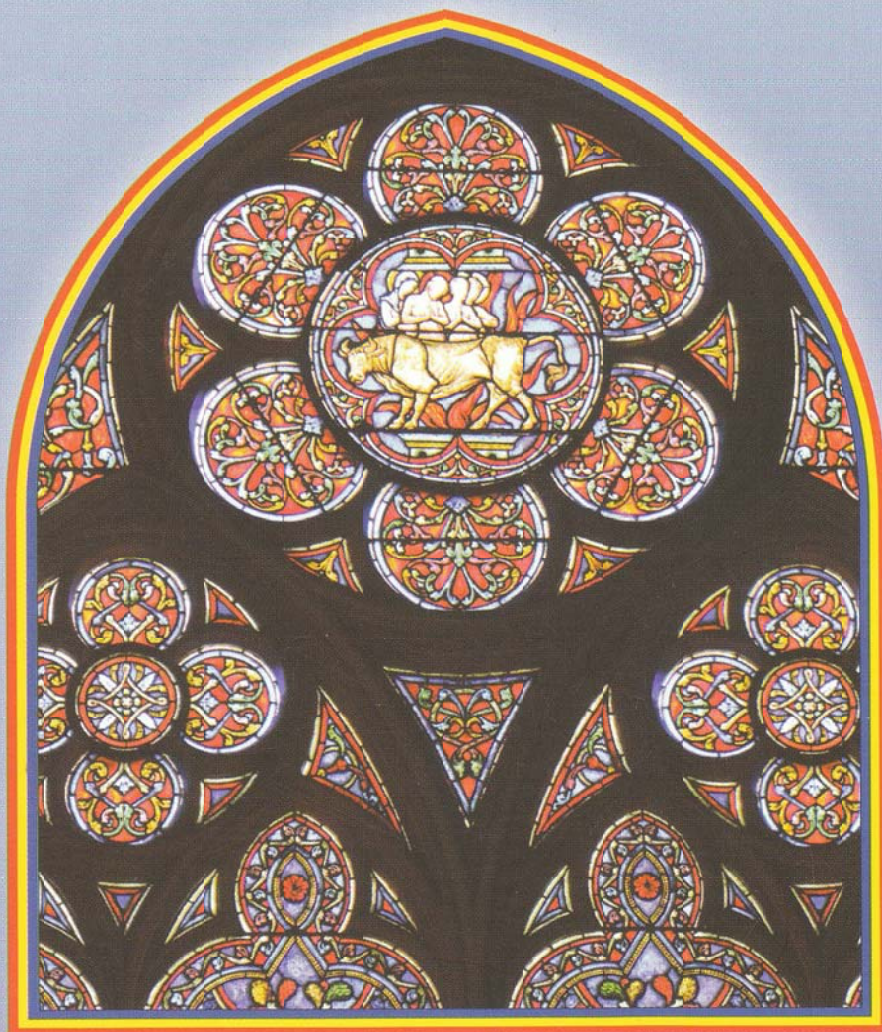

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Revista Veteranilor din Serviciile Române de Informații

Anul I / Nr.4 / Septembrie 2010

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

Consiliul editorial

Prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu

Prof. univ. dr. Ioan Chiper

Prof. univ. dr. Corvin Lupu

Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu

Prof. univ. dr. Cristian Troncotă

Col. (r) Filip Teodorescu, președintele ACMRR – SRI

Colegiul de redacție

Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu

Gl.bg. (r) Adrian Bărbulescu

Paul Carpen

Col. (r) Aurel V. David

Col. (r) Hagop Hairabetian

Gl. bg. (r) Maria Ilie (secretar de redacție)

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

Gl. bg. (r). Cristian Troncotă (redactor șef)

©ACMRR-SRI

București 2010

ISSN 2067-2896

Tel: 021-2119957

Contact: acmrr.bucuresti@acmrr.ro

Opiniile și punctele de vedere exprimate în cuprinsul revistei pot să nu corespundă cu cele ale ACMRR-SRI. Potrivit art. 206 Cod Penal, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora.

Reproducerea în orice formă a conținutului acestei publicații este permisă numai cu acordul prealabil al Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul Român de Informații. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

C U P R I N S

Exerciții de memorie și inteligență

- Jocul securității - Interviu cu prof. univ. dr. Cristian Troncotă..... 5
Paul Carpen
- Evenimentele din decembrie 1989 în percepția unui ofițer de informații interne (II)..... 11
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
- Istorie trăită - rubrică realizată de Paul Carpen
 - *Constantin Gîrbea*: Ceaușescu și Gorbaciov la Berlin..... 27
 - *Nicolae Sporiș*: Un atac de tip terorist, nu o acțiune politică..... 31
 - *Col. (r) Nicolae Brezoi* : Dureri, spaime, întuneric..... 37

Din istoria serviciilor de informații

- Nicolae Iorga – dascăl de istorie pentru agenții Siguranței Statului Român..... 41
Dr. Aurel V. David
- Procesul Pătrășcanu: momente inedite..... 53
Vasile Dumitru Fulger
- “Uneori este mult mai greu să scrii istoria, decât s-o faci...”..... 59
Lt. Col. (r) Victor Manfred Burtea
- Scurtă istorie a unei vendete și a unui „stilou”..... 63
Hagop Hairabetian
- În fața competenței, „Jos pălăria!”..... 65
Vasile Dumitru Fulger

Atitudini și opinii

- Despre coincidențe – regiunile de dezvoltare sau de destrămare..... 69
Acad. Dinu C. Giurescu
- Securitatea și intelectualii..... 77
Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
- 24 decembrie 1989: Misiunile ordonate la cimitirul din Sibiu s-au înscris în seria diversiunilor la nivel național..... 81
Prof. univ. Dr. Corvin Lupu
- Note de lectură - **Paul Carpen**:
 - *Trucajele revoluției române*..... 87
 - *CIA în război*..... 90
 - *Talmeș-balmeș marca Talpeș*..... 95

Cultura de securitate

- Cultura de securitate și rolul Serviciului Român de Informații în promovarea acesteia..... 101

Dr. Ist. Tiberiu Tănase

- Cartea la zi: Alin Spânu, Istoria serviciilor de informații/ contrainformații românești în perioada 1919-1945..... 107

Prof. univ dr. Gh. Buzatu

- Despre războiul psihologic..... 111

Col. (r) Neculai Georgian Grigoraș

Din viața și activitatea ACMRR-SRI

- „Vitrării – Lumini și umbre” ecouri favorabile în mediile specialiștilor și în rândul cititorilor..... 117

- Activități recente ale asociației..... 119

Col (r) Gheorghe Trifu

- Prezenți în viața și cultura cetății..... 120

Prezentul număr este ilustrat cu reproduceri ale unora din peisajele de toamnă semnate de cunoscutul pictor NICOLAE BLEI, căruia îi mulțumim pentru amabilitatea de a ni le fi pus la dispoziție.

JOCUL SECURITĂȚII

Interviu realizat cu Prof. univ. dr. Cristian Troncotă

Reputat specialist în studierea serviciilor secrete, Prof. univ. dr. Cristian Troncotă a publicat pe această temă numeroase articole, studii, monografii, dintre care menționăm: *Eugen Cristescu – asul serviciilor secrete românești* (1994); *Mihail Moruzov și Serviciul Secret de Informații al armatei române* (1997); *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu* (1999); *Glorie și tragedii* (2003); *Duplicarii* (2003); *Torționarii* (2006). Este conducător de doctorat în cadrul Academiei Naționale de Informații și profesor asociat al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu.

Paul Carpen: *Rolul jucat de Securitate în preajma și în timpul evenimentelor din decembrie 1989 a prilejuit abordări dintre cele mai diverse: la o extremă se situează incităările la reprimarea fizică a lucrătorilor instituției, concretizate prin lozinci de genul „Securiști-teroriști”, iar la cealaltă extremă se află prezentarea acestei instituții drept organizatoare a doborârii regimului comunist. Între aceste două limite, unde se așează, în opinia dumneavoastră, adevărul?*

Cristian Troncotă: În mod evident ambele abordări sunt false. Și voi începe cu discutarea celei de a doua.

Securitatea nu a fost o instituție pucistă. De altfel, în condițiile regimului existent până în decembrie 1989 era imposibil pentru o persoană din conducerea acestui departament chiar și să conceapă, nemaivorbind să organizeze, o variantă pucistă de depășire a situației de criză în care se afla țara. O asemenea soluție ar fi reprezentat însă pentru instituție o eroare, o cădere profundă, ar fi coborât-o mai mult chiar decât o făcuseră erorile din perioada anilor ‘50. Să gândim lucrurile și altfel: Ar fi răspuns populația la cerințele obiective de înnoire a societății dacă îndemnul către acestea l-ar fi făcut Securitatea? Nu se compromitea totul?

În legătură cu celălalt aspect, Securitatea nu se putea angrena în acțiuni represive, întrucât un asemenea comportament ar fi condus la consecințe similare cu cele suferite de ofițerii unguri în timpul revoltei din 1956, când au fost pur și simplu vânați pe străzi și uciși. În luna august 1989, generalul Iulian

Vlad a studiat personal în arhive documentele privind evenimentele din Ungaria anului 1956 și a tras concluziile de rigoare. El a înțeles că, dacă ordona represalii, furia mulțimii va nimici tot ce însemna fizic instituție și oamenii ei. Și nu a dispus așa ceva.

Viața ne arată că aceia care au calculat dărâmarea sistemului, cei care au elaborat scenariul acestei răsturnări au scontat pe implicarea Securității în acțiuni violente. Ceea ce nu s-a realizat. De ce au calculat greșit? Pentru că nu au cunoscut situația reală a Securității, nu au cunoscut lucrurile din interiorul acesteia.

Fie-mi permisă o scurtă paranteză.

Exagerăm oare vorbind despre „scenarii?” Nicidecum! Toate serviciile mari elaborează asemenea tipuri de lucrări, cu obiective strategice, tactice, măsuri de realizare a lor. Știind aceasta, nu avem dreptul să eliminăm cu ușurință o asemenea idee, ridiculizând-o prin afirmații ironice de felul „scenarita este o boală a noastră”. Proiectele mari, cele care schimbă soarta unor popoare sau a unor regiuni întregi trebuie și sunt în realitate analizate mai întâi prin astfel de scenarii complexe.

Revenind la ideea anterioară, ne putem întreba de ce nu a fost cunoscută adevărata situație din interiorul Securității. Răspunsul este desigur complex, dar o componentă majoră a sa este aceea că, încă din decembrie 1964, consilierii sovietici fuseseră eliminați din aparatul de Securitate. Semnificația profundă a acestei acțiuni poate fi corect apreciată numai atunci când facem o comparație cu celelalte țări: din Ungaria consilierii sovietici au plecat în noiembrie 1991, iar din fosta RDG o dată cu retragerea ultimelor trupe sovietice.

În contextul ostilității generale, înțelegând prin aceasta atât aprecierile din exterior cât și atitudinea populației, singura modalitate prin care instituția putea supraviețui era aceea să nu se implice nici în puci, nici în represiune. Ceea ce a și făcut.

Poziția de *non-combat*, de pasivitate atât față de vechiul, cât și față de noul regim reprezenta unica modalitate prin care se făcea posibilă realizarea unor înnoiri în țară și se salva în același timp instituția.

P.C.: *Cartea dumneavoastră „Duplicitarii” reprezintă un volum de referință pentru studierea istoriei noastre recente. Puteți insista asupra*

motivelor care v-au condus  tre această abordare?  n raport cu cine a fost Securitatea duplicitară?

C.T.: După ce am publicat numeroase studii  i articole dedicate serviciilor secrete române, am apreciat că era necesar un volum de sinteză privind Securitatea în ultimii săi ani de existen .

Consider că se impunea marcată clar diferen a netă existentă între Securitatea anilor '50 – '60  i cea a anilor '70 – '80. După ancheta efectuată asupra abuzurilor  i ilegalităților comise, după epurarea aparatului său, după distan area efectivă de propriile erori  i abuzuri, Securitatea devenise practic o instituție nouă, capabilă să se autoperfecționeze, să  nve e din erorile comise.

Noul regim instaurat după decembrie 1989 a preferat să nege totul: industria era „un morman de fier vechi”, pe plan artistic trecuserăm printr-un „de ert cultural” etc. A a s-a ajuns  i la situația în care conducătorii Securit  ii existente în 1989 au fost tra i la răspundere pentru erori care nu numai că nu le apar ineau nemijlocit, dar pe care ei  n i i le comb tuser  cu ani în urmă.

Este un adevăr simplu acela că o instituție nu este nici mai bună, nici mai rea decât societatea pe care o serve te. Nu este cazul să repetăm nenumăratele duplicit  i ale regimului comunist din România. Mă voi referi, dintre acestea, la una singură, mai bine documentată  i relevantă.

 n mod constant, conducerea partidului comunist a plasat Securitatea în pozi ie de adversitate fa  de sovietici. Refuzul oricărei colaborări, obstinația cu care s-a acționat împotriva tuturor demersurilor vizând integrarea treptată a statelor socialiste s-au manifestat cel mai puternic în domeniul Securit  ii.

 n 1970, primul ministru al Canadei, aflat în vizită în  ara noastră, s-a  nt lnit cu premierul Ion Gheorghe Maurer  i cu ministrul de Externe, Corneliu Mănescu. El a adresat atunci o întrebare dură: „Cum este posibil ca România să promoveze o politică externă independentă, iar pe plan intern să  mbr  i eze «socialismul ortodox»?”.

Din stenograma secretă a discu iei rezultă că demnitarii români au dat un răspuns c t se poate de deschis: „Suntem nevoi i să apelăm la această *duplicitate*, pentru a nu-i st rni pe ru i. Popula ia este  inut  sub control prin Securitate. Dacă politica de supraveghere a acesteia e ueaz , atunci de vină e instituția, nu sistemul”.

La rândul său, și Securitatea a fost duplicitară în raporturile sale cu conducerea statului. Nici nu putea să fie altfel, întrucât era creația regimului pe care-l sluja. Ofițerii Securității cunoșteau mai bine decât oricine erorile manageriale, pierderile în economie, raportările exagerate, starea de spirit negativă față de conducerea partidului. Cel puțin în anii '80. Ca într-o comedie tragică desfășurată la scara întregii țări, au mimat și ei încadrarea în sistem.

Atunci când însă, în 1989, a fost plasată în situația de a alege între țară, pe de o parte, și conducerea ei pe de alta, Securitatea a făcut alegerea corectă.

P.C.: *În care domeniu poate fi cantonată cel mai pertinent culpa majoră a lucrătorilor din aparatul de Securitate din perioada 1965-1989, în aplicarea unor legi nedrepte, în încălcarea, prin abuzuri, a legilor existente sau în faptul că nu s-au opus sistemului?*

C.T.: Privind cu sinceritate istoria acelor ani, se poate afirma că Securitatea nu a greșit nici mai mult, nici mai puțin decât alte instituții similare.

Dacă încercăm să aflăm de ce totuși în România s-a manifestat și se manifestă încă o opoziție dură față de Securitate, vom ajunge la niște concluzii ciudate. Ceaușescu și-a creat imagine pozitivă prin critica dură a Securității. Și a reușit destul de bine. El se situa undeva deasupra tuturor necazurilor și nenorocirilor care îl loveau pe omul de rând și nu avea nici o vină pentru ele. De vină erau cei care, chipurile, nu-l informau. În practică se purta exact pe dos față de imaginea creată. Nu admitea nici un fel de raport informativ privind starea de spirit reală a populației țării. Prin urmare, vina pentru situația gravă în care ajunsese România anilor '80 trebuie căutată la vârful piramidei puterii, și nu la baza ei. Că pot fi culpabilizați individual doar acei ofițeri care din exces de zel au încălcat legea, e corect. Dar în anii '80, numărul acestora este incomparabil mai mic față de cei din anii '50 care gândeau și acționau cu consilierii sovietici alături.

Oricum, ca un reflex târziu al acestei atitudini, la noi s-a instituit moda de a-ți face imagine pozitivă criticând instituțiile. Nu doar Securitatea. Serviciile secrete actuale apar în postura de sac de box în care bat toți cei care se antrenează pentru funcții politice. Dacă aici e lăudabil ceva, atunci e faptul că în asemenea împrejurări aceste servicii rezistă.

Prin poziția de *non-combat* adoptată în 1989, instituția a putut să existe în continuare. Și este esențial ca instituțiile unui stat să supraviețuiască mai ales

în momentele de răsturnări bruște. Pentru că statul se afirmă tocmai prin instituțiile sale. Fără prestigiul instituțiilor statale se creează haos, anarhie.

Continuitatea instituțională, capacitatea de a se reforma și de a răspunde unor comandamente de securitate națională au făcut ca serviciile secrete române să devină parteneri credibili într-o alianță selectă, cu profesioniști de prim rang. Dacă nu s-ar fi folosit ceea ce a fost preponderent pozitiv din aparatul anterior, acest lucru nu ar fi fost posibil. În aceasta constă meritul echipei din conducerea fostei Securități – Iulian Vlad, Stamatoiu, Neculicioiu, Rațiu și ceilalți.

P.C.: *Este corect să credem că adâncirea și perfecționarea democrației conduc în mod automat la reducerea importanței pe care o au serviciile secrete de informații? Puteți concretiza aprecierile dumneavoastră cu exemple din Elveția, Franța, Marea Britanie, SUA?*

C.T.: Acest punct de vedere este pur ceașist. Ne amintim că fostul conducător susținea preluarea treptată a unor atribuții ale serviciilor secrete de către Gărzile Patriotice, de comitetele de partid și alte asemenea. Cine militează azi pentru reducerea rolului serviciilor secrete, folosind astfel de argumente, reînvie o teorie la fel de falimentară ca și acela care a promovat-o.

Și pentru a mă referi la țările menționate de dvs., observăm că marile democrații dispun de servicii secrete puternice, alcătuite din profesioniști bine pregătiți și bine motivați.

Raporturile serviciilor de informații cu factorii de decizie politică sunt deosebit de complexe. Este îngrijorătoare apariția unei situații în care serviciile de informații nu au voie să deranjeze puterea prin informațiile furnizate, în care acestor servicii li se cere să nu facă altceva decât să execute ordinele primite de la conducerea statului. Ar fi bine ca oferta electorală a partidelor să includă și politica de securitate, astfel încât această politică să poată fi cunoscută și aprobată de întreg electoratul și nu doar de Parlament, după alegeri.

De două ori în această scurtă discuție a trebuit să remarc faptul că vedem cum ies la iveală, acolo unde nici nu te aștepti, reflexe mentale create în anii de dictatură. Exemplele sunt însă mai numeroase. Tocmai pentru a evita apariția unor asemenea reflexe întârziate, este necesar să dezvoltăm cultura de securitate a populației României. Aceasta nu înseamnă să facem din cultura de securitate o materie de predat în școli asemenea culturii civice.

Trebuie ca fiecare cetățean să devină conștient că fără securitate națională nu poate fi democrație, nu poate fi prosperitate, nu se pot afirma drepturile omului, nu există loialitate, prestigiu național, o imagine pozitivă în lume.

În acest context, țin să exprim câteva gânduri despre domeniul apărării, o componentă importantă a sistemului de securitate națională. Securitatea se realizează în măsura în care componenta de apărare armată, care are o dimensiune participativă, este în măsură să răspundă comandamentelor Alianței. Nu există apărare în afara apărării Alianței. Armata are un aparat propriu de „intelligence”, a cărui eficiență nu poate fi concepută în afara unei strânse cooperari realizate atât cu instituțiile din sistemul național de securitate, cât și cu instituțiile similare ale aliaților. Apărarea și Securitatea nu pot fi concepute decât împreună. Orice dihotomie, așa cum s-a întâmplat din nefericire în decembrie 1989, nu poate avea decât consecințe dintre cele mai grave pentru starea națiunii. E adevărat că suntem un popor creștin. Am fost învățați de mici să ne rugăm la divinitate să ne ierte greșelile noastre, așa cum noi iertăm greșiților noștri. Dar de uitat? Vom uita oare? Personal refuz să cred că suntem un popor fără memorie. Aici intervine rolul istoriei, inclusiv al memoriei orale, care ar trebui recuperată într-un discurs echilibrat fără ură și fără părtinire.

Eșecurile noastre sunt foarte vizibile, succesele sunt cunoscute de prea puțini. Pe plan intern însă, reușitele ne motivează.

Stella Rimington, director al MI5 (serviciul de securitate al Marii Britanii) 1991-1996

EVENIMENTELE DIN DECEMBRIE 1989  N PERCEP IA UNUI OF TER DE INFORMAȚII INTERNE (II)

2. Zile de foc

... ziua  nt i (21 decembrie)

Revolta populară de la Timișoara a reprezentat sc nteia care a făcut să explodeze nemul umirile social-politice  i în alte zone ale ării.

 n ziua de 21 decembrie, la Arad, Sibiu, Cluj  i Bra ov au început proteste publice, la început izolate  i în grupuri mici, care urmau în linii mari același scenariu  i în care erau implicați diversioni ti veni i din Ungaria  i din Uniunea Sovietică.

Momentul hot r tor l-a reprezentat „spargerea” mitingului organizat de Ceaușescu la Bucure ti, la ora 12,20,  i, imediat după aceasta, coagularea unor nuclee protestatare în diverse locuri din centrul Capitalei ( n fa a hotelului Bucure ti, în zona Intercontinental – Dalles, la Piața Roman  etc.).

Despre mitingul din 21 decembrie am o percep ie nemediată, întrucât am fost prezent la fa a locului, împreună cu aproximativ 15 colegi din cadrul Direc iei I, cu misiunea de a asigura protecția transmisiei directe realizate de Televiziunea Română.  n cadrul Departamentului Securit ii Statului exista un plan de măsuri cu numele de cod „SELECTOR”, destinat întreprinderii măsurilor informativ-operative necesare pentru a asigura realizarea în bune condi iuni a transmisiilor de radio  i televiziune de la manifestări publice la care participa conducerea superioară a statului. Acest plan cuprindea numeroase măsuri în sarcina Serviciului V din Direcția I, pe care îl conduceam.

Mitingul din 21 decembrie a fost comandat de Ceaușescu, după revenirea sa în  r , din Iran, pentru a condamna public revolta de la Timișoara și a demonstra că este vorba de acțiuni diversioniste izolate, cu implicare externă, care nu se bucură de sus inere populară.

Demersul era riscant, deoarece nu se baza pe o evaluare realistă a „ata amentului” la zi al bucure tenilor care lucrau în unit ti economice de v rf, iar timpul scurt pentru organizare nu permitea derularea măsurilor speciale de selec ie, pregătire  i protecție pe care le reclama situația excep ional  din  r . Concret, dispoziția de organizare a mitingului a fost dată în seara zilei de 20 decembrie, după consultarea primarului Capitalei, care a oferit în mod u uratic garan ii că poate fi organizat în bune condi iuni. Acest lucru nu a fost însă posibil în timpul scurt avut la dispoziție. Dificult ile în plan organizatoric au determinat mulți factori responsabili din întreprinderi să apeleze preponderent

la muncitori ieșiți din schimbul de noapte, care erau obosiți. Deplasarea spre locul de desfășurare s-a făcut fără respectarea regulilor tradiționale în asemenea situații (încolonați, cu plasarea unor oameni verificați în fiecare coloană etc.), ceea ce a permis unor persoane străine să se infiltreze printre muncitori și să intre în Piața Comitetului Central al P.C.R.

Mitingul a început intempestiv, Ceaușescu și oficialii care îl însoțeau făcându-și apariția în balcon cu 30 de minute înainte de ora anunțată, respectiv la 12,00. Ilie Ciurăscu, cel care asigura comentariul TV, nu ajunsese încă în cabina improvizată la baza Corpului B al clădirii Comitetului Central (dinspre str. Onești), iar regia tehnică, surprinsă, a intrat direct pe miting, fără miră și intonarea imnului național, conform uzanțelor stricte ale Televiziunii. În momente normale, asemenea greșeli se lăsau cu sancțiuni grele, inclusiv pentru cadrele de informații cu sarcini pe linia Acțiunii „SELECTOR”.

După circa 20 de minute de derulare a mitingului conform scenariului dorit, s-a auzit, brusc și puternic, un zgomot straniu, care a determinat strigăte de spaimă și punerea în mișcare precipitată a participanților. Bărbați și femei în toată firea fugeau călcându-se în picioare, pentru a se îndepărta de un pericol înspăimântător. Poziția în care mă aflam (lângă carele de reportaj ale Televiziunii, amplasate în fața Corpului B) mi-a permis să văd exact direcțiile de deplasare a participanților la miting și fețele înfricoșate ale acestora. Inițial, direcția de mișcare era dinspre zona Muzeul de Artă – Athenée Palace spre Comitetul Central, inducând similitudini cu atacul Palatului de iarnă de la Petersburg. În realitate, nu era vorba de un atac, ci de o îndepărtare de un pericol groaznic. Pe măsură ce se apropiau de clădirea Comitetului Central, participanții la miting din primele rânduri virau brusc spre căile de degajare a pieții, prin stânga și dreapta, respectiv pe strada Onești, și spre hotelul Union. După momentele halucinante de haos, situația s-a calmat, iar la solicitările insistente ale lui Ceaușescu, circa jumătate dintre participanții inițiali la miting s-au repliat în fața Comitetului Central, el reluându-și discursul. Interesant de menționat este faptul că, în continuare, lozincile scandate de participanți erau preponderent de genul „Murim, luptăm, țara apărăm”, ceea ce indica existența în mentalul colectiv a temerii față de o intervenție militară străină pentru răsturnarea lui Ceaușescu.

Mult timp după evenimente, spargerea mitingului din 21 decembrie, care a constituit momentul declanșării revoltei populare în București, a fost pusă pe seama unei petarde aruncate pe spațiul verde din zona unde este amplasat acum controversatul monument al Revoluției, acțiune asumată de Nica Leon, sau pe introducerea pe rețeaua de sonorizare a pieței, prin „înțeparea” unui cablu, a unei înregistrări cu țipete și împușcături făcută în timpul represiunilor de la Timișoara. S-a mai invocat acțiunea unor participanți

la miting de a împunge cu vârfurile ascuțite ale steagurilor persoane din rândurile din față, îndeosebi femei.

Fără a contesta realitatea acestor acțiuni, în opinia mea, bazată pe percepție directă, dar și pe informații, modalitatea reală a perturbării mitingului ține de arsenalul specific războiului electronic. Este vorba de lansarea din zona Muzeul de Artă – Athenée Palace a unor unde de joasă frecvență, care acționează asupra centrilor nervoși, generând o stare pronunțată de spaimă. Metoda era și este folosită de structurile militare specializate în diversiune, vizând afectarea moralului adversarilor.

Întrebarea care se pune este cine putea avea la dispoziție și folosi asemenea mijloace tehnice sofisticate în România anului 1989? Opinia cvasi-unanim acceptată este aceea că asemenea mijloace puteau aparține doar unor structuri străine specializate. Ar fi putut fi ale sovieticilor ori de proveniență sovietică și puse la dispoziția unor agenți GRU recrutați în Armata Română. Nu poate fi exclusă nici originea americană a acestor mijloace tehnice, în condițiile în care, în cursul anului 1989, Direcția de Contraspionaj semnalase faptul că Ambasada S.U.A. din București primise mai multe lăzi voluminoase cu aparatură, care nu au putut fi controlate la vamă deoarece intraseră în țară în regim de „colete diplomatice”.

Imediat după miting, în zone adiacente (în fața hotelului București, la Piața Romană, în zona Intercontinental – Sala Dalles, în fața Casei Centrale a Armatei), pe direcțiile de defluire a participanților la miting, grupuri de persoane, care se cunoșteau și acționau coordonat, au început să strige lozinci anti-Ceaușescu, încercând să radicalizeze spiritele și să coaguleze nuclee agitatorice și de protest. Ca urmare, au început să se îngroașe rândurile celor care se implicau activ și, după câteva momente marcate de mișcări haotice, s-au conturat două concentrări de protestatari, la Intercontinental – Dalles și la Piața Romană.

Între agitatorii care au acționat în faza inițială s-au numărat și fugari pregătiți în lagărul de la Bicske-Ungaria și „turiști” sovietici. Prezența lor în Capitală fusese sesizată de Miliția Capitalei și Securitatea Municipiului București din seara zilei de 19 decembrie.

Revenind la firul evenimentelor, a urmat riposta instituțiilor de forță, care au operat reținerea și transportarea la Jilava a unui număr mare de persoane pe motiv că au instigat la dezordine.

Momentul crucial, care a radicalizat opinia publică românească, l-a constituit intervenția militară cu mijloace de luptă pentru distrugerea baricadelor de la Intercontinental. Acțiune nefastă, atât pentru revoluționari, cât și pentru autorii represaliilor (ordin – Nicolae Ceaușescu, execuție – ministrul

Apărării Naționale Vasile Milea, care a împins în intervenție forțe de elită ale Armatei, inclusiv ofițeri-cursanți ai Academiei Militare).

Ce au făcut cadrele Direcției I în această zi ? În afară de participarea unui grup de ofițeri la miting, au avut sarcini să culeagă informații privind implicarea în acțiunile anarho-destabilizatoare a unor persoane din locurile și mediile date în competență.

Serviciul din care făceam parte nu a obținut informații deosebite privind participarea activă la acțiuni a unor oameni de artă și cultură sau ziariști. Aceștia aveau să apară în prim plan îndeosebi începând cu 22 decembrie, când miza era mai clară, iar rolurile mai bine conturate.

O altă coordonată a activității specifice a reprezentat-o asigurarea măsurilor de apărare a valorilor din domeniile de competență (muzee, arhive, întreprinderi poligrafice etc.). Având în vedere responsabilitățile deosebite ce reveneau Direcției I pentru asigurarea securității transmisiilor de radio și televiziune, după declanșarea evenimentelor de la Timișoara, în condițiile în care existau riscuri de intervenție externă în țara noastră, ofițerii care răspundeau de activitățile informative și de securitate în Radio și Televiziune s-au deplasat în cele două instituții. Pentru întărirea măsurilor de securitate în punctele vulnerabile ale sistemelor centrale de emisie, în ziua de 19 decembrie au fost trimiși în ajutorul lor câte 5 alți ofițeri, înarmați cu pistoletele Carpați din dotare. Aceștia au întărit dispozitivele de securitate la intrarea în studiourile de emisie, la centralele electrice și alte puncte vulnerabile pentru emisie.

De menționat că paza Radioteleviziunii Române, declarată prin hotărâre de guvern instituție de interes național deosebit, era asigurată de Comandamentul Trupelor de Securitate.

Comportamentul și activitatea cadrelor Direcției I, ca ale întregului personal al Departamentului Securității Statului, s-au circumscris în acele zile fierbinți ordinului transmis pe linie ierarhică de generalul Iulian Vlad, care cerea imperativ neimplicarea efectivelor informative în stradă, în acțiuni de asigurare a ordinii publice, pentru că nu era misiunea lor și nu erau calificați în acest scop.

Colonelul Gheorghe Rațiu, șeful Direcției I, a fost în ziua de 21 decembrie ofițer de serviciu pe Ministerul de Interne, postură în care a menținut permanent legătura cu unitățile centrale și teritoriale, îndeosebi cu șefii securităților județene, pentru a urmări evoluția situației operative.

Conform relatărilor sale ulterioare, inclusiv a celor consemnate în cartea sa „Raze de lumină pe cărări întunecate”, Editura Paco, 1996, în după-amiaza de 21 decembrie și noaptea de 21/22 decembrie, în condițiile în care cadrele din conducerea Ministerului de Interne și D.S.S. se aflau în clădirea

Comitetului Central, și nu puteau fi contactate, din postura de ofițer de serviciu pe Ministerul de Interne a dat indicații mai multor șefi de unități, îndeosebi teritoriale, privind conduita de urmat în circumstanțele date. Aceste indicații erau în spiritul celor ordonate de generalul Iulian Vlad, în esență Securitatea să nu se amestece în alte activități decât cele informative, iar Miliția să acționeze doar pentru ca manifestările să se desfășoare în ordine.

În seara zilei de 21 decembrie, de la Consiliul Culturii și de la Uniunea Scriitorilor, am fost încunoștiințat telefonic de către Ladislau Hegeduş, respectiv Dumitru Radu Popescu, că, în jurul orei 13,00, după perturbarea mitingului, au fost reținuți și duși la Jilava pentru instigări în zona Hotelului București sculptorul Vasile Gorduz și poetul Florin Iaru, solicitându-mi-se să fac demersuri pentru punerea lor în libertate. În cazul lui Florin Iaru, mi s-a precizat că era bolnav de diabet dependent de insulină și neadministrarea medicamentului putea să-i fie fatală. Nu prea erau vremuri pentru asemenea demersuri, iar în condițiile cu totul speciale din noaptea respectivă, când avea loc dispersarea violentă a demonstranților de la baricadă, acțiunea părea practic imposibilă. Am apelat totuși, în acest scop, la colonelul Gheorghe Goran – șeful Securității Municipiului București, care avea raporturi directe cu organele de miliție ale Capitalei. După ore de căutări, pe la 5,00 dimineața, Vasile Gorduz și Florin Iaru au fost localizați, eliberați și transportați cu un autoturism la București.

Acțiunea de identificare a lui Florin Iaru a fost îngreunată de scrupulozitatea mea. Știind că numele sub care este cunoscut poetul reprezintă un pseudonim literar, am cerut să fie căutat pe numele real (Florin Râpă), presupunând că înscrierea sa în evidențe s-a făcut pe bază de documente de identitate. Raționament eronat! La Jilava nu s-a întocmit nici o evidență a celor reținuți, iar la apelarea pe numele real, Florin Iaru nu a răspuns, părându-i-se suspect. Abia după circa două ore de apeluri repetate, s-a prezentat.

După câteva luni, prin mai 1990, colonelul Gheorghe Goran, inculpat într-unul din procesele împotriva ofițerilor de Securitate, în speranța că gestul făcut în noaptea de 21/22 decembrie 1989 la solicitarea mea l-ar putea ajuta, l-a propus pe Florin Iaru ca martor. Onest, poetul a confirmat în fața instanței cele prezentate mai sus.

În ce privește noaptea de 21/22 decembrie, doresc să reamintesc un episod, bine cunoscut astăzi, care ar fi putut modifica substanțial cursul evenimentelor. Este vorba de acțiunea temerară a generalului Iulian Vlad de a-i propune generalului Vasile Milea, pe la ora 3,00, să-l aresteze împreună pe Ceaușescu. Din păcate, ministrul Apărării nu a acceptat, invocând că nu mai este în stare de nimic și își va duce crucea până la capăt.

... ziua a doua (22 decembrie 1989)

Dimineața zilei de 22 decembrie a fost marcată de implicarea în revoltă a muncitorilor de pe principalele platforme industriale ale Capitalei, care pe la orele 7,00-8,00 au început să se deplaseze organizat spre zona centrală a orașului.

Informațiile din care rezultau că, în multe locuri, luarea acestei decizii a fost influențată de „mesageri” de la baricadă, care relatau muncitorilor că Bulevardul Magheru este plin de cadavre și inundat de sânge, nu mai aveau prea mare importanță.

Semnale privind implicarea în revolta populară a muncitorilor au început să fie raportate și de unele structuri județene ale D.S.S., îndeosebi din Transilvania și Banat.

În acest context, în jurul orei 7,00, generalul Iulian Vlad l-a contactat telefonic pe colonelul Gheorghe Rațiu, care i-a raportat evoluția situației operative din țară și indicațiile pe care le transmisese în calitate de ofițer de serviciu pe Ministerul de Interne. În context, șeful D.S.S. i-a ordonat să mai comunice încă odată șefilor unităților de securitate să nu se implice în nici un mod în evenimentele din stradă, să asigure documentele operative, armamentul și muniția din dotare.

Generalul Iulian Vlad a ordonat și generalului Romeo Câmpeanu, adjunctul șefului Inspectoratului General al Miliției, să transmită o radiogramă cu un conținut similar șefilor structurilor județene de miliție, ordin care avea să fie executat până la ora 9,00.

După cum aveam să aflăm ulterior, pe la ora 7,30, generalul Iulian Vlad a dispus retragerea în unități a efectivelor de la Comandamentul Trupelor de Securitate, Școala de Ofițeri de la Băneasa și U.S.L.A. care făceau parte din dispozitivul exterior de apărare a perimetrului Pieții Comitetului Central, descompletându-l astfel.

Pentru reconfigurarea tabloului general, mai menționăm abandonarea dispozitivului de apărare a Pieții Comitetului Central, în jurul orei 10,00, și de către efectivele Ministerului Apărării Naționale, din ordinul generalului Victor Atanasie Stănculescu, în condițiile în care printre militari circula zvonul că ministrul Vasile Milea nu s-ar fi sinucis, ci ar fi fost omorât de oamenii lui Ceaușescu.

Colonelul Gheorghe Rațiu a revenit în unitate, după predarea serviciului de zi pe Ministerul de Interne pe la ora 10,30. În acest moment i s-a raportat că, de puțin timp, fusese căutat la telefon de generalul Iulian Vlad, care, negăsindu-l, a ordonat să i se transmită să acționeze în strictă concordanță cu ordinele pe care le primise anterior, precizând că nu știe când va putea să-l contacteze din nou.

Întrucât generalul Iulian Vlad nu putea fi contactat la sediul Comitetului Central și în virtutea comunicărilor pe care le avusese în ultimele 27 de ore cu șefii de unități centrale și teritoriale, ca ofițer de serviciu pe minister, mulți dintre aceștia au continuat să-l caute la telefon pe colonelul Gheorghe Rațiu pentru a-l informa cu evoluția evenimentelor și a solicita totodată indicații. În baza ordinelor anterioare ale generalului Iulian Vlad, colonelul Gheorghe Rațiu a transmis șefilor de unități ca efectivele să rămână în unități și să fie instalate dispozitivele de apărare ale acestora conform planurilor existente. A precizat, totodată, că apărarea să fie în limitele legii, fără a se riposta cu armament.

În aceste condiții, și cadrele Direcției I au avut interdicție să mai plece în oraș, obținând unele date privind evoluția situației din Capitală doar telefonic de la membri de familie ori relații personale. Acestea semnalau că în zona centrală a orașului se aduna un număr mare de persoane, care după ora 10,00 aveau să populeze Piața Comitetului Central.

Având în vedere evoluția lucrurilor, în momentul revenirii colonelului Gheorghe Rațiu în unitate, eram din ce în ce mai îngrijorat de soarta celor 12 colegi care se aflau în misiune în Radio și Televiziune pentru întărirea securității studiourilor de emisie, insistând pentru retragerea lor.

În momentul în care, în jurul orei 12,00, au început să se adune manifestanți la intrările în studiourile centrale de Radio și Televiziune, care scandau lozinci împotriva regimului Ceaușescu, colonelul Gheorghe Rațiu s-a consultat cu generalul Grigorie Ghiță, șeful Comandamentului Trupelor de Securitate, care asigura paza celor două instituții, și au hotărât ca armamentul și muniția să fie retrase și puse în siguranță. Totodată, colonelul Gheorghe Rațiu a decis retragerea din dispozitiv a ofițerilor Direcției I și revenirea lor la unitate, operațiune care s-a realizat fără incidente.

Plecarea lui Nicolae Ceaușescu cu elicopterul la ora 12,09, ca urmare a presiunii și amenințărilor demonstranților, care au intrat în forță în clădirea Comitetului Central, fără ca dispozitivul interior format din circa 300 de ofițeri ai Direcției a V-a să opună rezistență, a reprezentat momentul abandonării puterii de către acesta, al intrării în disoluție a tuturor structurilor politice la nivel central și local, care au fost ocupate în momentele următoare, în mod simbolic, de către manifestanți. Nu s-au înregistrat incidente, întrucât dispozitivele de pază ale instituțiilor publice aparținând Comandamentului Trupelor de Securitate nu au opus rezistență din ordinul generalului Iulian Vlad.

În contextul operativ respectiv, colonelul Gheorghe Rațiu m-a întrebat ce se întâmplă în această situație cu emisia posturilor de radio și televiziune.

Respectiv cine și cum ar putea uza de „butonul roșu” pentru întreruperea emisie.

Conform procedurilor, semnalul TV putea fi blocat de directorul general al Televiziunii (semnalul nu pleca din Televiziune) sau de ministrul Telecomunicațiilor (semnalul nu era preluat de rețeaua de retransmitere, prin antena montată pe Casa Scânteii). Decizia de a apela la butonul roșu putea fi luată de Secția de propagandă a C.C. al P.C.R., condusă până în 22 decembrie 1989 de Constantin Mitea. Deci, în condițiile disoluției puterii politice, în 22 decembrie, după plecarea lui Ceaușescu, decizia întreruperii transmisiei TV putea fi luată doar de directorul general al Studioului central de Televiziune, Petre Constantin, iar cea de nepreluare a semnalului TV în rețeaua de retransmitere, de adjunctul ministrului Telecomunicațiilor, Stelian Pintelie, care coordona transmisiile speciale, colonel în Departamentul Securității Statului.

Din relatările ulterioare ale colonelului Gheorghe Rațiu rezultă că, pentru a se edifica în ce privește soarta emisie TV, a luat legătura telefonic cu directorul general Petre Constantin, care l-a informat că a decis ca emisia să fie liberă.

Din alte informații rezultă că decizia de a permite accesul manifestanților în curtea Televiziunii și, apoi, în mod organizat, în studiourile de emisie a fost luată de Nicolae Stanciu – director adjunct cu problemele tehnice și Orzan Fănică – director adjunct al Secției de Relații Internaționale și șef al Departamentului de Protocol, maior în Departamentul Securității Statului, la această decizie dându-și acordul și Vasile Mihai, și el director adjunct în cadrul instituției. La luarea acestei decizii nu a participat directorul general Petre Constantin, care se afla la Comitetul Central pentru ultima transmisie televizată făcută de Ceaușescu din studioul special organizat acolo și nu a putut fi contactat telefonic în acele momente.

Coroborând aceste date, consider că colonelul Gheorghe Rațiu a vorbit cu Petre Constantin după ce acesta a revenit la Televiziune însoțit de un grup de revoluționari în frunte cu Mihai Montanu, moment în care se transmitea deja din Studioul 4, Televiziunea reluându-și emisia în jurul orei 13,00.

În ceea ce privește Radioul, unde lucrurile s-au derulat asemănător, primii manifestanți au ajuns la emisie înainte de ora 13,00.

Legat de acest moment, semnez că între primii care au vorbit la microfonul Radioului Liber a fost și un ofițer de informații din Direcția I, maiorul Ion Cobianu. Aflat în Radio ca șef al grupului de ofițeri trimis pentru întărirea dispozitivului de securitate a emisie, la încetarea misiunii avute în baza ordinului primit de la colonelul Gheorghe Rațiu, maiorul Ion Cobianu s-a implicat personal în organizarea intrării demonstranților în instituție.

Concret, în momentul în care manifestații forțau intrarea principală în Radio, maiorul Ion Cobianu și șeful dispozitivului de pază de la Trupele de Securitate, un subofițer care a avut tărie de caracter și inspirația de a renunța la uniforma militară, au fost cei care au deschis ușile și au lăsat accesul liber spre emisie, solicitând însă demonstranților să nu producă distrugeri.

Conform relatărilor colonelului (r) Ion Cobianu, în jurul orei 12,30 a intrat în emisie primul grup de manifestați, în frunte cu poeții Mircea Dinescu și Ana Blandiana (deci înainte de a ajunge la Televiziune, Mircea Dinescu a vorbit la microfonul Radioului).

Ulterior, a ajuns în studioul de emisie și maiorul Ion Cobianu, care a adresat ascultătorilor un apel la ordine, pentru a nu fi distruse bunurile poporului, precizând că este jurist și prezentându-se cu pseudonimul său literar, Corin Bianu.

Urmare a deciziilor Departamentului Securității Statului, care avea competențe informative și de pază la Radioteleviziune, de a lăsa liber accesul în studiourile centrale de radio și televiziune și ale conducerii acestei instituții de a pune la dispoziția manifestaților spațiile de emisie, Radioul și Televiziunea au jucat un rol deosebit în derularea evenimentelor din decembrie 1989, Televiziunea fiind prima care a transmis în direct o revoluție.

În ce privește primii manifestați care au pătruns în studiourile de transmisiuni ale Radioului și Televiziunii, pentru anunțarea victoriei și manifestarea bucuriei, mulți dintre ei au făcut acest lucru în scopul vizualizării publice în perspectiva accederii la poziții importante în noile structuri de putere. Interesant este și faptul că, luând în considerare legăturile acestora cu serviciile de informații străine, atât ale celor îmbrăcați în pulover cât și ale celor în sacou, se putea sesiza lesne că de evoluțiile de la București erau interesate atât U.R.S.S., cât și țări din cadrul N.A.T.O. (S.U.A., Franța, Marea Britanie etc.).

În condițiile vidului de putere și de autoritate determinat de fuga lui Ceaușescu, au apărut riscuri de intrare anarhică a manifestaților și în sediile Departamentului Securității Statului.

Concret, în ce privește clădirea în care își aveau sediul direcțiile informative (Informații Interne, Contrainformații Economice și Contraspionaj), Centrul de Informatică și alte unități ale D.S.S., respectiv patrulaterul din spatele Magazinului Victoria (fosta Școală de jandarmi din perioada interbelică), în condițiile retragerii dispozitivului de pază, pe la ora 13,00 au intrat nestingherit în curtea interioară câteva sute de persoane. Era iminent riscul de a se intra în forță pe etaje, fapt ce ar fi permis accesul neautorizat la armamentul și muniția din dotare, la documente secrete și alte bunuri și, posibil, la molestarea cadrelor prezente în sedii în acel moment.

Unitățile informative ale Securității dețineau pistolete pentru fiecare cadru (ex. la Direcția I – 100 bucăți) și câteva pistoale automate, pentru apărare în situații de pericol, cu muniția necesară, în cantități importante. Documentele operative privind cazurile în lucru, care aveau caracter strict secret, se aflau în fișetele personale din birouri. Fiecare unitate deținea și un minim de mijloace tehnice de interes operativ (camere de filmat, aparate fotografice, mijloace mobile de interceptare a discuțiilor ambientale etc.), precum și câteva televizoare, magnetofone, aparate de radio etc.

Un rol important la prevenirea intrării anarhice în sediile unităților informative centrale ale Securității l-a avut tot colonelul Gheorghe Rațiu. Însoțit de generalul Aurelian Mortoiu – șeful Direcției de Contraspionaj și locotenent-colonelul Dan Flutur – locțiitor al șefului Direcției de Contraintformații Economice, pe la ora 14,00, cu prezență de spirit și sânge rece, colonelul Gheorghe Rațiu a ieșit în curtea în care se aflau circa 300 de persoane destul de agitate, s-a urcat pe un scaun, s-a prezentat mulțimii și a informat că în clădirile patrulaterului sunt sedii ale unităților informative ale Securității, în care există documente secrete de importanță deosebită, care trebuie protejate pentru istorie. Apoi a spus celor prezenți că nu pot intra toți în corpurile clădirii și le-a cerut să aleagă o delegație de 15-20 de persoane, împreună cu care să se pună la punct un plan de pază și apărare. Între timp se apropiaseră de vorbitor câteva persoane care își arogau rolul de lideri. Cu ajutorul lor a fost închisă poarta metalică de la intrarea în curtea interioară și s-a instalat un pichet de pază format din militari în termen de la Trupele de Securitate și revoluționari cu banderolă. Ulterior, în curtea interioară, au fost instalate echipe mixte de pază la ușile de acces în cele trei corpuri ale clădirii folosite de unități ale D.S.S.

Pentru continuarea discuțiilor, reprezentanții unităților informative au urcat la etajele pe care le ocupau însoțiți de civili selecționați dintre cei prezenți. La Direcția I, colonelul Gheorghe Rațiu a venit însoțit de 7 persoane, între care Cristi Popovici, inginer de sunet la Teatrul „C. Tănase”, un fost locotenent major de miliție, pe nume Florin – condamnat pentru comportare abuzivă într-un conflict cu un grup turbulent de studenți străini, un plutonier de miliție care spunea că fusese dat afară din serviciu în mod abuziv cu câteva zile înainte, un electrician, Voicu, doi muncitori, Voicu și Constandache, și o tânără care lucra la C.E.C.

În unitate nu erau prea multe cadre, majoritatea ofițerilor părăsind sediul. Colonelul Gheorghe Rațiu i-a introdus pe cei 7 civili în „Sala de Consiliu” (un birou mai mare în care aveau loc ședințele operative ale comenzii unității), unde i-a invitat și pe o parte dintre ofițerii prezenți în unitate, între care și pe mine. Pentru început, i-a informat pe civili cu ce se ocupa Direcția I

(„legionari, iredentiști, secte ilegale, străini la studii în România”), că unitatea deținea doar armamentul personal al cadrelor (păstrate centralizat într-un fișet) și documentele operative în lucru, asigurate în fișetele ofițerilor. Apoi, le-a spus că Direcția I și celelalte unități din clădire erau unități informative, iar în acele momente era nevoie de informații, context în care i-a întrebat pe civili unde este nucleul lor conducător, pentru a putea raporta că se află la sediul unităților informative centrale ale Securității și că acestea sunt de partea schimbărilor care se produceau în țară. Întrucât cei 7 proveneau din stradă și nu aveau un nucleu conducător, colonelul Gheorghe Rațiu și-a asumat sarcina identificării nucleului de conducere al evenimentelor aflate în derulare. În prezența celor de față, l-a rugat pe operatorul de serviciu de la Centrala telefonică specială să-i spună dacă din dinamica legăturilor telefonice pe circuitele guvernamentale își poate da seama unde s-a conturat un nucleu conducător. Acesta i-a răspuns că, deși centrala specială este automată, a constatat că un bec roșu de control indică faptul că la postul telefonic cu numărul 261 din clădirea fostului Comitet Central se vorbește foarte mult. Colonelul Gheorghe Rațiu a sunat la numărul de telefon respectiv, care se afla în biroul colonelului Pârcălăbescu, șeful Comandamentului Gărzilor Patriotice. S-a prezentat pe nume, grad, funcție, și a întrebat cu cine are onoarea. I s-a răspuns că la telefon este Ion Iliescu. După o mică ezitare, colonelul Rațiu l-a informat sec pe acesta: „Noi suntem aici cu un grup de civili” și l-a întrebat scurt, fără nuanțe: „Noi ce facem? Cum procedăm?”, precizând că vorbește și în numele celorlalte unități informative centrale ale Departamentului Securității Statului. Răspunsul lui Ion Iliescu a fost la fel de sec: „Puteți să vă deplasați la Ministerul Apărării Naționale în Drumul Taberei ? Ne vedem acolo la ora 16,00”, pentru că „trebuie să formăm un Comandament militar unic care să asigure restabilirea ordinii și un organism care să-și asume, în mod provizoriu, preluarea conducerii treburilor statului, în condițiile în care structurile statale ceaușiste au fost desființate”, conform consemnării făcute ulterior de colonelul Gheorghe Rațiu în cartea citată.

Pentru intrarea în clădirea Ministerului Apărării Naționale i s-a indicat să ia legătura telefonică cu generalul Victor Atanasie Stănculescu la numărul de telefon 262, care era la cabinetul ministrului Vasile Milea.

Colonelul Gheorghe Rațiu a propus generalului Aurelian Mortoiu, șeful Direcției Contraspionaj, să fie formată o echipă care să reprezinte Departamentul Securității Statului la această reuniune, sub comanda acestuia. În condițiile în care generalul Aurelian Mortoiu a spus că starea sănătății nu-i permite să facă deplasarea (era cardiac și nu se simțea bine), colonelul Gheorghe Rațiu a plecat la Ministerul Apărării împreună cu maiorul Dogaru Costică, șef de serviciu în Direcția de Contraspionaj, desemnat de generalul

Mortoiu, făcând joncțiunea acolo cu locotenent-colonelul Stan Gheorghe, locțiitor al șefului Direcției de Contrainformații Economice și cu generalul Grigorie Ghiță, șeful Comandamentului Trupelor de Securitate, împreună cu care a constituit delegația Departamentului Securității Statului și a Ministerului de Interne (generalul Grigorie Ghiță și colonelul Gheorghe Rațiu erau membri atât în Consiliul de conducere al D.S.S. cât și în cel al M.I.).

Ion Iliescu a sosit însoțit de Petre Roman, Gelu Voican Voiculescu, Mihai Montanu, Constantin Isac, Mihai Ispas, Florin Velicu, Iovu Crețu și încă alți 2-3 revoluționari.

Delegația Armatei era formată din generalii Victor Atanasie Stănculescu, Ștefan Gușe, Gheorghe Logofătu, Mihai Chițac, Ioan Rus, Dafinescu, Eftimescu, Hortopan, la care s-a adăugat și generalul în rezervă Nicolae Militaru.

Mai era prezent dr. Iacob, adjunct al ministrului Sănătății.

Încă de la sosirea lui Ion Iliescu, în momentul în care și-au dat mâna, colonelul Gheorghe Rațiu i-a reiterat declarația făcută și telefonic conform căreia „toate unitățile D.S.S. sunt de partea revoluției și așteptăm ordine” (Op. cit., pag. 207).

Colonelul Gheorghe Rațiu a relatat ulterior că reuniunea a început printr-o scurtă informare făcută de Ion Iliescu, care a afirmat că în țară s-a declanșat o revoltă populară generalizată, cuplul Ceaușescu a fugit și, în consecință, organele puterii politice și ale administrației de stat au fost dizolvate. În aceste condiții, era necesară constituirea unui organism provizoriu, care să-și asume misiunea exercitării prerogativelor administrației și puterii de stat. La propunerea lui Petre Roman, s-a hotărât ca acest organism provizoriu să se numească Frontul Salvării Naționale.

În a doua parte a reuniunii, Ion Iliescu le-a cerut celor prezenți să fie de acord cu constituirea unui Comandament militar unic, care să asigure restabilirea ordinii, pentru ca mișcările stradale să nu degenereze. Șeful Comandamentului a fost numit generalul Ștefan Gușe. La întrebarea lui Ion Iliescu cine să fie cooptat în Comandament din partea Ministerului de Interne, colonelul Gheorghe Rațiu l-a propus pe generalul Grigorie Ghiță. La solicitarea lui Ion Iliescu de a propune și pe cineva din partea organelor de miliție, colonelul Gheorghe Rațiu l-a propus pe generalul Romeo Câmpeanu, care era la comanda Inspectoratului General al Miliției, angajându-se să-l anunțe să intre în contact cu generalul Ștefan Gușe, ceea ce a și făcut imediat după încheierea reuniunii.

Înainte de a părăsi încăperea pentru a pleca la Comitetul Central, unde se hotărâse să fie instalat Comandamentul Militar Unic, generalul Ștefan Gușe a fost rugat de colonelul Gheorghe Rațiu să-l caute în clădire pe generalul

Iulian Vlad  i să-l informeze că la această reuniune au participat  i cei 4 reprezentan i ai M.I.  i D.S.S.

La terminarea reuniunii, colonelul Gheorghe Rațiu l-a întrebat din nou pe Ion Iliescu ce dispozi ii are pentru unit tile informative de securitate. Acesta i-a indicat să anun e comandan ii să- i mobilizeze oamenii în cazărmi (unit ti – n.n.)  i să a tepte instruc iuni.

 n legătură cu discu ia telefonică avut  de colonelul Gheorghe Rațiu cu Ion Iliescu  i cu participarea la reuniunea de la Ministerul Apărării Na ionale, se pot pune, inevitabil, întrebări de genul: făcuse parte colonelul Gheorghe Rațiu din grupul de comploti ti din jurul lui Ion Iliescu, avea cuno tiin a despre scenariul evenimentelor ori a luat doar o decizie în logica percep iei de atunci a posibilelor evolu ii post-Ceaușescu?

 n cartea citată, colonelul Gheorghe Rațiu explică faptul că în momentul convorbirii telefonice, când s-a prezentat Ion Iliescu,  tia cine este acesta  i cuno tea atitudinea sa disidentă, pentru care în ultimii ani fusese supus unui regim de persecu ii  i fusese dat în urmărirea organelor de securitate. De aceea îl considera primul posibil conducător care să introducă reforma atât de necesară în viața  i activitatea Partidului  i Statului.

Personal nu l-am perceput pe colonelul Gheorghe Rațiu ca filsovietic, însă era un om cu convingeri de st nga, care putea vedea atunci, ca mulți alții, o posibilă cale de evolu ie a societăţii românești prin înlocuirea lui Nicolae Ceaușescu  i a echipei lui cu o formulă capabilă să înlăture obtuzit ile  i excesele acestora.  n mediile cadrelor de informații exista o anumită percep ie că Ion Iliescu ar putea fi reformatorul a teptat.

Colonelul Gheorghe Rațiu nu a fost un beneficiar al Revolu iei, dar nici un mare perdant. Mul i s-ar fi a teptat să fie  i dumnealui arestat, anchetat, condamnat, cu at t mai mult cu c t a fost timp de 5 ani  eful Direc iei I, considerată de mulți, în mod eronat,  ,structura de poli ie politică a Securit ţii . Nu s-a  nt mplat a a, aspect care a generat comentarii  i specula ii în sistem,  i nu numai.  n ce mă privește, consider că, în acele momente dificile  i confuze, colonelul Gheorghe Rațiu  i-a păstrat calmul  i ra iunea,  i-a asumat responsabilități  i a luat decizii remarcabile.

Am insistat asupra reuniunii de la Ministerul Apărării Na ionale deoarece aceasta a reprezentat momentul în care grupul de putere constituit în jurul lui Ion Iliescu a ob tinut, la doar 4 ore de la fuga lui Nicolae Ceaușescu cu elicopterul, recunoșterea din partea Ministerului Apărării Na ionale, Ministerului de Interne  i Departamentului Securităţii Statului, precum  i punerea voluntară în subordine a acestora. De menționat că, dintr-o afirma ie ulterioară a colonelului Gheorghe Rațiu, rezultă că la  nt lnirea respectivă i-a comunicat lui Ion Iliescu că reprezenta acolo  i pozi ia generalului Iulian Vlad.

În legătură cu acest aspect, colonelul Gheorghe Rațiu a precizat recent că nu a avut un mandat în acest sens de la generalul Iulian Vlad, deoarece nu mai vorbise la telefon cu domnia sa de la ora 7,00, însă a considerat că mesajul respectiv se circumscria poziției avute în ansamblu în acea perioadă de șeful D.S.S.

Recunoașterea, subordonarea voluntară și promisiunea de sprijin a instituțiilor de forță față de grupul de putere din jurul lui Ion Iliescu s-au produs în condițiile în care alte posibile nuclee de putere se aflau în diverse stadii de coagulare în jurul altor personalități (Ilie Verdeț, Constantin Dascălescu, Corneliu Mănescu).

Rămâne în sarcina istoricilor să evalueze care a fost contribuția efectivă a opțiunii forțelor de Apărare, Siguranță Națională și Ordine Publică de a se subordona și a sprijini grupul Ion Iliescu în atingerea rapidă la putere a acestuia.

La Direcția I, după plecarea colonelului Gheorghe Rațiu la Ministerul Apărării Naționale pentru întâlnirea cu Ion Iliescu, ofițerii prezenți au făcut primii pași în coabitarea cu civilii veniți din stradă, care avea să fie de lungă durată. Primii pași au fost dificili, aceștia fiind extrem de suspicioși la orice mișcare sau detaliu cu care nu erau familiarizați.

Ceilalți ofițeri ai unității, aflați în diverse locuri din oraș și din țară, semnalau telefonic aspecte pe care le considerau de interes, într-o asemenea desfășurare a lucrurilor. Concret, căpitanul Traian Valentin Poncea – care se ocupa de resortul patrimoniu cultural național, raporta apariția unor riscuri de devalizare a Tezaurului de la subsolul Muzeului Național de Istorie, în condițiile în care posturile de pază fuseseră părăsite de subofițerii de la Comandamentul Trupelor de Securitate; un alt ofițer semnala riscuri de explozie la Combinatul Petrochimic Midia Năvodari, pe fondul anarhiei intervenite, când nimeni nu mai asculta de nimeni; colonelul Mihai Crăciun, aflat la Zalău pentru „instalarea” lui Tökes la noul domiciliu, atenționa asupra faptului că circa 100 de romi din Zalău, sub motivul că vor să-și elibereze coetnicii din arestul Miliției, preconizau să intre în sediu și să fure obiecte de valoare de la confiscări, putând ajunge și la armament.

Aflat, circumstanțial, mai mult timp în contact cu civilii în acele momente, le-am cerut să găsească o cale pentru a face să ajungă urgent informațiile respective la cei care ar fi putut să intervină. Singura soluție pe care o aveau, însă, la dispoziție era să telefoneze la Televiziune, după moda acelor ore. Dar numerele de telefon indicate în acest scop erau perpetuu ocupate. În acest context, am încercat să comunic informațiile respective colonelului Rațiu, la Ministerul Apărării Naționale, unde se afla în acel moment. Am format, pe telefonul guvernamental, numărul 262 (Cabinetul

ministrului Vasile Milea), pe care îl notase colonelul Rațiu pe agenda de birou. A răspuns generalul Victor Atanasie Stănculescu, căruia, după ce m-am prezentat, i-am raportat că dețineam niște informații urgente pe care doream să le comunic șefului meu, aflat acolo. Generalul Stănculescu mi-a cerut să i le raportez lui, după care mi-a indicat ferm, dar politicos, să transmit colonelului Pavelescu – șeful Statului Major al Comandamentului Trupelor de Securitate, ordinul său de a reinstala paza la Muzeul Național de Istorie, asigurând totodată că în legătură cu celelalte informații va dispune măsurile necesare. În încheiere, a ordonat să fie transmise în continuare informațiile obținute la numărul de telefon respectiv, de la care, în orele următoare, acestea au fost preluate de un căpitan.

Discuția cu generalul Stănculescu a avut loc la 15.50, cu zece minute înainte de întâlnirea cu Ion Iliescu la care am făcut referiri. Deci, încă de la acea oră, Trupele de Securitate erau subordonate generalului Stănculescu!

După convorbirea avută cu generalul Stănculescu și transmiterea telefonică a ordinului acestuia către colonelul Vișinescu de la Trupele de Securitate, civilii au devenit mai destinși și cooperanți. În acest context, le-am relatat că informații anterioare semnalau riscul ca trupe maghiare și sovietice să folosească schimbările din România pentru a intra în țară și le-am propus să trecem la verificarea acestui aspect. Au întrebat, surprinși și neîncredători, dacă se putea face acest lucru. Le-am răspuns faptic. În câteva minute, am contactat șefii structurilor de securitate din județele de pe granița de Vest, respectiv de Est, pe telefonul guvernamental. Legăturile s-au făcut imediat, rețeaua fiind foarte puțin folosită în acele ore. Am constatat că temerile nu se confirmau. Am cerut să se reverifice la punctele de frontieră și orice indiciu legat de acest aspect să fie comunicat la Direcția I. Eficiența demersului i-a impresionat pe civilii.

Cu prilejul convorbirilor avute cu unii șefi de securități județene, unii dintre aceștia au întrebat cum să procedeze în circumstanțele date. Le-am comunicat „rețeta” aplicată: intrarea în dialog cu civilii, eventual cu cei pe care îi cunoșteau ca posibili lideri în plan local și să desfășoare activități specifice pentru a culege informații de utilitate în acele momente.

În numai câteva minute, evenimentele au luat însă o turnură dramatică, cu accente apocaliptice, greu de descifrat chiar și după 20 de ani de la producerea lor.

În jurul orei 18,00, au fost tăiate legăturile telefonice ale unităților Securității și au început să se audă primele rafale de foc dinspre Piața Comitetului Central și, treptat, din alte direcții. La Televiziune, Teodor Brateș începuse să debiteze tâmpeniile cu securiști fanatici, trupele speciale ale Securității, otrăvirea apei etc, etc.! Se declanșase diversiunea, dar în acele

momente nu înțelegea nimeni nimic. Pe măsură ce radioul și televiziunea bombardau opinia publică cu știri halucinante, confuzia era tot mai mare.

Lucrurile nu s-au schimbat nici după ce colonelul Rațiu s-a întors la unitate. Nici dumnealui nu înțelegea ce a survenit în ultimele minute și care sunt forțele care trag, în condițiile în care la reuniunea de la Ministerul Apărării Naționale fuseseră reprezentate, în diverse modalități, toate structurile militare care aveau forțe combatante și capacități de luptă.

În acest context, în seara zilei de 22 decembrie, a fost întocmit un proces-verbal de asumare a răspunderii asupra activității și inventarului Direcției I în perioada următoare, semnat de cei 7 civili și de tot atâția ofițeri ai unității, în frunte cu colonelul Gheorghe Rațiu.

Evoluția situației, cum era prezentată în emisiunile de radio și televiziune, era din ce în ce mai greu de înțeles. Proclamațiile către țară ale lui Ion Iliescu și ale altor exponenți conjuncturali ai noii ordini, mai mult sau mai puțin cunoscuți, păreau a fi rostite de pe un vas care stătea să se scufunde. Pericolele invocate de Brateș și de ceilalți vorbitori de la Televiziune păreau tot mai consistente. Imaginile transmise din Piața Comitetului Central confirmau pe deplin aceste pericole, deși la scenele cu discursurile din balcon ale lui Ion Iliescu și campania, precum și la cele cu Ion Caramitru pe tanc și reflectorul pe el surprindea deopotrivă curajul nebunesc al acestora și faptul că „lunetiștii super profesioniști” nu-i nimereau. Nu era timp atunci de analize raționale, de coroborări de date, de subtilități ale minții.

În jurul orei 23,00, generalul Iulian Vlad l-a sunat pe telefonul guvernamental pe colonelul Gheorghe Rațiu, care i-a raportat modul de acțiune din acea zi și situația unității. În final, generalul Iulian Vlad a apreciat cum a acționat, l-a informat că a luat legătura cu generalul Ștefan Gușe și i-a ordonat să ne aliniem la schimbările care au loc în țară și să sprijinim noua conducere a statului.

Gl. bg.(r) Vasile Mălureanu

(urmare în numărul viitor)

Cercetările care, prin natura lor, au drept consecință decamouflarea mijloacelor de acțiune a unui serviciu secret, răspândesc groaza și discreditul și ani de zile nimeni nu se mai oferă, sau nu mai primește oferta vreunui serviciu de informații al statului și astfel drumul surprizelor nefaste este deschis, iar acțiunea de prevenire anihilată.

Eugen Cristescu

CEAUȘESCU ȘI GORBACIOV LA BERLIN (7 OCTOMBRIE 1989)

Autorul rememorărilor de mai jos este diplomatul român Constantin Gîrbea, o personalitate care, în virtutea funcțiilor deținute, s-a aflat, în multe momente ale vieții sale, în puncte fierbinți ale vieții politice internaționale. Considerăm, de aceea, că se impune o sumară prezentare a sa.

Născut la 6 mai 1939, Constantin Gîrbea a părăsit în 1966 catedra de limbi străine a Institutului Agronomic București, unde era asistent, pentru a se dedica diplomației. A început activitatea în Ministerul Afacerilor Externe cu gradul cel mai mic, acela de atașat, și a părăsit această activitate după 40 de ani, cu rangul de ambasador.

Câteva etape ale acestei evoluții prodigioase se impun a fi menționate în treacăt: 1967-1973 – Secretar III la Ambasada României de la Koln, RFG; 1979-1986 – Consilier la Ambasada României din Berna, Elveția; 1990-1991 – Consul General în Berlinul Occidental; 1991-1992 – Ministru consilier la Moscova, fiind martor al destrămării URSS în decembrie 1991; 1992-1997 este primul Ambasador român în Federația Rusă; 1999-2006 primul Ambasador român în Georgia, exercitând temporar și funcțiile de ambasador non-rezident în Uzbekistan și ambasador agreat în Azerbaidjan și Armenia; în perioada 2005-2006 a fost Decanul Corpului Diplomatic la Tbilisi.

Decorat cu „*Das Verdienstkreuz am Bande*” și „Ordinul pentru serviciu credincios în grad de Cavaler”.

În prezent, Constantin Gîrbea desfășoară o susținută activitate publicistică pe teme privind relațiile internaționale și istoria diplomației. Dânsul a avut amabilitatea de a oferi revistei VITRALII un episod din bogatele sale amintiri.

Paul Carpen

La 7 octombrie 1989 a fost serbată Ziua Națională a Republicii Democratice Germane. Avea să fie pentru ultima dată. După un an fără trei zile, adică la 3 octombrie 1990, s-a produs reunificarea germană, RDG fiind înglobată în RFG. În acest an se vor sărbători 20 de ani de la acest remarcabil eveniment.

Liderul RDG, Erich Honecker, care e puțin probabil să fi prevăzut atunci încheierea atât de grabnică a mandatului său, a făcut astfel încât Ziua Națională a RDG să prilejuiască de fapt o reuniune a tuturor liderilor din țările

lagărului socialist, precum și a celor care simpatizau cu ideile socialismului, ca de exemplu Nicaragua.

Cum era de așteptat, au dat curs invitației lui Honecker atât conducătorul URSS, Mihail Gorbaciov, care se bucura de o simpatie nedisimulată din partea SUA și a statelor vest europene, cât și președintele României și secretar general al PCR, Nicolae Ceaușescu, aflat în profundă dizgrație din partea lumii occidentale, aceeași lume care, până la începutul anilor '80, îl considerase o figură interesantă datorită politicii sale externe de distanțare față de Moscova.

Așa după cum astăzi este bine cunoscut, Ceaușescu respingea politica gorbaciovistă reformatoare, de *perestroika* și *glasnosti*. El nu se sfia ca în cercuri intime să îl taxeze pe liderul PCUS drept „un trădător al socialismului”. Relația publică dintre cei doi menținea însă o aparență de normalitate.

Este posibil ca Ceaușescu să fi considerat prezența lui Gorbaciov în capitala RDG drept o ocazie favorabilă pentru a se răfui între patru ochi cu acesta.

Împreună cu alți doi colegi din MAE, semnatarul acestor rânduri făcea parte din delegația română în calitate de translator de limba germană. (De altfel, având în vedere numărul mare de lideri prezenți, au făcut deplasarea la Berlin aproape toți translatorii diplomați din MAE care aveau acceptul Comitetului Central pentru această activitate).

Îmi amintesc foarte bine cum șeful Protocolului prezidențial de atunci, Vasile Nicolcicioiu, cu care fusesem coleg la Cursul postuniversitar de relații internaționale, insista să fac tot posibilul ca prin colegii din RDG să îl determinăm pe Honecker să inițieze fie o întâlnire separată în doi, Ceaușescu-Gorbaciov, fie una în trei, la care să participe și liderul est german. (La data respectivă nu numai Ceaușescu, ci și Honecker considerau că *perestroika* lui Gorbaciov nu era conformă cu ideologia „socialismului victorios”). Toate demersurile făcute pe lângă Gorbaciov nu au dat însă rezultate.

S-a ajuns, în dimineața zilei de 7 octombrie, la parada militară și la defilarea oamenilor muncii din RDG, pe care toți oaspeții străini le-au urmărit din tribuna oficială. Spre necazul său, Ceaușescu nu a fost plasat în apropierea

lui Gorbaciov, ci ceva mai lateral, eu aflându-mă în spatele său ca translator de limba germană.

Gorbaciov a fost așezat chiar lângă Honecker, ceea ce i-a oferit cu certitudine prilejul să observe deprimarea acestuia din urmă când demonstrații care defilau nu strigau lozincile tip pentru asemenea ocazii, de felul „Trăiască Partidul Socialist Unit German!” sau „Honecker! Honecker!” Ei scandau, în schimb, „Gorbi! Gorbi!” și „Libertate!”

Imediat după terminarea parăzii militare, Ceaușescu practic s-a repezit la Gorbaciov, abordându-l cu următoarea întrebare: „Tovarășe Gorbaciov, aș dori foarte mult să am cu dumneavoastră o întrevedere separată!” M-am grăbit să traduc întrebarea, evident în limba rusă (pe care o cunoșteam de asemenea bine, dar nu eram acreditat pentru ea). Mă întreb și azi ce furie l-ar fi apucat pe președintele României, dacă i-aș fi tradus lui Gorbi întrebarea în germană, iar acesta n-ar fi înțeles nimic.

Gorbaciov s-a făcut că nu pricepe sensul demersului lui Ceaușescu și i-a răspuns pe un ton sec: „Tovarășe Ceaușescu, înainte de toate trebuie să vă informez despre lucrurile neplăcute care s-au întâmplat zilele acestea la Congresul PC Ungar de la Budapesta”.

Auzind această frază, Ceaușescu nu a mai scos o vorbă și, dând din mână într-un gest de desconsiderare, i-a întors spatele lui Gorbaciov și s-a îndepărat cu pași grăbiți. Deși nu s-a exteriorizat pe moment, lăsând impresia că va suporta până la final programul pregătit de gazde, pe neașteptate, înainte de a se termina masa oficială, Ceaușescu a dispus ca delegația română să părăsească sala, iar avionul românesc a decolat din Berlin cu mult înainte de încheierea oficială a manifestărilor.

În delegația română se considera că plecarea precipitată a președintelui român ar fi fost provocată de refuzul lui Gorbaciov de a sta de vorbă cu Ceaușescu. Acest gest, care semnifica și un afront la adresa lui Honecker, gazda reuniunii, reflecta totodată și dezacordul său față de simpatia exprimată de manifestații est-germani la adresa liderului de la Kremlin.

Trebuie însă avut în vedere că în seara zilei respective, către miezul nopții, a sosit la București Yasser Arafat care, din motive de securitate, nu-și anunța ora exactă a sosirii decât cu puțină vreme înainte de aterizare. Pentru a

para eventualele reproșuri, a doua zi, dis de dimineață, Ceaușescu s-a deplasat personal în câteva puncte din București pentru a controla dacă „totul este în ordine”. Văzând „debandada” de la Berlin, președintele României a vrut să se asigure că asemenea situații nu se vor repeta și la București.

Acest moment poate părea un incident minor, însă acumularea unor asemenea momente a condus, peste mai puțin de trei luni, la evenimentele tragice cunoscute.

Ambasador Constantin Gîrbea

UN ATAC DE TIP TERORIST, NU O ACȚIUNE POLITICĂ

Cartea pe care ziaristul american John Reed a dedicat-o Revoluției din Octombrie, „*Ten Days That Shook the World*”, a reprezentat neîndoiește un succes, validat ca atare de critica literară. În același sens pledează și faptul că această carte a fost ecranizată în regia titanilor cinematografului sovietic, Grigori Alexandrov și Serghei Eisenstein.

O altă carte de succes, „*Le réseau Caraman. 13 Roumains font trembler l'OTAN*”, a fost dedicată de autori, Pierre Accoce și Daniel Pouget, „rețelei Caraman”, descriind, într-o formă ușor romanțată, o poveste de spionaj din anii '60.

Similitudinea dintre titluri este evidentă.

Iată însă că după „Cele zece zile care au zguduit lumea” și după „Cei treisprezece români care au făcut să se cutremure NATO”, sperând probabil într-un succes similar, un român nu se sfiește să recurgă la o pastişă a formulei de titlu și își intitulează o scriere *Cei cinci care au speriat Estul* (Editura Polirom, 2003). Autorul se numește Stejărel Olaru. Și cum în ultima perioadă nu am mai auzit nimic despre activitățile sale, presupunem că domnia-sa continuă să reprezinte, în anonimat, România în Parlamentul european.

Subiectul lucrării este, într-o manieră corectă și clară, evidențiat pe însăși coperta cărții: *Atacul asupra Legației RPR de la Berna (februarie 1955)*. În mod la fel de corect, autorul reproduce documente ale vremii (materiale de anchetă, materiale ale procesului penal organizat în Elveția, mărturii ale presei sau ale unor participanți etc).

Incorecte sunt însă, în opinia noastră, concluziile autorului. Hiperbolizând o acțiune care a pus în evidență nivelul intelectual mediocru al făptuitorilor ei, domnul Stejărel Olaru comite grava eroare de a se situa față de partea acestora, manifestându-și simpatia și admirația în legătură cu ei. Nesfîindu-se a-i ridica în slăvi, domnul Stejărel Olaru îi consideră „*cei cinci eroi ai exilului românesc*” (pag. 98), care „*nu au ezitat să-și pună viața în pericol pentru ceea ce știau ei că trebuie să însemne o țară*” (pag. 140).

Mult mai aproape de adevăr este caracterizarea făcută acestora de Mihai Pelin în „Culisele spionajului românesc. D.I.E. 1955-1980”: „*Modul în care au acționat organizatorii agresiunii împotriva Legației române de la Berna, ca și filmul desfășurării ei, dovedește fără drept de tăgadă că Oliviu Beldeanu și oamenii lui s-au aruncat într-o aventură lipsită de orice sens, din inițiativă strict personală. S-au comportat ca niște amatori de duzină (...) și nu au contat pe nici un suport din afara ariei în care s-a consumat nebunia lor*”.

Mecanismul care l-a condus pe domnul Stejărel Olaru la aprecierile elogioase pe care le face este simplu: calificând acțiunea teroristă asupra Legației României la Berna drept o acțiune anticomunistă, dânsul, în calitate de anticomunist declarat, se asociază spiritual cu autorii actului respectiv.

Desigur, prietenii ți-i alegi singur, în deplină libertate. Dar apropierea spirituală dintre un politician de frunte, devenit europarlamentar și autorii unui atac terorist asupra unei reprezentanțe oficiale a unui stat, parcă nu este tocmai în regulă.

Aproape în totalitatea lor, acțiunile cu caracter terorist își caută sau își atribuie declarativ motivații politice sau politico-religioase. Aceasta nu le schimbă

esența, nu le schimbă fondul. De asemenea nici nu îi determină pe cei având același crez politic sau aceeași credință religioasă cu teroriștii să le aducă acestora laude. Cunosco o singură excepție: după atacul asupra Turnurilor gemene un cameraman a filmat manifestări de simpatie în fâșia Gaza: niște femei simple ieșiseră în stradă și chiuiau dement. Personal nu știu însă ca, indiferent de orientarea sau simpatiile sale, vreun om politic responsabil sau vreun organ de presă de prestigiu să fi elogiat acțiunile Al Qaida împotriva ambasadelor SUA din Sudan, Kenya și Tanzania din 1988, sau ocuparea ambasadei Iranului de la Londra de către un grup antiguvernamental, sau cele 444 de zile ale „crizei ostaticilor” de la ambasada SUA la Teheran, din 1979, sau luarea celor 452 de ostatici la o recepție de la ambasada Japoniei la Lima, Peru în 1996. Și lista ar putea continua. Dar, repetăm, nici o personalitate responsabilă nu a elogiat aceste acțiuni.

Pentru o mai bună înțelegere a celor ce urmează, o extrem de sintetică rememorare a faptelor la care face referire domnul Stejărel Olaru.

La 14 februarie 1955 un grup înarmat, format din Oliviu Beldeanu, Ioan Chirilă, Stan Codrescu, Dumitru Ochiu și Teodor Ciochină au ocupat prin violență misiunea diplomatică a României, au distrus bunuri ale acesteia, au sechestrat documente, au încercat să ia ostatici unii diplomați, l-au rănit mortal pe șoferul Legației, Aurel Șețu. Ei s-au predat, după 40 de ore, poliției elvețiene, au fost judecați pentru delictul grave menționat mai sus, dar au primit pedepse simbolice. Nu vom încerca o caracterizare a făptuitorilor. O trăsătură comună ar fi, poate, aceea de „oameni fără căpătâi”, dornici să atragă atenția asupra lor și să obțină, eventual, avantaje materiale din statutul de opozanți anticomuniști.

Conducătorul grupului, Oliviu Beldeanu, care mai avea la activ și uciderea unui gardian, în 1947, în orașul Dej, a fost atras, printr-o combinație, în Berlinul răsăritean. Deși a opus rezistență, răbind cu foc de armă un ofițer RDG, a fost arestat și adus forțat în România. A fost anchetat, judecat și condamnat la moarte. La 18 februarie 1960 sentința a fost executată în penitenciarul Jilava.

Având în vedere scrierea domnului Stejărel Olaru, l-am rugat pe domnul Nicolae Sporiș să ne împărtășească unele impresii și detalii, dânsul fiind, în februarie 1955, angajat al Agenției economice de la Berna și, în consecință, martor ocular al evenimentelor nefericite petrecute acolo.

Paul Carpen

Atacul asupra Legației române de la Berna a fost prima acțiune care a avut caracteristicile unui atentat terorist, larg mediatizată în acea vreme, atât în exterior, cât și în țară.

Am o imagine cuprinzătoare asupra evenimentului, întrucât am fost singurul diplomat român căruia poliția elvețiană i-a permis să se afle permanent la fața locului, probabil pe considerentul că eram necunoscut de atacatori datorită vârstei mele și timpului scurt de când mă aflam la post. Într-adevăr, aveam atunci 23 de ani și mă aflam la post de doar șapte luni.

Acest episod tragic m-a marcat profund pentru tot restul vieții; m-a maturizat timpuriu pe tărâmul muncii de informații, pe acel front netransparent

i plin de pericole i de sacrificii, pe care numai cei care se dedică lui îl pot nelege cu adevărat. Atunci, la 23 de ani, mi-au apărut primele fire de păr alb.

Lucrarea „Cei cinci care au speriat Estul” este utilă prin faptul că adună între copertile unui singur volum materiale de arhivă rspndite prin mai multe dosare. Efortul autorului de a identifica, studia i pune în ordinea firească a evenimentelor toate informaiile care s-au păstrat este, neîndoielnic, meritoriu. Din păcate, aceste documente sunt comentate i răstălmăcite în mod tendenios.

Ca participant la evenimentul respectiv, relatat în detaliu în raportul meu, pe care domnul Stejărel Olaru l-a inclus în culegerea sa (pag. 155-164) afirm, în deplină cunotiin de cauză, că autorul a comis tot felul de inexactiti, i „dă cu părerea” i face afirmaii nesusinute de documentele de care s-a folosit în demersul său publicistic. Intenia sa vădită este aceea de a-i lăuda pe atacatori i de a justifica acțiunea lor prin faptul că la oficiul diplomatic român de la Berna s-ar fi desfurat, chipurile, activități de spionaj i că personalul oficiului ar fi avut legături de colaborare cu ofițerii sovietici aflai la Berna.

Eforturile domnului Stejărel Olaru sunt contrazise de nsi ancheta oficială desfurt de autoritile elveiene, care nu a pus în eviden nici o activitate cu caracter de spionaj, pentru simplul motiv că asemenea aciviti nu au existat!

Ct despre o pretinsă colaborare cu sovieticii, autorul se bazează pe faptul că în noaptea de 14 spre 15 februarie 1955 m-am deplasat cu taxiul la sediul Legației sovietice, ceea ce este real. Adevărul este că fusesem trimis de însărcinatul cu afaceri, Emeric Stoffel, împreună cu eful meu ierarhic de la Agenția economică, H. Bogdan, (tatăl lui Corneliu Bogdan, viitor ambasador în SUA i adjunct al ministrului de Externe) cu misiunea de a găsi o cale prin care să informăm Centrala MAE asupra celor ce se ntmplau la Berna. Ct de strns era această colaborare o dovedete chiar rezultatul demersului nostru: funcionarul de serviciu la Legaia sovietică a refuzat să ne primească, necunoscndu-ne i temndu-se, la rândul său, de o provocare.

Mă întreb, cui folosete o pledoarie în favoarea unui atac terorist, ca acela suferit de noi la Berna, atac în cursul căruia a fost ucis un om nevinovat? Cui folosete o asemenea pledoarie în zilele noastre, când comunitatea internațională este angajt solidar în lupta împotriva amenințărilor i activitilor teroriste? Stării de normalitate i domniei adevărului nu i servete, în nici un caz!

Ar mai fi demn de menționat un aspect. Silviu Brucan, marele „politolog”, a publicat într-un ziar bucureștean un comentariu în care atribuia personalului Legației de la Berna „misiuni, preocupări și sarcini” pe care acesta de fapt nu le îndeplinea, precum și „eșecuri operaționale” (se înțelege, de spionaj) care, și ele, nu au existat decât în percepția deformată a autorului.

Reaua credință a acestui așa-zis politolog este cu atât mai condamnabilă cu cât, în perioada când s-a produs atacul, dânsul era jurnalistul care înfiera cel mai vehement acțiunea teroristă. Iată ce scria domnul Silviu Brucan într-un lung articol intitulat „Este timpul să se facă lumină la Berna!” și publicat în Scânteia din 1 martie 1955: *„Plină de indignare, opinia publică continuă să se întrebe: cum a fost posibilă în zilele noastre această tâlhărie fără precedent în analele relațiilor diplomatice din istoria modernă? (...) Pe cât de clar a devenit acum cine sunt organizatorii și inspiratorii atacului – pe atât de evident a devenit și cine sunt executanții. (...) Nu este deloc de mirare că faima „Gărzii de fier” ca organizație a celor mai feroци și mai cruzi teroriști fasciști și a celor mai zeloși executanți ai ordinelor scelerate ale gestapoului și ale SS-ului a străbătut până în Occident”*.

Întrucât documentele disponibile despre organizarea și desfășurarea atacului terorist asupra Legației române de la Berna au fost, așa după cum am arătat, publicate, voi prezenta în continuare câteva aspecte inedite.

Am trăit aproape întreaga odisee de două zile și două nopți, luptându-mă, mai mult de unul singur, cu reaua credință a poliției locale, dar și cu ziaristii dornici de informații de senzație, ceea ce m-a făcut să ajung la limita posibilităților mele fizice și spirituale. Au fost momente de-a dreptul dramatice! Niciodată nu am resimțit neputința mai acut decât atunci: un om rănit zăcea în zăpadă și nu îl puteam ajuta, deoarece poliția refuza să intre în curtea Legației, pe motiv că aceasta nu era teritoriu elvețian. Cel rănit, șoferul Aurel Șețu fusese împușcat de unul dintre teroriști și avea să moară în cursul dimineții din lipsă de ajutor medical.

Am fost însărcinat să însoțesc sicriul cu cadavrul lui la București. Peripețiile au continuat. Pe când așteptam pe aeroportul din Zürich pregătirea avionului special care urma să mă ducă la Praga, colegului care mă însoțea i s-a făcut rău în sala de așteptare. Era ora 4.30 dimineața și, în afară de noi și de un chelner italian, nu mai era nimeni în sală. Din cauza oboselii fizice și nervoase și mai ales din cauza fumatului excesiv, colegul meu a leșinat: fața i se

schimonosea, ăcea spume la gură, bolborosea ceva neinteligibil. Gâtul i se umflase peste măsură și exista pericolul iminent să se sufoce din cauza cravatei și a gulerului cămășii. Chelnerul i-a adus un pahar de apă, dar el nu putea înghiți. În acel moment mi-a venit ideea (salvatoare pentru el) de a-i tăia cămașa și cravata cu un cuțit, dar nu puteam să introduc cuțitul pentru că omul se zbătea și era pericol să-l rănesc. În fine, cu chiu cu vai, chelnerul a reușit să-i taie hainele la ceafă și l-am întins pe o banchetă. Omul se afla într-o stare fizică deplorabilă și murdar de vomă. Același chelner a reușit să apeleze un doctor din Kloten care a venit pe la ora 6 și a stabilit diagnosticul: intoxicație cu nicotină. Starea colegului impunea internarea lui urgentă în spital. Dar cine să se ocupe de el? Medicul, om de treabă, cunoscând de la radio drama pe care o trăisem s-a ocupat dânsul de acest aspect. mi era teamă că încă un român din Legație moare, ceea ce ar fi dezlăntuit din nou curiozitatea agresivă a ziariștilor.

Am telefonat la Agenția Economică din Berna (amândoi lucram acolo) pentru a-l anunța pe șeful nostru de cele întâmplate. Acesta a luat primul tren expres spre Zürich. Datorită aceluiași stres fizic și psihic la care fuseserăm supuși cu toții, H. Bogdan a ațipit și a avut un coșmar, pe care l-a exteriorizat „audio-vizual” în așa hal, încât a fost nevoie de intervenția șefului de tren care a adus un doctor pentru a-l liniști. Nu mică mi-a fost mirarea când pe la 8.00 am aflat la buletinul de știri ce se întâmplase atât pe aeroport, cât și în trenul spre Zürich.

La ora 10, avionul special Swissair a fost gata și am plecat la Praga. De la Praga la București deplasarea am făcut-o cu un avion militar cehoslovac. Călătoream cu văduva celui asasinat, o femeie de 50 de ani, bolnavă de astm. Din cauza frigului pătrunzător din avion, femeia se sufoca teribil. Nu aveam cu noi decât un termos cu ceai și două pături. Alături se afla sicriul, ca o sinistră și permanentă aducere aminte a celor petrecute. Cu echipajul nu aveam nici o legătură și chiar dacă am fi avut, nu ne puteam înțelege cu cei trei militari cehoslovaci decât prin gesturi.

Salvarea femeii a constituit-o puținul ceai pe care l-am primit de la echipaj înainte de decolare, ei știind ce ne așteaptă. Cred că jumătate a înghițit-o, mai mult cu forța, și cealaltă jumătate am folosit-o drept frecție.

Cu chiu, cu vai am ajuns la aeroportul Băneasa, unde ne-au întâmpinat câteva mii de oameni, presa, operatori pentru jurnalul de actualități cinematografice, oficialități. Eu, deși înghețat bocnă, m-am putut ridica în

picioare, dar nu reușeam să cobor scara, cam dificilă, a avionului. Femeia însă căzuse într-o stare de letargie. Îmi dădeam seama că încă este vie doar după pupilele ochilor, care îmi urmăreau mișcările. A fost nevoie de o Salvare, care a transportat-o direct la spital.

Pe platoul aerogării, în jurul sicriului sigilat, a avut loc un miting „antiimperialist”, la care nu am fost în stare să particip.

După ce m-am dezmoțit, am petrecut o nouă noapte albă în cabinetul ministrului de Externe, în compania regretatului Grigore Preoteasa (prim adjunct, pe atunci), dictând un raport asupra celor petrecute la Berna. Erau primele știri reale asupra atacului de care lua act conducerea noastră.

Un fapt curios: nu puteam mânca nimic solid, maxilarul îmi era pur și simplu încheștat.

A urmat apoi, la Ministerul de Interne, cel mai greu test de memorie vizuală la care am fost supus vreodată: recunoașterea după fotografii a unora dintre teroriști. De subliniat că despre identitatea lor nu se știa absolut nimic, iar elvețienii ne furnizau numele lor false. Mare răspundere mi-am asumat atunci, când, din noianul de fotografii – și acelea făcute cu ani în urmă – am raportat personal ministrului că recunoscusem doi dintre ei. Ministrul, un om calm, m-a întrebat de vreo trei ori: „Măi băiete, ești sigur că ei sunt? Nu te înșeli? Ți dai seama ce răspundere ne asumăm? Dacă nu suntem absolut siguri, mai bine lipsă!”. Am avut curajul să îmi susțin punctul de vedere și, într-adevăr, nu mă înșelasem.

Pe baza identificării celor doi (din patru), s-au făcut comunicările oficiale la elvețieni, care au confirmat ulterior exactitatea datelor noastre, simțindu-se, la rândul lor, obligați să ne comunice identitatea reală a întregii bande.

*

Revenind la lucrarea domnului Stejărel Olaru, nu pot decât să întăresc o idee exprimată anterior: Atacul asupra Legației RPR de la Berna este un eveniment real. El nu trebuie răstălmăcit din interes politic și, mai ales, nu trebuie să se caute justificare pentru acțiunile de tip terorist desfășurate împotriva misiunilor diplomatice și nu numai.

Nicolae Sporiș

ISTORIE TRĂITĂ: DURERI, SPAIME, ÎNTUNERIC

Sunt clipe de viață de care nu vrei să îți mai amintești. Și atunci când totuși vrei, trebuie să scormonești mult în adâncurile memoriei ca să le poți da de urmă. Există, se pare, și o explicație științifică în legătură cu aceasta: pentru a feri organismul de toxicitatea unor asemenea amintiri, creierul le ascunde în zone tainice, unde se ajunge cu greu. Uneori el refuză chiar cu totul să păstreze trăirile traumatizante. Așa apar amneziile, blocajele de memorie...

Mi-a fost tare greu să re trăiesc zilele lui decembrie 1989. Și, totuși, a trebuit să o fac atunci când m-am hotărât să aștern pe hârtie, pentru rubrica „Istorie trăită” din revista *Vitralii*, întâmplările prin care am trecut atunci.

Istoria, istoria cea mare, cea care analizează destinele unor popoare, evoluția unor instituții, marile acțiuni sau mașinațiuni care modifică mersul lumii are, cu certitudine, undeva, și un sertăraș în care ascunde istoria indivizilor. A oamenilor de rând. Sau dacă nu îl are, ar trebui să și-l creeze. Marele ei mecanism este alcătuit totuși din milioane de roțițe, din milioane de circuite, din milioane de existențe minore. În mersul său neconținut către „Înainte”, unele dintre aceste existențe sunt zdrobite, aruncate deoparte. Ceea ce nu înseamnă că ele ar trebui uitate pentru veșnicie. Iar cei 49 de tineri de la Școala de specialiști din Câmpina, care au fost asasinați în fața Aeroportului Otopeni, merită, cred eu, mai mult decât înscrierea numelui lor pe o placă memorială colectivă.

Cine sunt eu, cel care semnează aceste rânduri?

Viața mea este legată de instituția militară. M-am pregătit pentru a deveni ofițer de Transmisiuni. Am urmat Școala de Ofițeri de la Sibiu, dar, după trei ani, în preajma absolvirii, a venit un soi de Decret care prevedea reducerea forțelor armate cu 55000 de oameni. Așa se face că, alături de câțiva alți colegi, am fost trecut în rezervă. Am fost reactivat după patru ani, avansat locotenent, dar transferat de la Ministerul Apărării Naționale, la MAI. Am fost încadrat comandant de pluton Transmisiuni la Școala de specialiști de la Câmpina. Primele mele realizări, primele bucurii profesionale sunt legate de această Școală. Am fost coleg și prieten cu comandantul detașamentului trimis la Otopeni, colonelul Patraș Ion. Când dânsul a plecat la Academie, eu am fost cel care i-a preluat funcția.

După anii tinereții petrecuți la Școala de specialiști Câmpina, mi s-a creat șansa transferării în orașul meu natal, Craiova, la Batalionul 20 – Pază obiective, care avea ca zonă de responsabilitate județele Dolj, Gorj și Mehedinți. Pentru cei mai puțin avizați în materie, arăt că Trupele de securitate au fost restructurate prin Legile 23 și 24 din 1968, fiind împărțite în categorii: unități de intervenție și unități de pază obiective. Sarcinile acestei a doua

componente coincid, în linii mari, cu cele pe care le îndeplinește astăzi Jandarmeria. Cât despre obiectivele majore care intrau în responsabilitatea noastră, acestea erau numeroase și importante: Uzina de armament Sadu, Sistemul hidroenergetic Porțile de Fier, Uzina de avioane Craiova, Uzina de apă grea Turnu Severin etc. Nimic din sarcinile unităților noastre nu avea caracter de oprimare, de agresiune asupra populației.

Și totuși, altfel au fost răstălmăcite lucrurile în acel nefericit decembrie.

17 decembrie a căzut într-o duminică. Spre seară, s-a dat alarma de luptă. Au fost aduse în unitate toate cadrele și întreg personalul civil. Au fost suspendate învoirile și concediile, atât pentru cadre, cât și pentru militarii în termen. Au fost întărite dispozitivele de pază la obiectivele din zona de responsabilitate. Muniția de luptă a rămas în depozite, urmând a fi distribuită doar dacă situația o va impune.

Am rămas consemnați în unitate, într-o permanentă stare de așteptare, care avea să dureze până la jumătatea lunii ianuarie. Primul eveniment de care am luat notă l-a constituit plecarea, pe 20 decembrie, a câtorva garnituri de tren din Craiova, care au transportat spre Timișoara grupuri de muncitori înarmați cu bâte, cu misiunea de „a face ordine” în oraș. Dar, așa după cum aveam să aflăm ulterior, odată ajunși la Timișoara aceștia au pactizat cu manifestații, participând la acțiunile lor.

Pe data de 22 decembrie dimineața, coloane de muncitori de la principalele uzine din Craiova (Electroputere, IUG, Uzina de avioane) s-au deplasat spre centrul orașului, către Comitetul județean de partid. Efective ale unității de Securitate au fost trimise să asigure, împreună cu unități ale Armatei, paza Comitetului județean. Curând masa de oameni adunată în piață a început să se agite. În această situație, pentru detensionare, o delegație a manifestaților alcătuită din 15-20 de persoane a fost primită de primul secretar, Ion Traian Ștefănescu. Numai că tocmai atunci s-a transmis știrea că ministrul Apărării Vasile Milea s-a sinucis. Drept urmare, discuțiile au fost sistate, iar primul secretar și celelalte cadre de conducere au părăsit clădirea. Din acest motiv și dispozitivul militar a fost ridicat. Efectivele au fost îmbarcate în autovehicule și au plecat spre unitate, în aplauzele manifestaților.

În jurul orelor 15-16, unitatea a fost pusă la dispoziția noii conduceri locale constituită ad hoc în sediul fostului Comitet județean de partid. Lucrurile urmau, așadar, o evoluție liniștită către un transfer de putere. Dar...

În noaptea de 22 spre 23 decembrie, din ordinul generalului Roșu Dumitru, comandantul Armatei a 3-a Craiova, porțile unității au fost blocate cu basculante grele, chipurile pentru a împiedica unitatea să treacă la acțiuni antirevoluționare.

Această sechestrare colectivă a fost cea dintâi manifestare dintr-un șir care avea să se dovedească a fi foarte lung. Pe parcursul zilelor și al săptămânilor care au urmat, au avut loc numeroase alte acțiuni ostile din partea

celor de la Armată, acțiuni care îmbrăcau caracterul tratamentului pe care un învingător îl aplică învinșilor. S-au perindat tot felul de comisii de control care ne priveau cu suspiciune, au fost sigilate rastelele de armament, au vrut să aplice însemnele MApN pe autovehiculele unității... În mod repetat se prezentau pe timpul nopții pentru a verifica integritatea sigiliilor, invocând primirea anumitor sesizări telefonice referitoare la desigilare și înarmarea efectivelor.

Ofițeri alături de care lucrasem efectiv la Centrul Militar Teritorial (eu răspundeam pe cele trei județe – Dolj, Gorj și Mehedinți – de recrutările pentru Trupele de securitate), mă priveau acum încruntați sau se prefăceau a nu mă mai cunoaște.

Au avut loc și provocări în toată regula.

Astfel, în ziua de 24 decembrie comandamentul Regimentului Mecanizat a comunicat că în Parcul Poporului, situat lângă acest regiment, și-a făcut apariția un grup de teroriști. Aceștia ar intenționa să atace regimentul din direcția cimitirului Ungureni, aflat și acesta în vecinătatea regimentului. Șeful de Stat Major al Armatei a 3-a Craiova, colonelul Marin Ilie, a ordonat ca Trupele de securitate să acționeze pentru lichidarea teroriștilor.

S-a constituit un dispozitiv de blocare a Parcului și altul de cercetare-scotocire a zonei cu două companii. Numai că atunci când au trecut la realizarea misiunii, militarii noștri au fost întâmpinați cu focuri de armă trase chiar din incinta Regimentului Mecanizat. Din fericire nu au fost victime și acțiunea a fost anulată de același șef de Stat Major al Armatei a 3-a care solicitase intervenția.

De fapt, până la 31 decembrie, aproape zilnic, și mai ales atunci când pe platoul unității se aflau cadre, se declanșa foc de arme automate. În mod evident, tirul urmărea să genereze eventuale acțiuni de răspuns, să provoace incidente care să fie folosite drept argument pentru atacarea unității. Pe parcurs ne-am dat seama că tragerile nu erau reale, ci provocate de simulatoare.

Prin Decretul nr. 4 al CFSN, dat la sfârșitul lunii decembrie 1989, atât DSS, cât și Comandamentul Trupelor de securitate au fost trecute în subordinea MApN. Comandamentul Trupelor de securitate a devenit Comandamentul Trupelor de Infanterie Mobilă, iar unitățile subordonate lui au devenit unități de infanterie.

Modul în care cei de la Armată au înțeles să aplice această dispoziție este ilustrativ pentru atmosfera instaurată. În noaptea care a urmat anunțării Decretului, toate cadrele unității noastre au fost dez echipate și lăsate în lenjeria intimă. Ținuta lor militară a fost trimisă la croitoria militară pentru a se schimba vipușca (paspoalul) din bleu-jandarm, culoarea Securității, în roșu, culoarea Infanteriei.

Într-un fel dureros, cu totul aparte, aveam să iau la cunoștință despre asasinatul comis în fața Aeroportului Otopeni la 23 decembrie.

În noaptea de 26 spre 27 decembrie, un camion cu prelată a adus de la București, în sicrie de PFL, cadavrele a cinci militari în termen de la Școala de la Cămpina care proveneau din județele de care răspundeam și care fuseseră uciși la Aeroportul Otopeni. Inițial fuseseră șase, dar un sicriu, cel în care se afla trupul soldatului Popa Daniel, fusese deja lăsat la familie, în comuna Comani, județul Olt, pe drumul către Craiova. Ceilalți militari uciși erau: caporal Radu Aurel, din satul Ghizdăvești, jud. Dolj; fruntaș Ungureanu Nicolae din comuna Bucovăț, sat Palilula, jud. Dolj; soldat Fota Ion, din comuna Stoina, jud. Gorj; soldat Cuznețov Iuliu, din orașul Motru, jud. Gorj; soldat Bărboi Dumitru, din orașul Bălteni, jud. Gorj.

Locotenent-colonelul Popescu Ion, care însoțea transportul, a rugat să fie sprijinit în îndeplinirea sinistrei sale misiuni. Pentru cei din județul Dolj am fost numit eu, de cei din județul Gorj urmând să se ocupe o unitate din Târgu Jiu.

Misiunea mi s-a părut deosebit de grea. Cei uciși proveneau de la Școala de la Cămpina, prima mea unitate ca ofițer, unitatea de care mă legau atâtea amintiri frumoase. Apoi, răspunzând de recrutările pentru Trupele de securitate pe cele trei județe, aveam obligația să cunosc temeinic fiecare tânăr selecționat; cu majoritatea discutam personal, pe unii îi vizitam la locul de muncă sau în familie.

Pe caporalul Radu și pe fruntașul Ungureanu eu îi selecționasem; mai aveau câteva luni și își încheiau stagiul militar. Iată, așadar, că trimisesem la Cămpina doi tineri de 20 de ani pentru a se instrui în vederea apărării țării și, după un an și ceva, tot eu îi aduceam familiilor lor în cutii din PFL. Luasem niște tineri sănătoși, frumoși, plini de viață și aduceam înapoi niște cadavre marcate de câte o etichetă scrisă în grabă.

Durerea părinților, a celor apropiați este greu de descris în cuvinte. Noi încercam să îi liniștim, spunându-le că fiii lor au murit ca niște eroi, luptând împotriva teroriștilor. Îi mințeam și îi mințeam cu convingere, pentru că și noi fuseserăm mințiți. Acum, când începem a afla adevărul, mistificările de atunci mi se par de-a dreptul monstruoase. Și, deși s-au constituit nu mai știu câte comisii de anchetă, deși s-au desfășurat cercetări și au avut loc procese în care s-au pronunțat sentințe, nu am convingerea că au ieșit la lumină adevărații vinovați pentru aceste asasinate, cei care au conceput și întreținut atmosfera de teroare, de spaimă, de isterizare a unor mari categorii de oameni.

Ca o pătură groasă, întunericul acoperă și astăzi abominabilele lor fapte.

Col. (r) Nicolae Brezoi

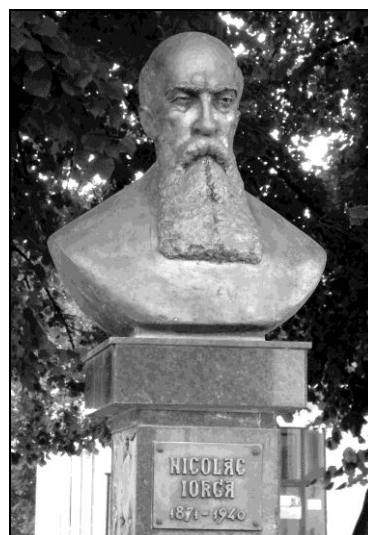
NICOLAE IORGA – DASCĂL DE ISTORIE PENTRU AGENȚII SIGURANȚEI STATULUI ROMÂN

După înăbușirea în sânge a răscoalelor țărănești din anul 1907, Nicolae Iorga a devenit un critic vehement la adresa regimului politic, pe care l-a acuzat public de barbarie. Hotărârea de a continua critica vehementă, urmată de dezvăluiri incendiare, precum și de a-și exprima sentimentele în fața unui public avizat, îndeosebi a tineretului capabil să reacționeze violent, l-a transformat în „problemă” pentru poliția politică a statului român. Drept consecință, *Biroul de Informațiuni din Serviciul de Siguranță al Prefecturii Poliției Capitalei* a primit misiunea de a observa atent și de aproape comportamentul și ideile împărtășite participanților, îndeosebi studenților, care-l prețuiau extrem de mult.

Activitatea de supraveghere a profesorului Nicolae Iorga s-a desfășurat cu metodă și rigoare începând din 24 noiembrie 1907, când la sediul „*Ligii Culturale pentru Unitatea tuturor Românilor*”, acesta a inaugurat o serie de 10 conferințe care urmau să aibă loc în fiecare sâmbătă seara, începând cu orele 21.00. Agenții de Siguranță trimiși acolo pentru a sesiza, în primul rând, probleme de ordine publică, au consemnat ideile patriotice rostite de către Nicolae Iorga, dar și afirmațiile care ofensau puterea politică, întocmind rapoarte (referate) către șefii ierarhici în câteva ore de la terminarea fiecărei conferințe.¹

*

La începutul verii anului 1908, Nicolae Iorga a făcut publică intenția de a organiza, în primul rând pentru studenți, la Vălenii de Munte, pe timp de o lună, „*cursuri de vacanță*”, cu participarea mai multor profesori și învățători.

Bust al cărturarului în Vălenii de Munte

¹ Arhivele Naționale, București, **Fondul Direcțiunii Poliției și Siguranței Generale**, dosar nr. 39/1909; Prefectura Poliției Capitalei, Serviciul de Siguranță, Biuroul de Informațiuni, București, 24 noiembrie 1907

Anunțul oficial, publicat în ziarul „*Neamul românesc*” din 11 iunie 1908, a fost întărit de ziarul prahovean „*Biruința*”, care susținea că inițiativa respectivă s-a născut din „*dorința de a răspândi cât mai multă lumină și învățătură bună*”. Însă Nicolae Iorga a completat veștile respective, cu elocința care-l caracteriza, afirmând că: „*Am deschis aceste cursuri de vară cu scopul dublu: de a trezi sufletul românesc de pretutindeni și de a schimba, prin acest suflet, chiar formele de stat în care trăia poporul nostru*”. Afirmția nu a fost trecută de către șefii Direcțiunii Poliției și Siguranței Generale la capitolul „*luare la cunoștință*”, întrucât intenția de a contribui la schimbarea „*formelor de stat*” era o problemă ținând de siguranța statului.

Date relevante despre evenimentul respectiv au fost furnizate operativ de către **Agentul nr. 25**, din Brigada a 2-a, Divizia I. În 15 iunie 1908, acesta și-a informat șefii ierarhici că, începând cu 1 iulie 1908, profesorul Nicolae Iorga urma să deschidă, la Vălenii de Munte, „*cursuri libere de vară*” cu durata de două luni. Pentru cursurile respective s-au înscris studenți din București și din Ploiești, învățători din județele învecinate, particulari și elevi de liceu din Ploiești, iar până în acel moment numărul celor înscriși era mai mare de 50 (baremul fixat de profesorul Nicolae Iorga). La cursurile respective, Nicolae Iorga urma să predea *Istoria românilor și Istoria Literaturii Românești*, profesorul Murgoci - *Geografia României*, profesorul N. Dobrescu - *Istoria bisericii române*, profesorul Șt. Bogdan - *Economia națională*, profesorul V. Bogrea - *Istoria literaturii moderne*, profesorul Lepădatu - *Episoade din Istoria națională*, iar H. Stahl - *10 lecțiuni de stenografie*.² Astfel, șefii Direcțiunii Poliției și Siguranței Generale au hotărât ca la fiecare conferință să fie prezent, în misiune de supraveghere operativă, un agent care să informeze asupra oricăror probleme de siguranță a statului.

1. Originea și străvechimea poporului român și a limbii române

În seara zilei de 2 iulie 1908, profesorul Nicolae Iorga a deschis seria „*lecțiunilor de istorie*”, la care au asistat 45 persoane, respectiv fruntași localnici, câteva doamne din București, învățători veniți din Dobrogea, Prahova și Olt, precum și câțiva studenți.³ Situația a fost consemnată de către agentul

² Arhivele Naționale, București, **Fond Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale**, dosar nr. 39/1909, Divizia I, Brigada a 2-a, Notă, 15 iunie 1908, Agentul nr. 25;

³ **Idem.**, Notă, 3 iulie 1908;

Siguranței, aflat printre cei prezenți la conferință, care îl numea „*Dl. profesor N. Iorga*”, fapt care exprimă prețuirea de care acesta se bucura în rândul agenților Siguranței statului.

Agentul prezent la conferință a inserat în *Nota* întocmită atât nemulțumirea și părerea de rău

Casa memorială “Nicolae Iorga” din Vălenii de Munte

afișate de Nicolae Iorga din cauza numărului restrâns al auditoriului, „*deși s-au înscris pentru cursuri 75 învățători, 50 bucovineni și 80 de studenți de aiurea*”, cât și speranța că „*vor mai veni o parte dintrânșii*”, odată cu îndemnul pentru ca cei de față, „*să-i cheme prin scrisori*”. El a redat riguros atacul lansat la adresa guvernului, întrucât „*prin politicianul Stere, coleg de la Iași, a căutat să lovească și de data aceasta în intențiile Dlui Iorga*”, atrăgând studenții bucovineni și o parte din studenții ieșeni la niște pretinse conferințe de vacanță, organizate la Iași sub coordonarea lui Candrea Hecht și „*a altor persoane dornice de a trece cel puțin în vacanță de profesori universitari*”. De asemenea, a consemnat faptul că Nicolae Iorga a calificat „*drept banditism și ilegalitate actul acesta al guvernului, care în loc de a înlesni răspândirea culturii sub forma ei sănătoasă și națională, procedează politicește și în această delicată chestiune*”, nădăjduind că „*după ce studenții vor vedea ce mâncare li se servește la Iași de oameni incompetenți și neromâni, vor veni cu toții la Văleni*”.

Agentul a relevat „*fondul chestiunilor*” de care urma să se ocupe „*dl. profesor*” în „*câteva lecțiuni consecutive*”. Din *Nota* întocmită reiese că acesta a împărțit problemele istoriei românilor în șapte părți: 1. *Romanitatea și latinitatea noastră*; 2. *Permanența românilor în Dacia*; 3. *Originea principatelor*; 4. *Chestiunea bisericii române*; 5. *Mihai Viteazul*; 6. *Revoluția de la 1848*; 7. *Domnia lui Cuza*. Nicolae Iorga a făgăduit celor prezenți să insiste în mod special asupra domniei lui Cuza, „*de oare ce a fost mult discutată și discutată mai în deosebire în ultimele timpuri*”. Față de fostul domnitor, alungat de pe tronul României, a afirmat fără teamă că „*e cuzist, deși*

delatorii acestui domn, care și-a sacrificat persoana, tronul și reputația, încearcă să-l învâluie într-o ceață de obscuritate imorală, ca și cum greșelile vieții sale casnice ar fi fost hotărâtoare pentru soarta neamului românesc”.

În final, agentul a consemnat concluzia exprimată de Nicolae Iorga în privința originii românilor. Acesta a afirmat că *„origina noastră etnică e cea Tracă, nu cea romană și că avem prin urmare mai juste și mai întemeiate pretențiuni de vechime în locurile acestea, cotropite economicește și politicește de tot felul de streini”*. Această mărturie, făcută de către un agent al Siguranței statului român, aflat în misiune oficială, este de mare importanță pentru cunoașterea gândirii și faptelor marelui istoric și patriot Nicolae Iorga, întrucât îl absolvă de acuzațiile potrivit cărora acesta ar fi părintele și susținătorul cel mai acerb al ideii de romanitate a românilor!

A doua conferință privitoare la *Istoria Românilor*, în cadrul căreia profesorul Nicolae Iorga a tratat *„despre permanența noastră în Dacia”*, a avut loc în seara zilei de 3 iulie 1908, orele 8.30. Agentul nr. 25, integrat în publicul prezent, constata că *„numărul ascultătorilor a fost sporit cu un grup de învățători bucovineni veniți din ținuturile Sucevei și Homorului, prin Ardeal, la aceasta asistând în total 62 persoane”*.⁴ Nicolae Iorga a susținut că *„pretinsa noastră strămutare în regiunile balcanice e opera unor închipuiri istorice”*, agentul notând cu rigoare argumentele sale. *„Izvodul care ne vorbește despre această strămutare - a afirmat Nicolae Iorga - a fost scris din spiritul de a linguși pe incapabilii împărați romani despre care, ca să nu să zică, că a lăsat Dacia pradă barbarilor, s’a zis că n’a putut-o apăra, fiindcă n’a avut ce apăra, coloniștii și elementul romanizat fiind trecut peste Dunăre. A susține o teorie a strămutării noastre peste Dunăre, înșămna a ne pune de-a curmezișul celei mai elementare logice, care nu poate admite că un neam, ce avea o vechime de mii de ani, cu o tradiție de stat romană să-și sfârșame rostul, închegat într’o oarecare formă de civilizație. Nu există un caz analog în istorie. Au trecut popoare dintr’un loc într’altul, dar acele au fost popoare nomade, popoare deprinse cu drumurile. Cu sila însă, printr’un decret împărătesc, nu s’a putut strămuta un neam întreg, așa precum tâlmăcește istoricul latin”*. În finalul Notei, agentul Siguranței statului român s-a simțit dator să redea fidel concluzia exprimată de Nicolae Iorga referitoare la

⁴ **Idem.**, Notă, 4 iulie 1908;

utilizarea izvoarelor istorice. Acesta a afirmat că: „*nu trebuie să credem în isvoarele interesate, care ne vorbesc de o strămutare a elementului romanizat în Moesia, ceea ce ar conveni Ungurilor de exemplu, pentru a- i sus ine teoria reîntoarcerii noastre, ulterioară a ez rii lor în Dacia*”.

A treia conferin  de istorie a Românilor s-a desf surat în 5 iulie 1908, începând cu orele 20.30, Nicolae Iorga vorbind publicului asistent despre **Formarea limbei românești**.⁵ Spre bucuria „*d-lui profesor*”, asisten a a fost completată cu un grup de bucovineni care au părăsit cursurile despre limba română  inute la Iași de către filologul Candrea Hecht. Agentul Siguranței, prezent la conferin , a consemnat critica vehementă la adresa ideilor filologului respectiv, „*care dă cele mai stranii solu ii formării limbii noastre  i pe care totuși un număr de studenți bucovineni  i ie eni merg să-l asculte la Universitatea din Ia i unde  i-a anun at cursuri de vacan a cu învoirea oficială a D-lui Stere*”. Acesta a notat riguros afirma iile lui Nicolae Iorga, începând cu adevărul potrivit căruia „*o limbă e condi ia de existen a a unui popor, haina lui vizibilă de manifestare, fondul său sufletesc*”. „*Asupra formării limbei noastre - a afirmat Nicolae Iorga - , nu putem preciza timpul. Desigur însă, precum ne arată fizionomia limbei  i circula ia cuvintelor de primă necesitate, la formarea ei a contribuit elementul latin. Dacii  i vechii traci  i părăsiseră limba. Influen ele străine, ca cea slavă de exemplu, există, dar nu domină limba noastră. Sfor rile dintre anii 1800-1850 de a da limbei române - alcătuită în structura ei, din elementele limbei latine populare  i asimilate după necesitatea fon iunei noastre particulare - un aspect pur latin au rămas ridicule  i fără durabilitate. Limbei nu i se pot impune legi fixe*”.

Nicolae Iorga a analizat diferitele elemente  i influen e străine, „*care au  mpestriat limba noastră*”, insist nd „*asupra fran uzismelor preconizate chiar în parlamentul român, unde se discută legi într’o adevărată păsărească*”  i concluzion nd că „*e firesc ca  r anii să nu  n eleag  legile noastre  i să nu se identifice cu d nsele din cauza termenilor streini, introdu i parcă în mod expres pentru a masca fondul lor slab*”. Agentul a consemnat inclusiv pova a dată de Nicolae Iorga acelor „* nv  a i*” care emit un adevăr  i nu  in seama de consecin ele sale, amintindu-le că nimeni nu trebuie să considere drept adevăr „*un adevăr fals cu consecin e dezaastroase pentru poporul său*”. Avertismentul

⁵ **Idem.**, Notă din 5 iulie 1908;

marelui istoric față de consecințele nefaste ale argumentelor empirice a fost consemnat astfel: „*La noi, de pildă, s'a abuzat de influența slavă. S'a tot spus că majoritatea cuvintelor, mai ales în domeniul agricol, sunt slave - ceea ce presupune o conviețuire în delungată cu slavii. Iată însă, că un scriitor șovinist rusneac, Rusewsky, în baza propriilor noastre afirmări, se ridică și spune că Ucraina rusă cuprinde și Moldova noastră și că odată când această provincie se va întregi, ea va trebui să revendice și țara noastră, căci aparține din epoca slavilor tot teritoriului rusesc*”.

2. De la întemeierea Principatelor la epoca lui Cuza

În seara zilei 8 iulie 1908, profesorul Nicolae Iorga a ținut conferința despre **Întemeierea principatelor române**.⁶ Agentul prezent a notat în amănunt trei dintre teoriile elaborate asupra „*acestei chestiuni*”, expuse critic de către Nicolae Iorga: „*Prima, a d-lui Xenopol, în baza căreia Muntenia a fost întemeiată de Făgărășeni, teorie falsă și învinsă. A doua, a bătrânului răposat Hașdeu, care deosebește o mulțime de domni, închipuiți de fantasia lui bogată. Și a treia cea adevărată, a d-lui prof. Onciul, în baza căreia Muntenia s-a întemeiat de voievozii Olteni, cari au cucerit treptat teritoriile Hațegului și Făgărașului, la început pentru regii unguri, apoi, sub Ludovic Basarab, rămânând, printr-o victorie asupra lui Carol Robert, în stăpânirea românilor*”. Nicolae Iorga a adus în sprijinul acestei ultime teorii „*numele județelor din Oltenia, nume cari desemnează persoane existente, pe când cele din Muntenia au fost datorită apelor sau munților*”, iar despre Moldova a afirmat că: „*cucerirea ei s'a făcut în timp de 60 ani, de la centru spre nord și apoi spre sud, absorbindu-se pe rând influența ungurească și a negustorilor italieni din sudul Basarabiei*”.

Din Nota agentului reiese că Nicolae Iorga a făcut genealogia unor familii de boieri români, precum Sturza și Carp, „*care, deși se crede neam de prinț, totuși e un modest răzeș din Moldova*”; a explicat cuvintele Voevod și Kneaz, adăugând că „*ultimul titlu de noblețe îl întâlnim și azi la cel mai mare bărbat de stat al Românilor, Kneazul Moruzi*”; a reamintit că „*unii Domni Români nu s'au sfiit să se intituleze Voevozi ai tuturor Românilor*”, „*căci pe atunci nu exista spiritul de servilism față de persoana Domnului, ca astăzi*”; a afirmat răspicat faptul că în acel moment constata „*o lipsă de demnitate și*

⁶ **Idem.**, Notă, 8 iulie 1908;

mândrie națională, teama de diplomațiile streine, care ne împiedecă să ne realizăm idealurile de frica Europei”.

La sfârșitul conferinței, Nicolae Iorga a anunțat cu bucurie faptul că în urma articolelor sale din „*Neamul Românesc*”, „*bucovinenii cari merseseră la Iași să audieze cursurile de vacanță ale d-lui Candrea-Hecht, și-au luat bagajul și au plecat, deși cursurile erau plătite de guvern și puse sub auspiciile lui*”.

Agentul a consemnat faptul că întreaga conferință a fost presărată de „*vehemente și mușcătoare aluzii politice la partidul conservator-democrat*”, „*a cărui menire fără rost se aseamănă cu împerecherea ciudată a istoricilor cari au afirmat că Moldova a fost întemeiată de o dublă personalitate: Bogdan-Dragoș*”.

În seara zilei de 9 iulie 1908, Nicolae Iorga a vorbit despre **Politica domnilor noștri**. Agentul prezent a consemnat în Nota-raport că înainte de a atinge fondul chestiunii, Nicolae Iorga a comparat „*politica externă pe care o facem azi, cu cea pe care o făceau domnii noștri în trecut*”, ajungând la concluzia că „*politica noastră de azi e degenerată, e servilă, e umilitoare, întru cât nu servește de loc interesele noastre, ci le menajează pe ale vecinilor noștri*”.⁷ „*D-nul profesor*” a afirmat că societatea românească era marcată de o notă de servilism care „*a pătruns până și în cele mai înalte raporturi ale noastre*”, la care a adăugat vanitatea „*care ne-a caracterizat în toate vremile*”. „*E deajuns să treacă un Suveran pe la noi - a explicat Nicolae Iorga - și prietenia s-a cimentat. În felul acesta lucrăm cu Tripla Alianță și cu statele vecine, fără să putem obține cel puțin un tarif vamal convenabil, și cu noi înșine nu lucrăm, căci în înalta înțelepciune a bărbaților noștri, cari dau interviuri neîntrebați, pentru noi nu există chestia macedoneană, precum n'a existat chestie ardeleană ori jidovească. Din contra, politica domnilor noștri din trecut s'a relevat printr'o mare cuminție, istețime și patriotism. Și cei mai mari dintre voievozii români nu s'au sfiit să offenseze pe vecinii lor, care nu le-ar fi menajat interesele*”.

Analiza efectuată de Nicolae Iorga asupra politicii tuturor voievozilor care au avut „*oarecare însemnătate pentru istorie – până la Mihai Viteazul*”,

⁷ **Idem.**, Notă, 9 iulie 1908;

l-a interesat mai puțin pe Agentul 25, care nu a consemnat în amănunt aspectele de interes.

În seara zilei de 11 iulie 1908, Nicolae Iorga a conferențiat despre **Politica lui Mihai Viteazul**. Agentul prezent la conferință a consemnat că „*Dl. profesor*” a analizat situația țării românești și raporturile ei cu vecinii, pentru a ajunge la concluzia că „*singura putere pe care se putea sprijini Mihai era Austria, căreia s-a închinat și i-a oferit serviciile*”. „*Și dacă Mihai s'a înșelat în speranțele sale și dacă a fost desamăgit* – a continuat „*D-nul profesor*” – , *aceasta nu l'a îndreptățit să rupă relațiunile cu o putere căreia îi jurase credință*”.⁸ Agentul a reținut în mod expres referirea lui Nicolae Iorga la „*caracterul voevozilor noștri*”, despre care a afirmat că „*erau oameni cuminți și cinstiți, și care nu visau mai departe peste rosturile și gospodăria lor*”. În final, s-a simțit dator să consemneze riguros concluzia oratorului: „*Și dacă azi avem o clasă conducătoare care ne duce la ruina socială și la corupția morală* – a spus Nicolae Iorga – *asta se datorește faptului că ființa ei etnică e problematică și alcătuită din elementele streine cari s'au pripășit cândva în țările noastre și au parvenit*”.

În 12 iulie 1908, Nicolae Iorga a conferențiat despre **Relațiunile politice dintre principatele Române și Rusia pe deoparte, iar Austria pe de alta**.⁹ El și-a început expunerea „*cu Brâncoveanu și a continuat cu Cantacuzino*”, apoi a relatat împrejurările în care ni „*s-a furat Bucovina*” și o parte din Basarabia, expunând „*pravoslavnică doctrină a politicei rusești pentru a ajunge la concluzia că Rușii totdeauna ne-au înjosit și ne-au sfâșiat în numele creștinismului ortodox*”.

În *Notă* a fost consemnată „*vehemența fără margini cu care dl. Iorga a atacat pe diplomații și istoricii ruși*”, smulgând prelungite aplauze din partea studenților și publicului care atingeau cifra de peste 100 persoane. „*Dacă e o ură legitimă în poporul nostru* - a spus Nicolae Iorga - *o ură care trebuie să clocotească de nerăbdarea răsbunării, e ura împotriva rușilor. Și diplomații noștri pot face cochetării cu Rușii, pentru a stoarce o convenție favorabilă cu Austria, dar poporul român nu va trebui nici odată să lege prietenie cu Rușii*”. De asemenea, a expus și împrejurările „*hoțesii*” în care ni s-a „*furat*” Bucovina, „*o bună parte din Moldova frumoasă, unde zac oasele voevozilor noștri*”.

⁸ *Idem.*, *Notă*, 11 iulie 1908;

⁹ *Idem.*, *Notă*, 12 iulie 1908;

mari, unde stau ruinate cele mai elocvente mânăstiri și unde se răsfață cele mai fertile și binecuvântate lanuri”.

Nicolae Iorga și-a încheiat disertația cu un apel patetic la cei prezenți, făcând trimitere la o realizare crudă: lanurile lui Froim și Mochi Fischer, lui Kalman, lui Guttman, lui Juster, ale unor „descendenți ai boerimii noastre vechi” și ale altor „patrioți cari își pun talentul lor fin în serviciul intereselor democratice” erau lucrate de niște ființe „stoarse de vlagă”, identificate în țărani din Moldova de Sus, care ajunseseră „ca niște dobitoace împovărate de mizeria fizică și morală”.

El a afirmat că „e de datoria noastră să veghem, să luptăm, să ne manifestăm cu ultimul accent al energiei și indignării noastre, împotriva acestor oameni, cari ne storc mijloacele de existență fizică și ne corup moravurile prin aceiași bani pe care îi au din sudoarea țaranului nostru”.

După cum reiese dintr-o Notă întocmită de același agent la 15 iulie 1908, „cursurile de vară” de la Vălenii de Munte erau frecventate „de un public din ce în ce mai numeros”,¹⁰ îmbogățit cu „studenți din Ardeal și învățători din Ildișești (Bucovina)”. Despre Nicolae Iorga, agentul respectiv consemna că „Verva și entuziasmul fără margini cu care vorbește, înlănțuirea în care pune evenimentele cu actualitatea și mai cu seamă biciuirea moravurilor politice și sociale îl face foarte simpatic tuturor. E primit cu aplauze, e întrerupt cu aplauze și sfârșește prin a i se face ovațiuni entusiaste. Aproape că nu există locuitor în localitate care să nu-l privească cu un respect și o dragoste nesfârșită”.

În seara zilei de 16 iulie 1908, Nicolae Iorga a vorbit despre **Epoca de deșteptare națională cristalizată în cronicari și în urmașii lor care au pregătit revoluția de la 1848**. Din Nota agentului reiese că la aceasta au asistat peste 250 persoane, între care „foarte mulți soldați bacalaureați, ofițerii toți și mulți localnici”.¹¹ „D-nul profesor” a analizat starea țărilor române înainte de ‘48, accentuând că „răspânditorii ticăloșiilor n’au fost boerii, ci aceia care le-au condus în interesul lor meschin”. El a explicat că boierii au fost nevoiți să alterneze între politica rusească și austriacă, deoarece prima „ne făgăduia îmbunătățirea soartei preconizând principiul fricei, principiu în baza cărui

¹⁰ **Idem.**, Notă din 15 iulie 1908;

¹¹ **Idem.**, Notă, 16 iulie 1908;

credea că pot cârmui poporul nostru, așa cum crede astăzi că-și va cârmui turma inconștientă a poporului său”, iar a doua „ne făgăduia o bună administrație, așa cum guvernul de azi crede că singura soluție a problemelor noastre sociale este o bună administrație, care să impușce după un regulament, să bată după un regulament și să ofere cu porția trebuințele vieții”. Însă, a reamintit că ambele politici „totdeauna ne-au fost fatale”.

Apoi a vorbit despre „cronicarii care au răspândit ideea naționalității noastre romane”, precum și despre „cei trei transilvăneni, Micu, Șincai și Maior, cari au accentuat-o”, afirmând că „de aci încolo poporul nostru dă semne de viață politică, întru cât își pregătește cele trei principii necesare acestei vieți: cultura, conștiința și avutul”.

Agentul a consemnat amănunțit analiza referitoare la profilul boierimii de la începutul veacului al XIX-lea, caracterizată de ifosele „observate și azi la nobilimea noastră, care e vinovată de crima îngrozitoare de a fi ridicat zăgazul între ea și pătura nenorocită a țăranilor”. „Din cauza ifoselor acestora medievale și ridicule - a spus răspicat Nicolae Iorga -, nu s'a putut face la noi o politică utilă și națională și mai ales nu s'a putut face nici în Bucovina, acolo unde titlurile de nobleță au fermecat mintea nobilimei românești. De asemenea, a comparat boierimea timpului său, „decăzută și degenerată”, „care nu ne inspiră de cât desgust și antipatie”, cu vechea boierime din veacul al XVIII-lea, găsind în acel timp „figuri venerabile, în fața cărora te-ai fi închinat cu respectul, nu pe care ți-l dă mulțimea decorațiilor, atârinate în față și-n dos, dar de atitudinea lor demnă și de cinstea persoanei lor”.

Analizând „făurirea idealului celui nou, prin școala lui Lazăr”, Nicolae Iorga a reamintit că: vitalitatea unui popor „nu se crează prin parlamente și legi hibride, ci prin școală, unde se poate desvolta tineretul care e menit să se pună în serviciul aceluia ideal”; dezideratul dezrobirii economice „nu trebuie pus în programul partidelor politice cari fac dintrânsul un mijloc de exploatare a conștiințelor, ci în programul școalei, care formează caracterele”; atâta cât va dura „zăgazul” între clasele sociale, „poporul va rămâne tot în starea de mizerie în care se află”. El și-a exprimat speranța că „zăgazul trebuie să cadă forțamente, căci e în firea lucrurilor care îl precipită”. Agentul a redat riguros filipica lui Nicolae Iorga referitoare la „felul cum se exploatează producția solului nostru și cum o imensă bogăție, ca

petrolul, se dă pe mâna streinilor, fără frică de Dumnezeu și fără conștiința că secătuindu-se pământul cu o furie sălbatecă și necruțând nimic pentru viitor, ajungem a lăsa drept moștenire o mizerie cumplită”.

În 17 iulie 1908, „Dl. prof. N. Iorga” și-a încheiat seria lecțiilor de istorie, analizând **Epoca lui Cuza**.¹² În Nota întocmită, agentul a consemnat critica la adresa politicienilor care doreau să instaleze o inscripție pe monumentul lui Cuza, din care ar reieși că „*acest mare om a unit 2 mici provincii orientale*”. Nicolae Iorga a arătat că „*actul solemn al unirei principatelor, care ne-a călăuzit viața noastră modernă, care ne-a zguduit din toropeala unei conștiințe adormite, care a chemat neamul nostru la o nouă viață socială, a rămas totuși închis în analele istoriei, fără să încrusteze în bronz ori marmură strălucirea unei personalități istorice de exclusiv cea mai mare valoare*”. Mai mult, a afirmat că „*în Cuza se rezumă toată munca noastră de secole îndelungate și mai ales toată demnitatea și destoinicia neamului. El a fost omul hotărât, căruia nu i-au plăcut fasturile, care nu s’a entuziasmat de laude deșarte, care n’a îngăduit lingușirea, care a lovit fără milă în cei fățarnici. Și cu toate astea, un grup de politicieni alături de o armată nemernică, mizerabilă și criminală, care și-a călcat jurământul de onoare, Cuza a fost silit să abdice, el care era hotărât să abdice după ce avea de gând să-și completeze opera politică*”. Apoi, știind poate că în sală se aflau și „urechi” ale Siguranței, a spus răspicat în fața celor prezenți: „*E natural că atât cât vor exista persoane amestecate în acest complot odios și mișel, lui Vodă Cuza să i se refuze onoarea meritată de a avea o statuă*”.

„D-nul profesor” s-a dezlănțuit, făcând aluzii la slăbiciunile puterii politico-statale, cu referire directă la regele Carol I, arătând că: „*Ori cât de prudent ar fi un cap încoronat oare care, ori cât s’ar bucura de stima puterilor cu care-l leagă interese de familie și ori de câtă înțelepciune e dat ca model, totuși, lipsindu-i eroismul, îndrăsneala actelor politice, n’are valoarea pe care ar trebui s’o aibă. Riscând, săvârșești minuni, și săvârșind minuni, istoria te imortalizează. Iată de ce în 40 de ani, activitatea noastră politică se reduce la meschine hărțuieli de partide, în dauna interesului obștesc*”.

¹² **Idem.**, Notă, 17 iulie 1908;

La sfârșitul expunerii, Nicolae Iorga a explicat „*motivul lipsurilor noastre de azi prin aceea că toate binefacerile ne-au curs ca din cer. Noi n'am frământat în sânge idealul nostru ca Bulgarii de pildă. Instituțiile noastre n'au fost expresia unanimă a noastră, a tuturor*”. El a oferit și soluția, astfel: „*căutând ca prin grai, prin scris și prin norme firești de conducere să cizelăm asperitățile inconveniențelor sociale care ne chinuiesc și printr-o tendință de fraternizare între clasele sociale și solidaritate între partidele politice să ne studiem reciproc neajunsurile*”.

*

Concluzie: Agentul 25 al Siguranței Generale a statului român, prezent în misiune ordonată la lecțiile de istorie ținute de Nicolae Iorga la școala de vară organizată la Vălenii de Munte în anul 1908 nu va fi cunoscut, poate, niciodată după numele real. El a lăsat, peste veacuri, o mărturie extrem de valoroasă, prin exactitate și rigoare, despre cel care a fost numit, pe bună dreptate, „*dascălul neamului*”, fără să fi pretins decât avantajul moral de a nu fi prigonit de cei care în anumite conjuncturi au condus destinele națiunii române. Cazul confirmă un adevăr de necontestat: **indiferent de regimul politic sub care au fost nevoiți să-și desfășoare activitatea, „oamenii informațiilor” au apărat, cu gândul și cu fapta, valorile sociale și au conservat, prin documentele produse, memoria istorică a națiunii române.**

Dr. Aurel V. David

Victoriile marilor căpitani din antichitate și până în epoca modernă au fost precedate de o intensă acțiune informativă pentru cunoașterea forțelor de care dispune adversarul, a armelor și metodelor lui de luptă.

Eugen Cristescu

PROCESUL PĂTRĂȘCANU - MOMENTE INEDITE

Era în primăvara lui 1954. Abia împlinisem un an și jumătate de când fusesem cooptat în sistem. Într-o dimineață, cineva de la secretariatul direcției m-a convocat într-o manieră ciudată și misterioasă:

- Azi mergi și tu la procesul lui Pătrășcanu.

Nu știam despre ce este vorba. Auzisem despre Pătrășcanu, dar nu prea multe. Prima dată mi-a vorbit despre el tata, fapt care m-a mirat. În primul rând, pentru că la noi în casă nu s-a făcut niciodată politică. Ai mei nu aveau timp de așa ceva și apoi, pentru că în lumea în care trăiam eu, cei angajați în politică erau considerați neserioși. “Niște lichele”, obișnuia tata să spună, când venea vorba despre politicieni.

Îi dădeam dreptate. Pe doi-trei îi știam și eu: stâlpii cârciumilor din sat, undițari pe marginea lacului, oameni fără căpătâi. În al doilea rând, m-am mirat să-l aud pe tata cu câtă ușurință repetase cuvintele lui Pătrășcanu: “Înainte de a fi comunist, eu sunt român”.

Tata, care fără îndoială, știa mai multe despre Pătrășcanu, se mira și el de curajul neobișnuit al acestuia. Așa cum s-au mirat milioanele de români care cunoșteau condițiile în care au fost rostite aceste cuvinte intrate în istorie pentru totdeauna.

Până să ajungem la destinație, noi, cei patru tineri ofițeri (eu abia trecusem de 21 de ani), am fost puși în temă cu procesul la care urma să asistăm, precum și cu ce aveam de făcut acolo. Pe scurt, ni se spusese că este vorba de procesul unui grup de trădători de țară, în frunte cu Lucrețiu Pătrășcanu, aflat în slujba imperialismului anglo-american și că, asistând la judecarea celor din boxă, vom avea posibilitatea să vedem cum arată și cum se comportă dușmanii socialismului și comunismului, cât de înrăiți și perfizi sunt ei, mai ales atunci când sunt demascați și aduși în fața justiției, pentru a-și recunoaște crimele mârșave comise și a da socoteală în fața poporului.

- Dar noi, în afară de toate acestea, practic, ce avem de făcut? – a întrebat unul dintre noi.

- Nimic. Nimic, în afară de a fi foarte atenți la tot ce se întâmplă, dar mai ales la ceea ce se spune și cum reacționează trădătorii.

Acum, după atâția ani, reflectând la această “misiune” și punând cap la cap ce am aflat ulterior despre Pătrășcanu și procesul intentat acestuia, îmi dau

seama că, de fapt, totul făcea parte dintr-un program de lungă durată, minuțios pregătit pentru îndobârcinarea și formarea noastră ca viitori ofițeri de informații. Am mai reținut un articol care mie, nefamiliarizat încă cu mijloacele tehnice de ascultare, mi-a dat mult de gândit. Ni s-a spus că toate lucrările procesului sunt transmise direct în cabinetul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. "Cazul este așa de important, încât tovarășul Dej a ținut să afle imediat fiecare reacție a celor arestați și judecați. Așa că totul se va desfășura "ca la carte", a zis la un moment dat cel care ne prelucrase politic.

Ajunși acolo, mi-am dat seama că noi, cei câțiva, am apucat "o zi norocoasă" din proces. Ultima, atunci când se află cuvântul apărării și al inculpaților. Așa se face că am fost martor la o serie de momente și scene unice despre care, așa cum aveam să constat mai târziu, nimeni nu a scris absolut nimic. Am citit multe despre proces (articole, studii, cărți), dar n-am găsit nicăieri nici măcar un rând prin care să fie redată atitudinea inculpaților, mai ales cea a lui Pătrășcanu. Mai mult, am reflectat la poziția fermă, dărză și curajoasă a acestui om. Deși știa în fața cui se află și ce anume îl așteaptă, totuși n-a cedat nici o clipă.

Nu-mi aduc aminte unde a avut loc procesul. Încin să cred că era undeva, pe Știrbei Vodă, dar nu sunt deloc sigur. Duși cu mașina, conduși până în sală de oameni care nu acceptau nici un pas în dreapta sau stânga, n-am avut cum să ne dăm seama cam pe unde ne aflam. La această stare a contribuit desigur și atmosfera încordată și extrem de tensionată care învăluia totul.

Sala, nu prea mare, era slab luminată. De tavan, care mi se părea prea jos, atârneau câteva becuri cu lumina foarte slabă. Cred că era vorba de o instalație făcută special pentru a nu da prea multă lumină. Zona în care ne aflam noi, "publicul", ca și cea în care stăteau acuzații era și mai slab luminată. Aproape semiîntuneric. În schimb, "masa prezidiului" era bine luminată. Totul părea, întrucâtva, ca o mică și modestă sală de teatru unde spectacolul începuse.

Mai târziu aveam să-mi dau seama că atunci, acolo, se consuma o tragedie cumplită.

Noi ajunseserăm în jurul orei 11⁰⁰ și am asistat aproximativ trei ore. Privind atent în jur și văzând o mulțime de cabluri, mi-am dat seama că, într-adevăr, totul era înregistrat, filmat și transmis simultan în afară, așa cum fuseserăm deja avertizați.

Priveam spre banca acuzaților cu un amestec de sentimente și stări sufletești pe care nu le mai trăisem niciodată: curiozitate, teamă, milă, nedumerire, nesiguranță. Mi-l amintesc pe Lucrețiu Pătrășcanu. Înalt, slab și adus de spate. Parcă nu-și găsea astâmpărul. Deși nu eram aproape de el, totuși îi puteam citi pe față revolta. O revoltă cumplită, însoțită de gesturi ce dovedeau o voință și o energie pe care mulți, mai ales dintre cei de-acolo, greu o mai bănuiau.

Acum, după ce am citit și am aflat atâtea grozăvii cu privire la anii de anchetă și tortură prin care a trecut acest om, tot mai mult mă întreb: Cum a putut să reziste și să supraviețuiască? De unde a mai avut el, în boxa acuzaților fiind, energia și curajul necesare pentru ca să-i înfrunte pe cei din fața sa?

Reamintesc: Lucrețiu Pătrășcanu a fost arestat în aprilie 1948, din ordinul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. O dată cu el a fost reținută și soția sa, Elena. Inițial au fost internați într-o vilă de pe lângă lacul Snagov. În august același an, a fost emis un mandat de arestare pe numele său, iar el a fost dus la Jilava, fiind acuzat de trădare: legături cu serviciile secrete britanice și americane, care l-ar fi manipulat conform intereselor lor politice. Treptat, au fost arestate și alte persoane, constituindu-se “lotul Pătrășcanu”. Peste patruzeci de oameni.

Anchetele și tortura, după metode K.G.B.-iste, n-au încetat până la proces. Supus la presiuni psihice și fizice greu de imaginat, la un moment dat, a cedat și a încercat să-și pună capăt zilelor. După o tentativă de sinucidere nereușită, gardienii penitenciarului au primit ordin expres de a-i supraveghea și cea mai mică mișcare.

Pătrășcanu nu a recunoscut nimic, pentru că nu avea ce să recunoască.

La anchetarea și torturarea sa a participat un număr mare de “oameni”, inclusiv politicieni și militari cu funcții și grade dintre cele mai mari. Printre aceștia, Alexandru Drăghici și Gheorghe Pintilie, zis “Pantiușa”. De la început și până la sfârșit ancheta a fost dirijată de către Gheorghiu-Dej și doi consilieri sovietici aflați la conducerea Ministerului de Interne. S-a mers până acolo încât atât întrebările, cât și răspunsurile, așa cum le doreau anchetatorii, erau formulate de către “experții sovietici”.

Deși ancheta și tortura s-au întins pe o perioadă de aproape șase ani de zile, totuși Lucrețiu Pătrășcanu, devenit încă din 1944 incomod pentru unii oameni politici de la București și Moscova, a mai găsit forța necesară să le spună acuzatorilor săi că tot procesul este o înscenare, o mascaradă, Pătrășcanu se ridica în picioare și striga:

- Nu-i adevărat! Este o minciună grosolană. Voi sunteți niște trădători vânduți.

Răspunsul celor vizați nu întârzia să apară, amenințându-l pe “recalcitrant” că i se va interzice să mai vorbească sau că-l vor da pe mâna gărzilor. Pentru moment, Pătrășcanu se liniștea, dar când se relua șirul acuzațiilor, se ridica iar în picioare, strigând:

- Minciuni! Scorneli! Invenții!

Deși tulburat și iritat la maximum, aproape de sufocare, el continua să spună:

- N-aveți grijă, va veni o zi când toate aceste mizerii care mi se aruncă aici, vor fi demascate. O să plătiți pentru tot ce faceți!

La momentul “apărării”, Pătrășcanu a reacționat iar, puternic. La bară se afla Paraschivescu Bălăceanu, considerat la vremea aceea cel mai mare și mai bun avocat al României. Aproape că nici nu apuca acesta să rostească vreun cuvânt, că Pătrășcanu începea să strige:

- Nu am nevoie de apărare, pentru că nu sunt vinovat. Nu-mi trebuie avocat.

Apoi, adresându-se direct lui Bălăceanu, a continuat să tipe:

- Taci din gură, groparule! Nu ești apărător, ci groparul celor pe care zici că-i aperi. Ești un slugoi, un vândut. N-am nevoie de tine. Nu te-am chemat eu. Groparule! Groparule!...

Într-adevăr, Bălăceanu fusese numit ca apărător din oficiu, deoarece Pătrășcanu refuzase un avocat care să-l apere. Își dăduse probabil seama că soarta-i era deja pecetluită. Din nefericire, chiar de către unii dintre “tovarășii” săi de luptă pentru ideile socialismului și comunismului pentru care avea să pătimească până la moarte.

Lucrețiu Pătrășcanu știa el ce știa când își eticheta “apărătorul” cu apelativul “groparule”. Spusele sale erau, de fapt, o aluzie directă la “succesele” anterioare ale “apărătorului” său. Bălăceanu îi mai “apărase” pe mareșalul Ion Antonescu și pe Iuliu Maniu.

După cum se știe, strategul militar român de primă clasă, Ion Antonescu, a fost condamnat la moarte și executat, iar marele om politic Iuliu Maniu, condamnat pe viață. A murit în pușcărie, la Sighet. Doi mari patrioți, care au luptat toată viața, fiecare în felul său, pentru întregirea și apărarea statului român.

Duelul verbal dintre Lucrețiu Pătrășcanu și Paraschivescu Bălăceanu a fost de o cerbicie cum nu mai văzusem până atunci. Mai ales din partea

“acuzatului”, care respinsese din prima clipă orice vorbă din partea “apărătorului” său.

Nu-mi amintesc care dintre ei a cedat primul, dar ținând seama de dârzenia și hotărârea de care a dat dovadă Pătrășcanu în ziua aceea a procesului, respingând categoric absolut toate acuzațiile care i se aduceau, înclin să cred că el a fost învingătorul.

Regret că asemenea momente nu sunt cunoscute în toate detaliile lor. Sau, mă întreb, dacă nu cumva se dorește a nu fi cunoscute. La vremea aceea, pe mine m-au impresionat și mi s-au imprimat în memorie pentru totdeauna.

Procesul “Iotului” Pătrășcanu a durat două săptămâni. La 14 aprilie 1954, Tribunalul Suprem - Colegiul Militar, l-a condamnat pe Lucrețiu Pătrășcanu la moarte. A fost executat prin împușcare, în noaptea de 16-17 aprilie 1954. Venind la putere, Nicolae Ceaușescu a redeschis procesul. La data de 28 mai 1968, Tribunalul Suprem a rejudecat “cauza”, achitându-l nu numai pe Pătrășcanu, ci și pe toți membrii “Iotului”.

“Cazul” Pătrășcanu a fost în atenția multor cercetători, istorici și analiști politici. Printre multiplele și diversele aspecte studiate s-a numărat și posibilitatea implicării Moscovei în evoluția și finalizarea cazului. Deși doi cercetători, unul român (Vasile Buga) și altul rus (Tatiana Volokitina) afirmă că nu există documente care să probeze implicarea Moscovei în “cazul Pătrășcanu”, totuși sunt suficiente materiale care dovedesc contrariul. În conjunctura politică de atunci, conducerea sovietică avea destule motive să dorească a se debarasa de un politician român care puneă întotdeauna pe primul plan interesele țării sale. Iată, foarte pe scurt, câteva din aceste motive:

1. Pătrășcanu și-a manifestat public nemulțumirea față de modul jignitor în care liderii de la Kremlin au tratat delegația română pentru încheierea Convenției de armistițiu, delegație pe care el o conducea. Conform celor convenite anterior, delegația noastră sosise la Moscova în septembrie 1944. Reprezentanții României au fost obligați să aștepte două săptămâni, timp în care nimeni nu le-a dat nici o atenție, iar la negocieri sovieticii au impus condiții mult mai grele decât cele promise anterior.

2. Atunci când sovieticii s-au pregătit pentru a sustrage din România cât mai multe bunuri, pretextând că sunt capturi germane, Pătrășcanu s-a opus în mod categoric. Faptul i-a iritat pe liderii de la Moscova, care îl aveau deja în “vizorul” lor, considerându-l un naționalist ce trebuie înlăturat.

3. În 1946, fiind sesizat că în nordul Dobrogei și în unele zone ale Maramureșului și-au făcut apariția grupuri de agitatori care cereau alipirea unor

zone din teritoriul românesc la U.R.S.S., Pătrășcanu s-a deplasat personal la fața locului, constatând că, de fapt, era vorba de acțiuni diversioniste sovietice. Intervențiile sale politice, economice și de ordin administrativ au dejucat încercările celor care se îndeletniceau cu așa ceva.

4. Curajul lui Pătrășcanu de a declara public, la Cluj, în 1946, că “înainte de a fi comunist, eu sunt român”, a deranjat din nou conducerea moscovită.

În mod cert, Iosif Visarionovici Stalin și cei din apropierea sa n-au putut uita această declarație plină de semnificații a liderului politic român. Cum nici noi, românii, n-am uitat-o, numele acestui om fiind sinonim cu “declarația sa” de la Cluj.

Este de remarcat faptul că despre Lucrețiu Pătrășcanu se amintește tot mai rar. Încheiem cu o scurtă, dar plină de substanță caracterizare, făcută de juristul și filozoful român Petre Pandrea:

“Lucrețiu Pătrășcanu a fost un personaj absolut modern, un fiu al frământatului secol XX, cu o gândire și o sensibilitate acut contemporane. A sfârșit într-o tragedie de tip antic sofoclean. Un sfârșit, cu torturi fizice și morale, timp de șase ani neîntreruși, în hrube sordide. Îmi amintește de Prometeu înlănțuit pe crestele Munților Caucaz, cu ficatul devorat de ciocul vulturilor. Mi se părea incredibil ca asemenea torturi și orori antice să se repete în epoca contemporană, la un popor cu moravuri blânde, așa cum a fost blând, bun, delicat și îngăduitor cu alții, dar neîndurător cu sine, Lucrețiu Pătrășcanu, în care se întrupaseră toate virtuțile națiunii noastre. Timp de șase ani, cu o tenacitate monstruoasă, de Frankenstein, din filmele de groază de odinioară cu Boris Karloff, trei așa-ziși bărbați de stat (Gheorghe Gheorghiu-Dej, Iosif Chișinevski și Alexandru Drăghici) au fost, pe motive de invidie, de gelozie și de putere, călăii și păsările de pradă ale lutului firav al acestui om”.

Este rușinos ce s-a întâmplat. În primul rând, pentru mai-marii oameni politici de atunci ai României, în frunte cu Dej. Tot procesul constituie, după părerea mea și a multora, o pată neagră în istoria vieții politice din țara noastră. O pată care nu va dispărea niciodată.

Vasile Dumitru Fulger

O  NT MPLARE APARTE DIN ACTIVITATEA DE CONTRASPIONAJ

Adevărata istorie a României din ultimele decenii ale secolului al XX-lea va fi scrisă mai târziu, nu de cei care au făcut-o sau au trăit-o, ci de urma ii lor. Este însă de datoria noastră, a celor care am trăit în acele vremi, să oferim celor care vor scrie această istorie c t mai multe detalii, c t mai multe fapte, din care ei să asambleze marele tablou. Eu unul, la cei 60 de ani ai mei, am trăit  i în “epoca Ceaușescu”, cu laturile ei bune sau mai pu in bune, dar trăiesc  i în prezent, într-o Rom nie sărăcită nu numai economic, dar, mai grav, sărăcită de spirit uman  i de acea valoare morală fundamentală a unei na iuni care se nume te PATRIOTISM.

 n ce mă privește, între 1972  i decembrie 1989, am lucrat în cadrul Departamentului Securit ii Statului al R.S.România, într-un domeniu de maximă noble e  i totodată de maximă importan  pentru apărarea securit ii oricărui stat: contraspionajul. O meserie al cărei trecut se pierde în negura vremurilor.

Bine teles că o asemenea meserie nu poate fi exercitată decât de of eri de informații cu pregătire superioară, cunoscători a cel pu in una (dacă nu două sau trei) limbi de circula ie internațională, oameni av nd un bogat bagaj de cultură generală, capabili să se mi te degajat în locuri  i medii dintre cele mai diverse.

Spionajul  i contraspionajul sunt un joc al inteligen ei, ca  i jocul de  ah. Nu c stig  cel care este mai iute, ci acela care g nde te mai bine mișcările următoare. De aceea, decisivă este experien a profesională. Ea se dob nde te în timp, în principal prelu nd experien a unor profesioniști mai buni, prin studiu propriu permanent, dar  i prin acțiunile cotidiene, aflate în desfășurare.

Din proprie experien  , am constatat că formarea profesională a unui of er de contraspionaj, p n  când acesta dob nde te dreptul de a exprima păreri pertinente într-un caz complex sau de a da sfaturi altora, durează cam 10 ani.

Eu unul am fost mai norocos din acest punct de vedere, întrucât imediat după absolvirea  colii de Of eri de Securitate de la Băneasa (1972), am “ nc put” pe m na unor profesioniști de cea mai înaltă  inut , precum generalii Iulian Vlad, Neagu Cosma  i Aristotel Stamatoiu.

Conceptul de bază al activității întregului aparat de securitate român era acela de “prevenire”. Acest concept foarte larg, includea, bineînțeles, și prevenirea unor acțiuni teroriste care se puteau produce pe teritoriul național, inclusiv asupra unor membri ai reprezentanțelor diplomatice și consulare din România.

Eu răspundeam în anii '70 de documentarea activității desfășurată în România de atașatura militară din cadrul Ambasadei R.F.Germania la București și contracararea eventualelor sale acțiuni de spionaj militar (sau de altă natură). Sarcina mea era să cunosc 24 de ore din 24 mișcările din Capitală și din țară ale atașatului militar (denumit codificat „colonel SIMON”) și ale celor doi adjuncți ai săi. O altă componentă importantă a acestei activități o constituia protecția lor “din umbră” împotriva unor eventuale acțiuni care ar fi putut să le pună în pericol integritatea corporală sau chiar viața, situații de natură să genereze grave conflicte diplomatice, defavorabile țării.

Un asemenea caz s-a invitat cam pe la mijlocul anului 1979, când, pentru protecția atașatului militar vest-german la București, un ofițer de securitate român a mers la risc extrem. Iată, pe scurt, desfășurarea evenimentelor:

Într-o zi de sâmbătă, un subofițer aflat în timpul serviciului de pază la intrarea dintr-o ambasadă situată vizavi de reședința atașatului militar al R.F.G. din București, a observat cum un individ de circa 25-30 de ani a aruncat un plic printre grățiile porții de la reședința atașatului militar, după care, fără a se opri, și-a continuat dezinvolt drumul. Evident, subofițerul nu l-a putut urmări, pentru identificare, dar a sunat imediat la ofițerul de serviciu de la Direcția a III-a – Contraspionaj și a raportat situația apărută.

Alertat, m-am deplasat imediat în zonă. De la subofițer am aflat că diplomatul și soția sa plecaseră de acasă. Neaflându-se nimeni în imobil, am recuperat plicul (cu o joardă ruptă din gardul vecinului). Era un plic normal de corespondență, lipit cu bandă adezivă pe spate, fără mențiuni de expeditor și destinatar.

Marea surpriză s-a produs la deschiderea plicului, efectuată de specialiști. Înăuntru era o singură foaie. Cu o caligrafie stângace și într-o germană defectuoasă, expeditorul afirma că ar fi deținătorul unor documente și informații “deosebite”, de interes pentru atașatul militar al R.F.G., pe care ar dori să i le înmâneze personal. Pentru întâlnire, el indica, ziua X, ora Y și o adresă din municipiul Ploiești.

La urmă, sublinia că a fost și va rămâne toată viața un admirator al “Reichului German”.

Din analiza criptografică a rezultat că era vorba de un individ de aproximativ 65-70 de ani, român, cu pregătire elementară, poate medie. Locația indicată din Ploiești reprezenta un cvartal de blocuri de locuințe, cu alei de

acces ʼi o arteră carosabilă, care făcea legătura între două ʼosele ocolitoare ale cartierului.

Se conturau astfel suspiciuni serioase în legătură cu o posibilă “momeală” aruncată ataşatului militar, în speranţa că acesta, în “foamea” de informaţii a oricărui spion, ar fi “muşcat”, putând fi atacat pe teren neutru.

În context, trebuie spus că Departamentul Securităţii Statului era, aşa după cum este firesc, extrem de atent la eventualele acte de terorism. Cu toate acestea, la 4 decembrie 1984 un diplomat iordanian de rang înalt a fost împuşcat mortal pe Calea Victoriei, în faţa hotelului “Bucureşti”^{*}. Era aproape opt dimineaţa, pe traseul pe care în următoarele minute urma să se deplaseze coloana prezidenţială spre Comitetul Central, traseu păzit pe toată lungimea de ofiţeri ai Direcţiei a V-a (actualul S.P.P.). Este adevărat că atentatorul a fost prins imediat.

Revenind la speţa noastră, analiza atentă asupra cazului a degajat faptul că individul care plasase scrisoarea nu era autorul acesteia, ci doar un intermediar, ʼi că adevăratul expeditor avea să-l identifice pe diplomat abia în momentul posibilei sale apariţii la faţa locului.

La nivelul conducerii Departamentului Securităţii Statului s-a hotărât atunci ca un ofiţer de securitate sub acoperirea de “ataşat militar al R.F.G.” să se prezinte în zonă, la data, locul ʼi ora stabilite de către expeditorul scrisorii, fie pentru a prelua “materialul” ʼi “informaţiile” promise, fie pentru a “verifica”, asumându-ʼi toate riscurile, varianta posibilului atentat.

În colaborare cu colegii noştri de la Ploieşti, s-au luat măsuri pentru ambele variante. Prima a inclus măsuri de filaj atent, amplasat în zonă cu 24 de ore înainte de momentul operativ. Cea de a doua viza apărarea “diplomatului”, atât pentru cazul că acest ar fi fost atacat de la distanţă, cât ʼi pentru cel al unei agresiuni din imediata apropiere. Printre alte măsuri întreprinse în acest scop, pe blocurile cu vedere directă spre locul întâlnirii, au fost amplasaţi doi lunetişti. Ofiţerul a fost “dotat” cu o limuzină “Mercedes” neagră, cu număr oval de CD (identic cu cel al ataşatului militar) ʼi a primit ordin să se deplaseze în zonă (cu o zi înainte se făcuse discret o recunoaştere a acesteia), să parcheze limuzina, să coboare ʼi să se plimbe exact 5 minute pe aleea carosabilă dintre blocuri, pentru a fi “remarcat”. Dacă în aceste 5 minute nu se întâmpla nimic, el urma să se urce din nou în maşină ʼi, încet, să părăsească dispozitivul.

Au fost 5 minute de maximă tensiune. La un moment dat a apărut pe alee un bătrânel de vreo 70 de ani, cu o plasă în mână, din care se vedeau nişte

^{*} Este vorba despre consilierul politic al Ambasadei Regatului Haşemit al Iordaniei la Bucureşti, Azmi al-Mufti, un apropiat al regelui Hussein, care a fost asasinat de către Ahmad Ali Muhammad al-Hersh, student la Institutul de Construcţii din Bucureşti, membru al organizaţiei teroriste conduse de Abu Nidal

frunze verzi de ceapă. S-a uitat curios la “diplomat” (fără îndoială o “figură ciudată” în cartier), s-a mai întors o dată după ce trecuse și și-a văzut de drum. După cinci minute limuzina s-a pus în mișcare, dar dispozitivul de supraveghere a rămas pe loc.

Momentul operativ era aparent “ratat”, autorul scrisorii rămânând neidentificat. De aceea, măsurile de verificare au continuat. Plecându-se de la premisa că expeditorul scrisorii trebuie să domicilieze în zonă, ca să aibă chiar acces optic la locul “întâlnirii”, s-a realizat o altă combinație, în colaborare cu organele administrației de stat ale municipiului Ploiești, prin care acestea au cerut tuturor locatarilor blocurilor din zona X să completeze de mână niște formulare-tip, pe care să le predea în 48 de ore la administrațiile de locatari și în care să declare dacă sunt (sau nu) de acord să fie debransați de la centrala termică de cartier A și rebransați la centrala termică B. Astfel, după analiza probelor de scris recoltate, a fost identificat, în nici 5 zile, expeditorul “mesajului” nostru, un individ de 72 de ani, absolut inofensiv ca potențial informativ, dar care figura în evidența operativă ca fost agent român al Biroului Gestapo din zona Prahova și care acum, probabil, era chinuit de nostalgia fostei sale colaborări. Nu s-au luat niciun fel de măsuri împotriva cetățeanului respectiv, dar astfel s-a verificat complet informația, chiar dacă această verificare a inclus riscul ca un ofițer al Securității Statului să fie victima unui atentat.

Și, din respect pentru adevăr, încă o precizare: Instituția de Securitate a unei țări, oricare ar fi ea, nu lucrează pentru conducătorul politic conjunctural și vremelnic al acesteia (indiferent cine ar fi și cât timp ar “domni” el), ci apără valorile constitutive fundamentale ale Statului respectiv. Eu, ca ofițer de contraspionaj, am înțeles să apăr neconținut România, indiferent cine s-a aflat la conducerea ei.

La fel ca mine au gândit și au acționat toți colegii mei din fosta Securitate, căreia o manipulare grosolană i-a adăugat, după decembrie 1989, atributul „a lui Ceaușescu”. Pentru că erau profesioniști prea buni și știau prea multe, aceștia trebuia să fie reduși la tăcere sau chiar lichidați fizic în timpul loviturii militare de stat și imediat după aceasta, pentru a se crea (măcar și temporar) acel vid de control informativ, atât de necesar serviciilor de spionaj străine pentru a-și crea sau consolida bazele de operare din România.

Cândva, fostul șef al statului român remarcă (n.a. într-un interviu din 1973 acordat la Neptun ziaristului vest-german Heinz Siebert) „*uneori este mult mai greu să scrii istoria decât s-o faci*”. Este adevărat, dar consemnarea spre luare aminte, a unor momente ale ei va ajuta, cu certitudine, cândva...

Lt. col. (r) Victor Manfred Burtea

SCURTĂ ISTORIE A UNEI VENDETE I A UNUI „STILOU”

Nu întodeauna în „plasa” informativă a serviciului de contraspionaj cad spioni sau teroriti, se mai întâmplă să se prindă i câte un musafir nepoftit, tot periculos, dar fără intenii de a comite acțiuni anti-statale. Un asemenea personaj a fost i tnrul arab din Africa de Nord care, într-o noapte de august a anului 1973, a descins în aeroportul internațional Otopeni.

Nu-i părăsise niciodată țara natală, era singur i stingher într-o capitală europeană, dar era mnat de o dorin arzătoare de răzbunare. Drumul de la aeroport i pn în centrul Bucuretiului l-a făcut cu un taxi, pentru care a plătit „tributul” perceput de taximetritii notri când prind un client neumblat prin prile astea. Banii nu erau o problemă pentru tnrul nostru, care provenea dintr-o familie nstrit cu mari turme de cămile i capre, iar cele trei cămile tinere, vndute recent, i asigurau autonomia necesară pentru a-i duce la îndeplinire acțiunea de spălare în snge a onoarei familiei sale, grav lezată de un tnr nesăbuit dintr-un trib învecinat, care i necinstise sora cea mică i apoi fugise în Europa de frica răzbunării.

ntreaga familie s-a mobilizat pentru a da de urma fugarului, care trebuia să plătească cu viața cumplita dezonoare ce o aruncase asupra lor. Au reușit să cumpere una dintre slugile familiei adverse i astfel au putut afla că nenorocitul aventurier trimitea scrisori din România i era nscris ca student la Facultatea de Medicină.

„Răzbunătorul” s-a cazat la „Athen Palace” i chiar a doua zi un taximetrist l-a depus la intrarea Facultii de Medicină. Fiind vorbitor de limbă franceză, a reușit să găsească mai mulți studenți la care s-a interesat despre poteniala sa victimă, dar nimeni nu auzise de el. A supravegheat intrarea facultii pn seara, apoi, obosit, s-a întors la hotel i, în timp ce căuta o masă liberă ca să ia cina, o tnr care era singură la masă l-a invitat cu amabilitate să se aeze la masa ei. n scurt timp, domnioara care tia de minune să socializeze a reușit să-l determine pe „Răzbunătorul” copleit de singurătate să- deschidă sufletul. Aa a putut afla serviciul de informații român că respectivul era venit „doar” să- mpute conaționalul i apoi să se întoarcă

victorios acasă. Intuind că se impune menținerea lui în contact permanent, pentru a-l controla, tânăra (ați dedus, desigur, că era colaboratoare a Direcției de Contraspionaj) s-a oferit să-l sprijine și astfel au rămas în legătură.

Faptul că dorea să-și împuște adversarul impunea ca „Răzbunătorul” să aibă o armă de foc, armă pe care colaboratoarea noastră nu a putut s-o găsească deși a căutat-o cu multă atenție. Începusem să credem că omul era doar un fanfaron care vroia să-și impresioneze prietena. Între timp, din verificările efectuate a rezultat că cel care trebuia să fie ucis era, într-adevăr, student în țara noastră, dar la facultatea de medicină a unui centru universitar din provincie.

Instruită corespunzător, colaboratoarea a reușit în seara următoare să dezlege misterul armei, după ce „Răzbunătorul”, deși musulman, a fost „corupt” să guste un pic din vinurile românești. Avea asupra lui un stilou, în aparență absolut inofensiv, dar care în realitate ascundea, în loc de cerneală, un glonț de calibrul 6,35 și un mic dispozitiv de declanșare. Fiind bine disimulată, arma putea fi acționată de la o distanță foarte mică, efectul fiind letal. Așa se explica faptul că reușise să treacă de controlul de la punctul de frontieră care, la acea vreme, nu era încă prea performant.

Pentru a rezolva cu operativitate acest caz, colaboratoarea l-a informat că, printr-o relație la Ministerul Învățământului, a stabilit că cel căutat a urmat într-adevăr cursurile pregătitoare ale Facultății de Medicină, dar a părăsit țara, dorind să-și continue studiile la altă facultate din Vestul Europei. Pentru a-l dezarma pe „Răzbunător”, s-a organizat o descindere la cafeneaua unde era cu prietena lui, sub acoperirea că organele de miliție caută traficanți de droguri. Bineînțeles, la percheziție s-a găsit stiloul care „i-a trezit suspiciuni” polițistului, drept pentru care a fost confiscat, iar posesorul, după îndeplinirea formalităților de rigoare, a fost condus sub escortă la aeroport și expulzat. A plecat spre Paris, iar „stiloul” și-a găsit locul în colecția de trofee ale serviciului de contraspionaj. Avertizat de noi, amoresul amenințat și-a luat din nou lumea în cap, căutându-și salvarea în altă capitală Europeană, unde probabil necruțătoarea vendetă a continuat să-l vâneze.

Hairabetian H.

ÎN FAȚA COMPETENȚEI, „JOS PĂLĂRIA!”

S-a afirmat, nu o singură dată, că România a avut și are servicii de informații redutabile. Unii o spun cu teamă sau cu invidie, alții o declară cu mândrie și cu convingerea că, iată, cel puțin în acest domeniu, România se află printre țările capabile să se apere. Deși serviciile secrete românești nu se bucură de faima celor socotite ca fiind cele mai puternice și mai de temut din lume, așa cum sunt, de pildă, cele americane, britanice, rusești sau israeliene, ele au dovedit de multe ori că au oameni de calitate. Mulți au remarcat acest lucru și îl spun cu voce tare. Alții...

Avem, se pare, în acest domeniu, o frumoasă tradiție.

Marii noștri voievozi, ca Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Constantin Brâncoveanu și alții și-au creat, la vremea lor, posibilități de informare și de cunoaștere a tot ce se întâmplă în jurul lor, atât pe plan intern, cât și în exterior. În opera sa de creare a statului român modern, Alexandru Ioan Cuza a acordat atenție și înființării unor structuri informative în pas cu cerințele epocii. Venind mai aproape de timpurile noastre, Mihail Moruzov constituie și astăzi o figură emblematică a muncii de informații românești.

Lăsând la o parte perioada pe care unii o numesc „obsedantul deceniu”, când, din cauza dominației sovietice, totul era controlat și chiar dirijat de la Moscova, se poate spune că serviciile de informații ale României au lucrat eficient și sub regimul comunist, acționând, desigur, în conformitate cu legile existente atunci. Rezultatele obținute pe linie de contraspionaj și antiterorism au fost remarcabile.

De-a lungul a două decenii, România a promovat o politică externă ofensivă, s-a implicat în mai toate acțiunile internaționale de amploare, a manifestat inițiativă în promovarea relațiilor bi- și multilaterale, dobândind prestigiu pe plan internațional. Ea a putut însă face față cerințelor impuse de o asemenea politică și datorită eficienței pe care au avut-o serviciile sale secrete.

Deși dispuneau de o dotare tehnică modestă, aceste servicii și-au putut atinge obiectivele, iar acest fapt s-a datorat, în primul rând, calității profesionale a oamenilor din schema lor de organizare. Prezentăm, în cele ce

urmează un caz care, la vremea sa, a stârnit nu numai interesul unor specialiști în antiterorism de peste hotare, ci și admirația acestora.

...Era în vara anului 1970. Ion Gheorghe Maurer, pe atunci președinte al Consiliului de Miniștri al României, se afla într-o vizită oficială în RFG. Acțiune diplomatică importantă atât pentru România, cât și pentru RFG, conducerile ambelor țări manifestându-și dorința de a extinde bazele unei colaborări solide și de lungă durată, pe toate planurile. Vizita delegației române demarase bine și se părea că totul se va desfășura conform programului convenit. Numai că într-o seară, un oficial al gazdelor, însoțit de un reprezentant al Poliției, s-a prezentat la reședința delegației române, spunând că are de făcut o comunicare urgentă în legătură cu programul zilei următoare.

În esență, cei doi veniseră cu propunerea de a se anula deplasarea pe care delegația română urma să o facă a doua zi într-o mică localitate din apropierea capitalei. De ce? Pentru că, a arătat reprezentantul Poliției, în după amiaza aceea se primise o informație din care rezulta că dacă premierul român se va deplasa în localitatea respectivă, el va fi ucis. Conform informației, totul era pregătit ca atentatul să aibă loc, pentru această acțiune criminală urmând să se folosească o armă de foc. Polițistul a adăugat că din analiza informațiilor de care dispunea, Poliția vest-germană ajunsese la concluzia că ar fi vorba de o persoană care trăise în România, unde continua să aibă legături.

Cum timpul pentru a face verificări era practic inexistent, el a ridicat mâinile, spunând că nu își poate asuma nici o răspundere și, ca atare, roagă delegația română să renunțe la vizita planificată. Situația era neplăcută și lucrurile încurcate rău de tot, atât pentru nemți, cât și pentru români. Existau două posibilități: să se accepte propunerea germană sau să se încerce clarificarea lucrurilor cu ajutorul Bucureștiului.

Cu aprobarea lui Ion Gheorghe Maurer, s-a luat legătura cu țara. S-a făcut apel la ofițerul de serviciu de la Direcția de Contraspionaj, care avea pe atunci în răspundere și problemele de antiterorism, căruia i s-a cerut să îl caute urgent pe căpitanul Nardin, specialist pentru zona europeană de limbă germană, care să aștepte lângă telefon pentru a fi contactat de cineva din delegația română aflată în vizită oficială în RFG.

De acum, tensiune, zarvă și nedumeriri și la București. Nardin era însă calm. Nu de puține ori fusese convocat în miez de noapte la sediu, pentru clarificarea unor cazuri, el fiind considerat o adevărată enciclopedie în materie.

Când s-a realizat legătura și a aflat despre ce este vorba, ofițerul „enciclopedie” a raportat că avea cunoștință despre un caz având caracteristici de natura celor semnalate din RFG. Era vorba despre un individ capabil de asemenea acte, dar dosarul conținând materialele despre el a fost trimis la Sibiu, deoarece individul avea acolo o adresă la care trăgea ori de câte ori venea în România, respectiv „la o femeie cu care trăiește și pe care vrea să o scoată ilegal din țară. Este într-adevăr o persoană periculoasă. Vom verifica și vă vom comunica imediat”, a încheiat Nardin. Acest ofițer, cam tăcut de felul său și mereu ocupat înțelegea că orice prelungire a discuțiilor nu își are rostul.

Deși era târziu în noapte, zorul căutărilor și verificărilor s-a mutat la Sibiu. Într-un timp foarte scurt, raportul cu rezultatul cercetărilor a ajuns la București. Coroborarea datelor primite cu cele existente deja erau dătătoare de speranță. Ofițerul „enciclopedie” era aproape sigur că autorul prezumtivului atac fusese identificat. Nu putea fi altul decât suspectul asupra căruia se deschisese deja un dosar în România.

Trecuse de miezul nopții când de la București s-a intrat din nou în legătură cu delegația noastră. S-a sugerat să se transmită organelor locale care asigurau securitatea vizitei că, după părerea noastră, amenințarea vine de la numitul X, domiciliat în strada cutare, numărul cutare și că nu este exclus ca individul să fie înarmat.

Cam asta a fost tot. Simplu, nu?

Câtva timp nu s-a mai aflat nimic despre consecințele acestui demers. „Dacă nimeni n-a mai zis nimic, înseamnă că problema s-a rezolvat și toată lumea-i mulțumită”, și-au zis Nardin și toți cei care, în noaptea cu pricina fuseseră antrenați în soluționarea aceluia caz. Ceea ce era adevărat.

După circa două săptămâni, ofițerul „enciclopedie” a fost chemat la conducerea unității. Ca de obicei, s-a prezentat cu agenda în mână. Acolo se aflau directorul, adjunctul acestuia și o persoană din afara unității. Un necunoscut. Pe masă abureau mai multe cafele. Alături, un chipiu de polițist de pe alte meleaguri. Nardin i-a recunoscut imediat originea și se întreba ce-o fi căutând acel obiect pe masa din fața șefului unității. Sesizându-i nedumerirea, „necunoscutul” a început să explice.

Făcuse parte din delegația română întoarsă de curând din RFG și avea acum sarcina să prezinte chipiul. Trebuia să lămurească mai întâi cum îl obținuse. El avusese sarcina de a ține legătura cu reprezentantul Poliției

germane pe întreaga durată a deplasării în RFG. El a fost cel care a transmis nemților datele și concluziile celor de la București în legătură cu posibilul atentat.

Mai întâi, spunea el, nemții au fost surprinși că a fost posibil să se obțină date într-un timp atât de scurt. Apoi au fost sceptici în ce privește valoarea lor. Dată fiind însă situația ce se crease, reprezentantul Poliției a plecat promițând că va lua unele măsuri. Judecând însă după tonul rezervat cu care a spus aceasta, mari speranțe nu se întrezăreau. Cu toate acestea, a doua zi dimineață polițistul s-a prezentat la reședința delegației noastre zâmbitor și plin de mulțumire.

Cu admirație în glas, el a povestit că, peste noapte, problema ivită a fost rezolvată cu ușurință. Pe baza datelor primite, a făcut o serie de verificări primare, după care, cu aprobările cuvenite, a organizat o descindere. Suspectul a fost găsit, percheziția la domiciliu a descoperit armament și muniție. Individul a recunoscut că era pregătit să le folosească împotriva delegației noastre.

Fostul delegat a mai relatat cum reprezentantul Poliției nu contenea cu laudele la adresa colegilor de la București care, într-un timp atât de scurt și cu atâta exactitate, au putut să pună la dispoziția părții germane datele necesare pentru a preveni un atentat pe care nu și-l dorea nimeni. Apoi, scoțându-și chipiul, i l-a înmănat spunând:

– Fiți bun, domnule, duceți-l la București și înmânați-l ofițerului care a avut aceste date, cu rugămintea de a-l primi din partea mea, ca simbol al prieteniei și admirației pe care i le port, pentru capacitatea profesională de care a dat dovadă în noaptea cu pricina.

Încheind această poveste, ce putem spune în afară de faptul că gestul respectiv i-a bucurat pe toți. Desigur, în primul rând pe Nardin și pe colegii săi. Venind de la un bun profesionist german, aprecierile respective au fost interpretate ca o reverență în fața seriozității și competenței românului. Sau, cum se spune de obicei în astfel de situații: Jos pălăria!

Chipiul respectiv a fost depus la Muzeul Școlii de la Băneasa, azi Academia de Poliție, unde, probabil, se găsește și acum.

Vasile Dumitru Fulger

DESPRE COINCIDENE – REGIUNILE DE DEZVOLTARE SAU DE DESTRĂMARE

1. Parlamentul European i Consiliul Uniunii Europene au aprobat, la 26 mai 2003, *Regulamentul (CE) Nr. 1059/2003* privind instituirea unui *nomenclator al unitilor teritoriale de statistică (NUTS)* (sublinierea D.C.G.).

Regulamentul a fost adoptat pentru a dispune de date statistice comparabile pe ansamblul Uniunii Europene. El prevede „cel puțin trei niveluri ierarhice de detaliere”, bazate pe *componena teritorială actuală a regiunilor de nivel NUTS 3* (sublinierea D.C.G.). Articolul 2 al *Regulamentului* precizează: „NUTS este un nomenclator ierarhic” cu 3 nivele de uniti teritoriale, i anume NUTS 1, NUTS 2 i NUTS 3 (articolul 2). Definirea acestor uniti teritoriale „se bazează în principal pe *unitile administrative existente* în statele membre” (articolul 3 din *Regulament*). Cele 3 niveluri NUTS sunt determinate de „pragurile demografice” (minimum i maximum), i anume: NUTS 1 (de la 3 la 7 milioane locuitori), NUTS 2 (800.000 pn la 3 milioane), NUTS 3 (150.000 pn la 800.000).

Regulamentul adoptat de Parlamentul i Consiliul Europei confirmă i întrete realitatea *unitilor teritoriale de bază (NUTS 3)* din statele membre prin *înscrierea lor nominală* în „Jurnalul Oficial” al Uniunii Europene din 21 iunie 2003, după cum urmează:

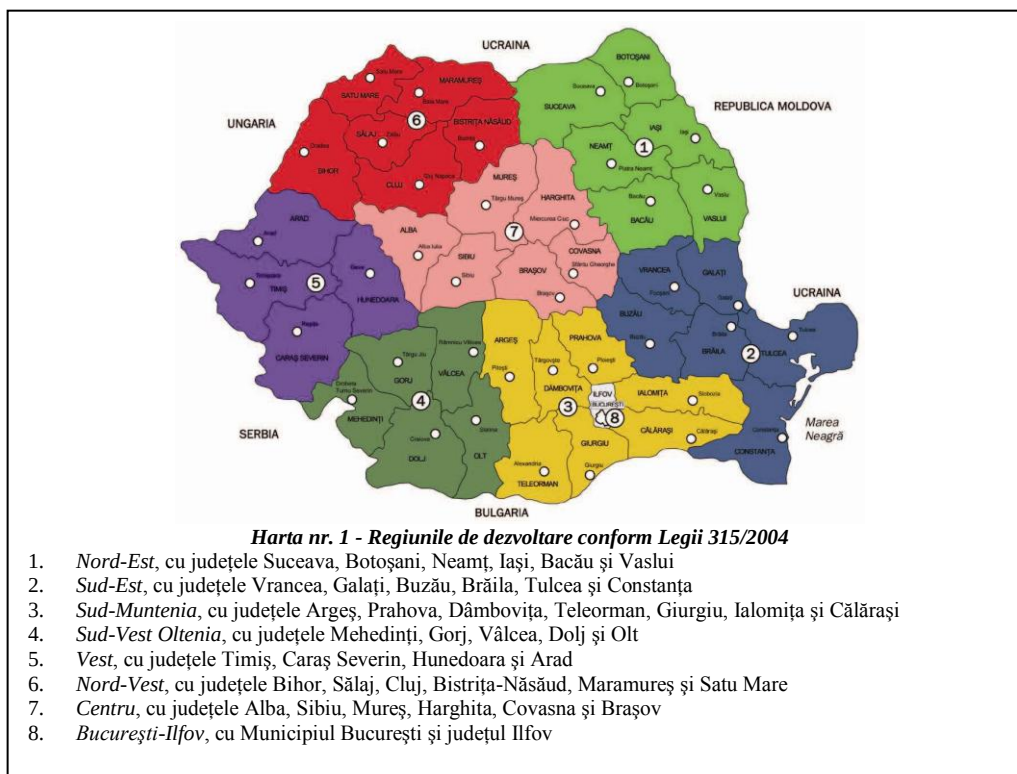
Nr. crt.	ara	NUTS			Denumirea NUTS 3 în statele respective
		1	2	3	
1.	Belgique / Belgi / Belgia	3	12	45	<i>Arrondissements</i>
2.	Danmark / Danemarca	1	2	16	<i>Amtskommuner</i>
3.	Deutschland / Germania	17	42	443	<i>Kreise / Kreisfreie Stdte</i>
4.	Ellada / Grecia	5	14	49	<i>nomoi</i>
5.	Espaa / Spania	8	20	53	<i>provincias</i>
6.	France / Franța	10	27	101	<i>départements</i>
7.	Ireland / Irlanda	2	3	8	<i>regional authority regions</i>
8.	Italia	6	22	104	<i>province</i>
9.	Luxembourg	2	2	2	
10.	Nederland / Olanda	3	13	41	
11.	sterreich / Austria	4	10	36	
12.	Portugal / Portugalia	4	8	31	
13.	Suomi/Finland / Finlanda	3	6	21	<i>Maakunnat / landskapen</i>
14.	Sverige / Suedia	2	9	22	<i>ln</i>
15.	United Kingdom / Anglia	13	38	135	

Pentru a nu fi nici un dubiu, anexa II a *Regulamentului* sus-amintit înscrie și denumirile unităților administrative existente (NUTS 3) în principalele țări cuprinse în *Regulament*, așa cum sunt arătate în tabelul de sus.

Recapitulând: *Regulamentul* 1059/2003 al Parlamentului European și al Consiliului consemnează și confirmă *realitatea unităților teritoriale de bază* existente în statele membre, cu recomandarea: „ar trebui să se respecte situația politică, administrativă și instituțională existentă” (paragraful 10, pagina 1 din *Regulament*).

*

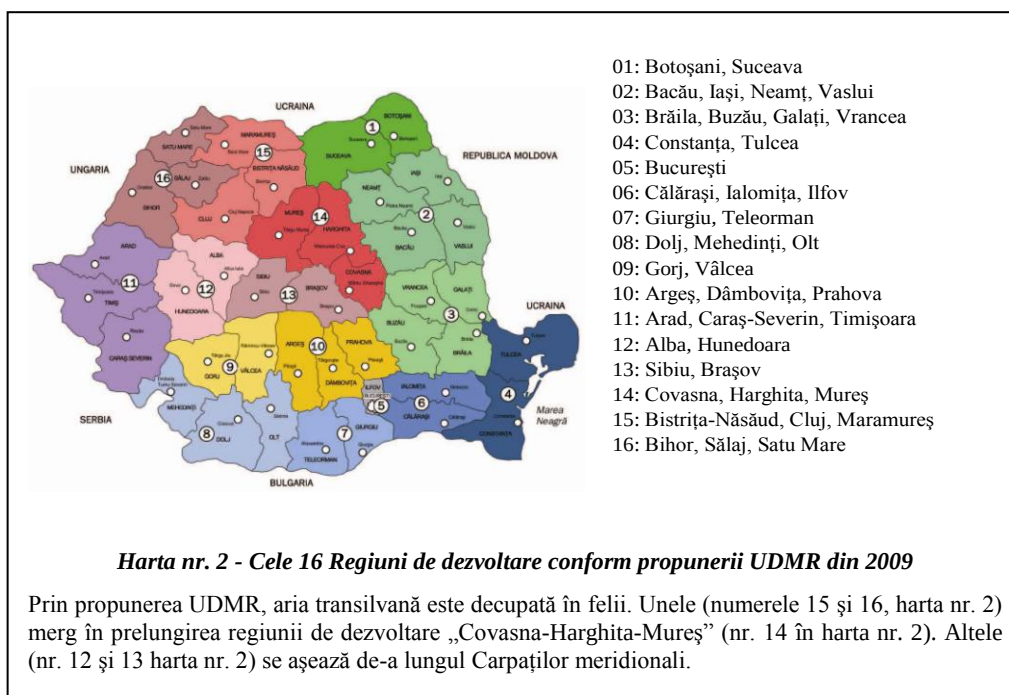
2. Pornind de la Recomandarea nr. 1059 din 26 mai 2003, Guvernul român a inițiat, iar Parlamentul a aprobat *Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională în România* (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I-a, nr. 577 din 29 iunie 2004). Politica de dezvoltare regională - precizează legiuitorul din 2004 - este pusă în aplicare „în scopul asigurării creșterii economice și dezvoltării sociale echilibrate și durabile ale unor arii geografice constituite în regiuni de dezvoltare” (Legea din 2004, articolul 2/1). Legea 315/2004 a stabilit 8 *regiuni de dezvoltare* (Harta nr. 1).

*

3. În 2009, 9 senatori și 22 deputați UDMR au înaintat Senatului o propunere legislativă (înregistrată cu nr. L/432/2009) pentru „modificarea și completarea Legii 315/2004 privind dezvoltarea regională în România cu modificările și completările ulterioare”. Propunerea constă în *formarea a 16 regiuni și 5 macroregiuni de dezvoltare*, în locul celor 8 existente în prezent.

Expunerea de motive, semnată de inițiatori, cuprinde formulări generale, ca de exemplu, „diminuarea decalajelor economice și sociale... susținerea unei dezvoltări durabile a tuturor regiunilor țării... restructurarea economiei regiunilor... promovarea unei dezvoltări echilibrate, a unor comunități durabile și a incluziunii sociale...”. *Expunerea de motive nu explică de ce împărțirea pe cele 8 regiuni de dezvoltare din 2004 ar trebui înlocuită.*

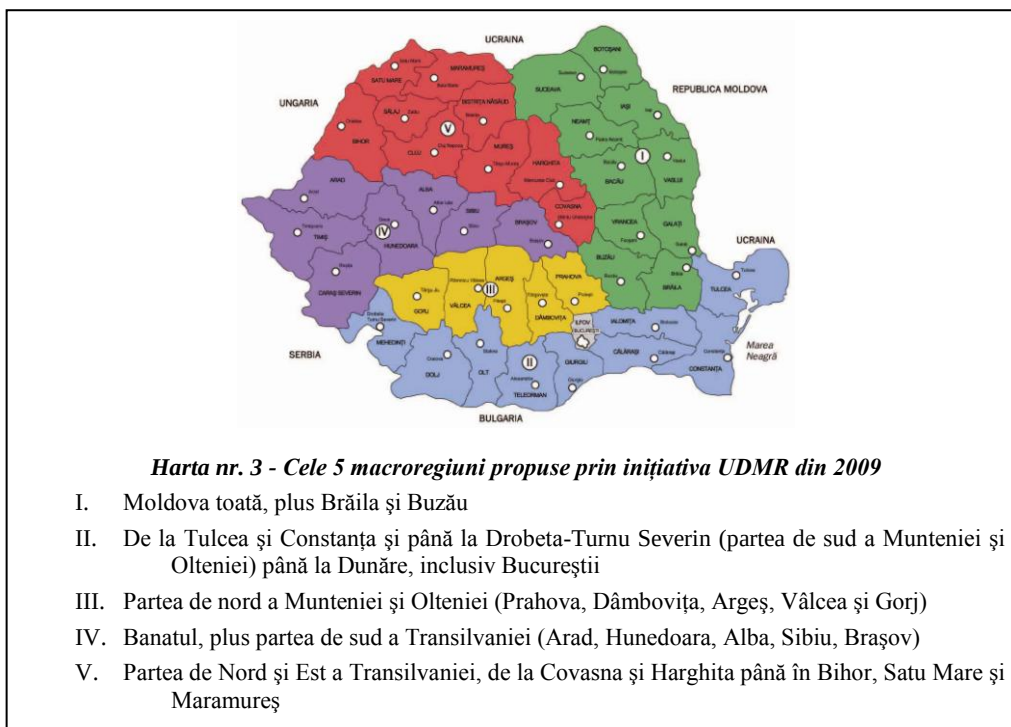

Anexa I a propunerii legislative a parlamentarilor UDMR enumeră cele 16 regiuni de dezvoltare, fiecare cu numele unităților componente, unde însă *denumirea „județ” nu apare nicăieri*. Omisiune care alimentează informația vehiculată pe cale orală, că *județele vor dispărea* odată cu noua regionalizare. Dispariția județelor pare sugerată și de explicația unuia din inițiatori: cele 16 regiuni de dezvoltare reprezintă o fază intermediară spre cele cinci

macroregiuni, obligatorii în 2013. Explicația nu face nici o mențiune despre existența în continuare a județelor. Cele 16 regiuni de dezvoltare (NUTS 2), propuse de inițiatorii UDMR, sunt arătate în harta nr. 2.

Inițiatorii doresc ca împărțirea în 16 regiuni să intre repede în vigoare, la 1 ianuarie 2011. În martie 2010, un deputat UDMR a propus ca Aradul să nu facă parte din aceeași regiune de dezvoltare cu județul Timiș și să se alăture județelor Bihor, Satu Mare și Sălaj cu care „se aseamănă mai mult din punct de vedere economic sau cultural”.

Cele 5 macroregiuni propuse de aceiași inițiatori sunt reprezentate în harta nr. 3.

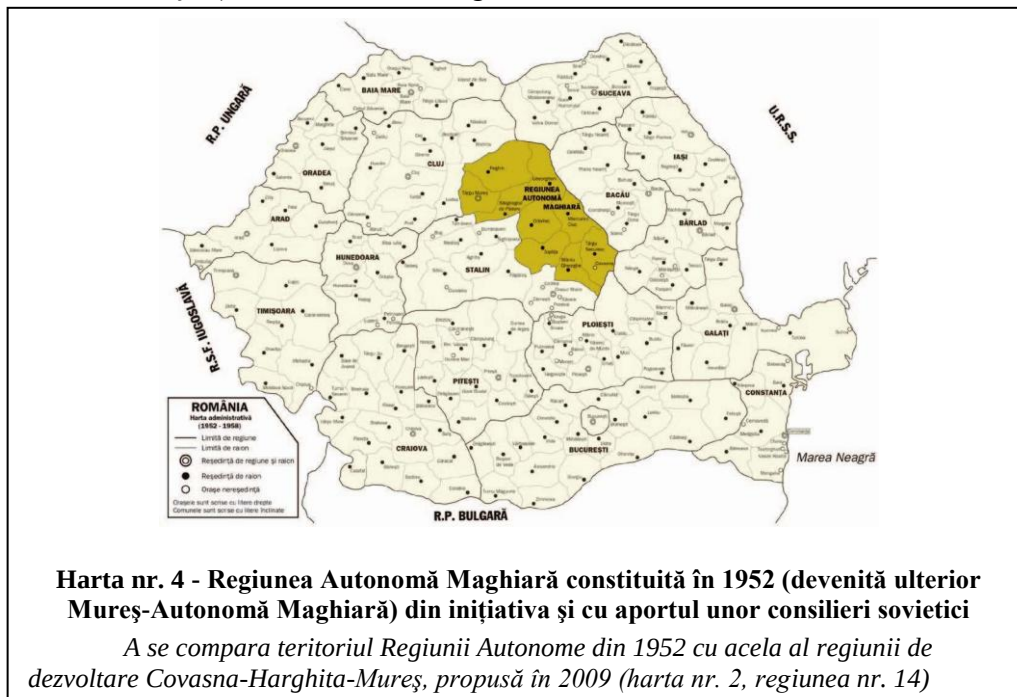
*

Din propunerea de mai sus rezultă următoarele:

- a) Regiunile de dezvoltare stabilite în 2004 sunt anulate fără vreo motivare reală.
- b) Se propune un regim de tranziție cu 16 regiuni - cu o durată de maximum trei ani; tranziția ne amintește de „întovărășirile agricole” din anii ‘50 menite să înlesnească eliminarea proprietății țărănești individuale și constituirea colhozului.

Propunerea cu 16 regiuni de dezvoltare urmărește cumva desființarea județelor ca unități de bază? O atare desființare ar fi un *unicum* în Uniunea Europeană, unde asemenea unități teritoriale de bază există în continuare, confirmate prin *Regulamentul* nr. 1059/2003.

- c) Între cele 16 propuse regiuni de dezvoltare, la nr. 14 figurează „Covasna-Harghita-Mureș”. *Este astfel reconstituită teritorial fosta „Regiune autonomă maghiară” din anii 1952-1958* (vezi Hărțile nr. 2 și 4), numită acum „Regiunea de dezvoltare nr. 14”.

- d) Macroregiunile IV și V din noua propunere de regionalizare împart aria transilvană în două, și anume (vezi harta nr. 3):

IV, la Sud: Arad, Timiș, Caraș Severin, Hunedoara, Alba, Sibiu și Brașov;

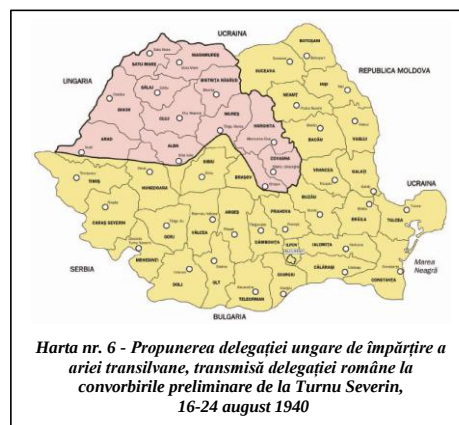
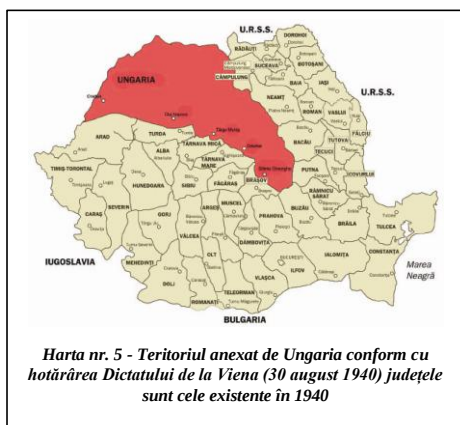
V: toată aria de Nord și Est a Transilvaniei, de la Oradea, Satu Mare și Baia Mare, până la Miercurea Ciuc și Sfântu Gheorghe.

O atare propunere trimite la trecutul apropiat, astfel:

- a) a se compara macroregiunea V cu teritoriul cedat prin Dictatul de la Viena în august 1940 (harta 5 de comparat cu harta 3).

Macroregiunea V înseamnă o lărgire spre sud a teritoriului cedat în 1940.

- b) În august 1940, a avut loc la Turnu Severin o întâlnire preliminară a unor reprezentanți ai României și Ungariei, preludiu la Dictatul de la Viena. Partea ungară a propus celei române „împărțirea” Transilvaniei între cele două state, conform cu cele arătate în harta nr. 6. Macroregiunea propusă în 2009 este, cu mici diferențe, aceeași cu propunerea din august 1940.

Delegația ungară propunea ca România să cedeze un teritoriu de 69.000 km² cu o populație de 3.900.000 din care 2.200.000 români, 1.200.000 maghiari, 500.000 germani și alte naționalități: *Istoria politicii externe românești în date*, coordonator Ion Calafeteanu, Fundația europeană Titulescu, Editura Enciclopedică, București, 2003, pp. 326-327 (sub datele 16-24 august 1940).

A se compara cu regiunea de dezvoltare nr. V (Harta nr. 4).

În memoriile sale, Mihail Manoilescu, atunci ministrul de Externe al României, scrie următoarele despre convorbirile de la Turnu Severin din august 1940: „Partea ungară a prezentat un aide-mémoire datat Budapesta 11 august 1940, însoțit de o hartă a revendicărilor lor. Această hartă... formulează pretenția... *de a se retroceda Ungariei toată Transilvania de la nord de Mureș, inclusiv Aradul, lăsându-ne nouă Blajul, Mediaș și Sighișoara și trecând la unguri Alba Iulia și Brașovul!*” (sublinierea D.C.G.).

„Teritoriul reclamat reprezintă mai mult de două treimi din teritoriile românești care au aparținut Ungariei și cuprinde mai mult de 2/3 din populație, din care 2.200.000 români...” (Mihail Manoilescu, *Memorii, iulie-august 1940. Dictatul de la Viena*, ediție îngrijită de Valeriu Dinu, Editura Enciclopedică, București, 1991, p. 156).

Se poate interpreta că este o simplă coinciden  .

Se poate interpreta  i altfel.

Evenimente relativ recente au demonstrat că nu este prea complicat să se constituie un nou stat pe teritoriul unui stat european, fie prin mijloace militare, fie altele, cu concursul sus inut al mass-media internaționale. Noul „stat” recunoscut de o seamă de guverne este un „model” ce poate fi, în anume împrejurări, invocat  i pus în practică.

Traseul propunerii din 2009: pentru-contra  i iar  i pentru.

- 3 iunie 2009: Propunerea UDMR este înregistrată la Senat cu nr. b284.
- 10.06-10.07.2009: Trimis  spre aviz la Consiliul Legislativ, la Guvern  i la Comisia pentru administrație publică, organizarea teritoriului  i protecția mediului.
- 10.07.2009: Consiliul legislativ: aviz favorabil.
- 23.09.2009: Punctul de vedere al guvernului - aviz negativ.
- 3  i 9 februarie 2010: Punctul de vedere al Comisiei pentru administrație publică etc. - aviz negativ.
- 10 februarie 2010: Propunerea pentru o nouă regionalizare a României este * nscris  pe ordinea de zi a Senatului  i adoptată în aceeași zi, prin aprobare tacită.*

*

Cum a fost posibil ca, pe de o parte, Guvernul (PDL-UDMR)  i Comisia pentru administrație publică să dea aviz negativ, iar Senatul să adopte propunerea prin aprobare tacită?

Se pare că lucrul a fost posibil printr-o manevră de procedură ini iat  de un lider al majorit  ii din Senat. O atitudine cel puțin curioasă...

 n concluzie, *o propunere de  mp r ire a României pe regiuni a trecut de una dintre Camere fără să fi avut loc nici un fel de dezbateri  i nici un fel de discu ie în public, fiind totuși vorba de o chestiune de interes național.*

Să fie o simplă coinciden  !?

Când regimul trecut a renun at, în 1968, la  mp r irea în raioane  i regiuni (după model sovietic), propunerea de revenire la jude e a fost publicată în presă, cu harta respectivă, spre dezbateri publice. Iar definitivarea, atunci, în 1968, a  inut seamă  i de opiniile venite din public, ca, de exemplu, constituirea

a două județe: Brăila și Galați (inițial era prevăzut un singur județ, cu ambele orașe dunărene).

Într-un sistem cu mai multe partide și libertatea mass-media, o asemenea propunere - constituirea regiunilor de dezvoltare - cu consecințe ce pot duce foarte departe... trece pe tăcute, pe furiș, ascunsă opiniei publice.

Acad. Dinu C. Giurescu

SECURITATEA ȘI INTELECTUALII

În anii '70, generalul Iulian Vlad a conștientizat, ca urmare a unui studiu special, importanța și rolul elitelor în societățile democratice din Occident, cât și în România. Astfel, a avut în studiu sistemul de relaționare al Serviciului de Informații Interne al Franței, ale cărui rețele de colaboratori și informatori coborau (și coboară) pînă la nivel de director de liceu, în întreaga națiune, constituindu-se ca o structură ancorată solid în societatea civilă franceză. Cunoscuți cu denumirea *honorables correspondants* (onorabili corespondenți), ei provin din mai toate straturile societății. În dialogul dintre ziarista Christine Ockrent și contele Alexandre de Marenches, șeful Serviciului de Documentare Externă și de Contraspionaj al Franței, consilierul prezidențial mărturisea:

M: (...) *În poliție sunt numiți informatori, în serviciul vămilor, avizori. În serviciile speciale li se spune onorabili corespondenți.*

O: *Gama este foarte variată?*

M: *Unul poate fi șofer de taxi, altul personaj bisericesc sau chiar secretar de stat.*

O: *Sunt remunerați pentru serviciile lor?*

M: *Da, unii o fac pentru bani. Unul, doi sau trei dintre ei au luat sume importante, e drept. Dar majoritatea onorabililor corespondenți lucrează din patriotism și pentru onoarea de a-și servi țara. Anumiți francezi călătoresc în zone sensibile, unde pot observa, vedea și auzi lucruri utile pentru țara lor. Toate țările practică acest sistem. Oameni atît de serioși ca britanicii dau dovadă de un simț civic remarcabil. Prietenii noștri elvețieni, care-și respectă mult neutralitatea, au un sistem de ofițeri de miliție care informează guvernul de la Berna, pentru că umblă cam peste tot. Îi găsești în posturi importante sau în afacerile internaționale. Serviciile de informații sunt o imensă sită în care se aruncă mii de informații, sute pe zi, pentru a extrage esența sau numai cîteva picături care contează și care alimentează, de exemplu, un buletin cu destinația Elysée sau alte centre de decizie. Controlul*

acestor informații reprezintă una din sarcinile esențiale ale Serviciului”¹.

Racolare și sprijinirea logistică (de exemplu cea editorială), financiară și de relații publice (propagandă și publicitate) a scriitorilor, profesorilor universitari, oamenilor de artă, artiștilor (promovarea actriței Brigitte Bardot ca simbol al Franței a fost un exemplu, a marelui comedian Louis de Funès în rolul jandarmului, alt exemplu), a cântăreților, creatorilor de modă etc. se făcea în baza unui program coerent de promovare a valorilor naționale. Pentru punerea în aplicare a acestui program, serviciile secrete franceze colaborau direct, dar conspirat, cu ministerele Educației și Culturii, ocupându-se totodată și de protejarea culturii franceze de ingerințe parazitare. La capătul acestei activități se dezvoltau apoi curente de opinie critice, avînd la origine declarații ale unor personalități, poziții oficiale ale unor demnitari, articole de presă dirijate, publicații și filme conținînd mesaje subliminale negative la adresa acelor fenomene importate (*hippy*, mafia italiană, produsele americane de contrabandă, ingerința comunistă în Africa francofonă ș.a). Aceste teme au fost strecurate subtil mai ales în cinematografia franceză. Un exemplu: introducerea jandarmului din Saint Tropez într-un grup hipiot a stîrnit rîsul și a subliniat ridicolul aceluia fenomen considerat periculos, importat din Statele Unite, împreună cu întreaga promiscuitate ce îl însoțea. Serviciul de Informații Interne francez ținea o permanentă legătură – fie operativă, fie informală – cu marile personalități ale națiunii, promovînd consultări, evaluări, întocmirea de studii, participarea la planificarea unor acțiuni, bineînțeles fără a fi deconspirate. Datorită temperamentului sau sechelelor celui de-al doilea război mondial și ale „Războiului rece”, numeroși intelectuali de mare notorietate refuzau să lucreze direct cu serviciile secrete franceze. În aceste situații erau exploatați „în orb”, fără să știe și tot fără să se știe sprijiniți. Un subiect care a preocupat Franța mulți ani a fost cel al comportamentului oamenilor politici francezi în timpul celui de-al doilea război mondial, colaboraționismul și rezistența, inclusiv falsa sau pretinsa participare la rezistența antinazistă. Falșii eroi au fost demascați (o minoritate), dar în majoritate au fost exploatați în folosul națiunii, inclusiv prin aplicarea unui șantaj la baza relației.

Generalul Iulian Vlad a încercat ceva asemănător și în relația Securității cu personalități culturale și științifice ale României. El moștenea un început de relație armonică, dar izolată și mai de grabă îngustă, de la generalul Pleșiță, care stabilise un sistem de colaborare cu vîrfuri ale intelectualității românești.

¹ Christine Ockrent, Alexandre de Marenches, *Consilier de taină al Puterii*, Ed. Humanitas, București, 1992, p. 101.

Colaborarea nu implica neaparat un contract informativ, ci un sistem de consultana în domenii diferite. Aceste relații au mers foarte departe, influenand decisiv ideea exploatarii sentimentelor naionaliste ale populației în folosul regimului comunist, ajungand, mai ales în ultimii ani, pna la rezolvarea unor probleme personale. n dialogul lui Viorel Patrichi cu generalul Nicolae Pleia, a fost abordat i acest subiect:

Nicolae Pleia: *Erau urmarite toate categoriile de intelectuali. Aveam un colectiv de 10-15 oameni. Erau i doi-trei ofieri corespondeni pe regiuni. Securitatea apara valorile materiale i spirituale, secretul activitii tiinifice. Aveam reea printre intelectuali în toate institutele de cercetare. S-a pus problema apararii lor i a creaiei lor. Trebuiau pui la adapost ca sa nu fie racolai de serviciile de spionaj straine.*

Viorel Patrichi.: *Cum acceptau intelectualii colaborarea cu dvs.?*

N.P.: *La început n-au sesizat latura protecției din activitatea noastra. Credeau că-i suspectam. Ceea ce leza demnitatea lor. Cnd s-au lamurit despre ce e vorba, intelectualii nu numai că nu aveau rezerve, dar veneau în ntmpinarea aparatului. Căutau contactul cu organele de informații i contrainformații pentru protecție. n a doua parte a regimului Ceaușescu, când s-a intensificat activitatea de constrangere, se împiedicau contactele cu strainii. Intelectualii s-au gndit că nu pot lupta contra masurilor de ngradire decât avndu-i ca aliai pe cei din serviciile de informații i contrainformații, <<ia de la secu'>>. Cine mă ajuta să plec la Paris? Cine mă ajuta să-mi public crile? Aa s-a recurs la Securitate"*².

Aceasta explicaie nu este completa i nu atinge fondul problemei. Despre ce intelectualitate era vorba? Intelectualitatea rii fusese distrusa în primul deceniu de regim comunist, iar intelectualii recuperai erau obligai să semneze angajamente de colaborare sau o făceau de frică. Ceilali intelectuali, intelectualii noi, fuseseră admii în facultai pe baza de origine sntoasa, dintre copiii de rani i muncitori, iar intelectualii din familiile cu tradiie care reuiser să se strecoare printre furcile caudine ale sistemului fuseseră mai ntai trimii în producie, apoi acceptai în universitai numai dupa îndeplinirea unor compromisuri sau dupa ce partidul se convingea că sunt loiali regimului. Este unul din motivele pentru care nu am avut o disidena a intelectualitii i am avut numai o disidena politica, de la anticeauism personal la socialism cu faa umana, i civa opozani a căror opoziie pornea de cele mai multe ori din

² *Ochii i urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleia*, Ed. Ianus, Bucureti 2001, p. 129

motive personale. Cele mai frecvente erau tocmai interzicerea călătoriilor în străinătate, contactul cu rude aflate în exil, relații de cult sau culturale altfel firești. Relația între intelectuali și Securitate nu s-a putut stabili armonic și natural – ca în Franța – și pentru că, între cele două entități, în România comunistă se amestecau parazitare cadrele. Subiectul a fost tratat cu seriozitate de profesorul Petre T. Frangopol, cunoscuta personalitate științifică românească subliniind și rolul nefast al „elitelor negative”, provenite din mulțimea de indivizi care, sub acoperirea aderenței zgomotoase la partidul comunist, la Ceaușescu și speculând relația cu Securitatea au creat o falsă elită intelectuală și o falsă bază pentru o construcție națională solidă³. Este adevărat că relația normală care se stabilește între intelectualitate și serviciul de informații fusese deformată din start în cazul Securității românești, că a avut o perioadă în care a reușit să folosească din plin renașterea naționalismului și că s-a terminat într-o formă de relație clientelară. În domeniul tehnic, așa cum mi-a mărturisit Petre Roman, specialiștii confrunțați cu ofițeri de securitate obtuși, limitați, necalificați, care le cereau să apere secretul de stat, ajunseseră să cunoască mai bine și să aplice mai corect procedeele de protecție decât Securitatea însăși, astfel că intervențiile oamenilor ei păreau întotdeauna parazitare, forțate, ridicole.

În decembrie 1989, mulți dintre acești intelectuali colaboratori ai Securității, purtători ai unor relații personale cu ofițerii de Securitate, călătoriți prin Occident cu viza Securității, bursieri și vizitatori frecvenți ai rudelor, după ce s-au gudurat ani de zile prin birourile ofițerilor de Securitate, au adus cadouri, au cerut zgomotos să se transmită „mai sus” mulțumirile lor zgomotoase la adresa partidului și a conducătorului, au devenit brusc revoluționari, anticomuniști și antiSecuritate. Nu au lipsit telefoanele discrete la fostele lor legături, pentru a se asigura că nu sunt demascați și pentru a da asigurări că „securistul lui” nu va păți nimic. În cele mai multe cazuri, a intervenit o înțelegere tacită între ofițerul de Securitate și intelectualul „revoluționar”, pe care îl întâlnim astăzi pe posturi de televiziune ca mare luptător pentru democrație, pentru UE și economie de piață, dar a cărui construcție de persoană publică, lider de opinie, realizator de talk show-uri, om de afaceri, se sprijină fundamental pe tăcerea ofițerului de Securitate.

Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu

³ Petre T. Frangopol, *Mediocritate și excelență. O radiografie a științei și a învățământului din România*, Ed. Albatros, București, 2002 (Vezi mai ales subcapitolul *Inteligența românească la cheremul cadrelor?*, p.85 și subcapitolul *Elite negative...*, p. 332).

24 DECEMBRIE 1989: MISIUNILE ORDONATE LA CIMITIRUL DIN SIBIU SE ÎNSCRIU N SERIA DIVERSIUNILOR LA NIVEL NAȚIONAL

n ziua de 22 decembrie 1989, două evenimente decisive au determinat schimbarea radicală a cursului politic din România. Dimineaa, generalul Vasile Milea a fost găsit mpucat cu o armă care nu-i aparinea, în biroul efului Gărzilor Patriotice, colonelul Gheorghe Pârcălăbescu. Acesta era unul dintre colaboratorii cei mai apropiai ai generalului Victor Athanasie Stănculescu, cel mai important dintre puciti. La amiaza zilei, Nicolae Ceaușescu a fost convins, chiar forat, să părăsească sediul Comitetului Central al fostului Partid Comunist, fiind în acest fel înlăturat de la conducerea rii, iar curnd după aceea a fost arestat i închis în unitatea militară în care avea să fie executat într-un mod primitiv. n aceeași după-amiază, complotistul Nicolae Militaru, agent dovedit al unui serviciu străin de informații, a preluat comanda Armatei i a subordonat acesteia i Securitatea, cu toate componentele ei. Din acel moment, ordinele pe care le-a dat el i unii subordonai ai săi, au condus la diversiuni i la moartea unui număr de aproape 1000 de oameni, militari i civili. Conducătorii rii instalai la conducere la amiaza zilei de 22 decembrie 1989 se derobeaz de răspunderea pentru aceti mori, pentru rniii i marile distrugerii materiale produse după scoaterea lui Ceaușescu din C.C. i arestarea sa. Cteva dintre aceste acțiuni terorist-diversioniste sunt dovedite deja a fi „opera” unor comandani ai Armatei României.

n acest număr al revistei „*VITRALII-Lumini i umbre*”, vă prezentăm un episod din seria diversiunilor care ar fi putut conduce la confruntări militare între români. Ministerul Apărării Naionale i conducerea politică a României i-au recompensat pe cei care le-au pus în aplicare, cu grade militare, cu ordine i medalii ale rii, cu avantaje materiale i promovări rapide în funcii, uneori fără respectarea parcurgerii tuturor etapelor necesare sau legale. Totul în numele unor presupuse fapte de arme deosebite.

Printre multe asemenea acțiuni de „vitejie” militară, recompensate de noua putere politică, s-a desfsurat i diversiunea din cimitirul municipiului Sibiu.

n dupamiaza zilei de 24 decembrie 1989, comandantul Unității Militare 0812 Trupe de Securitate-Miliie, maiorul Laureniu Cătană, a primit

ordin din partea comandantului Garnizoanei Sibiu, locotenent-colonelul Aurel Dragomir, să trimită efective în cimitirul oraşului, la capela ortodoxă, întrucât deţine informaţii că acolo s-ar adăposti terorişti, fapt care ar fi reprezentat un mare pericol pentru oraş. Aurel Dragomir era şi comandantul Şcolii Militare de Ofiţeri de Infanterie „Nicolae Bălcescu”. Sibiul era a doua garnizoană militară din România, ca mărime, după Bucureşti. În vederea îndeplinirii misiunii, au fost pregătite două echipaje având în frunte doi ofiţeri experimentaţi, comandantul Laurenţiu Cătană şi locotenent-colonelul Ioan Câmpean, fiecare dotate cu câte un automobil blindat pentru infanterie, care era de fapt o maşină ARO prevăzută cu un blindaj împotriva armelor uşoare. În mod ciudat, comandantul Aurel Dragomir, deşi ştia că Laurenţiu Cătană avea de îndeplinit misiunea din cimitir, i-a ordonat să se prezinte personal la U.M. 0204, a cărei comandă urma să o preia. În această nouă situaţie, locotenent-colonelul Ioan Câmpean a plecat cu un singur echipaj, comandantul Cătană urmând a veni ulterior. Deplasarea s-a făcut fără evenimente, deşi se întunecase. În capelă şi împrejurimi nu era nimeni. Timp de 30 de minute, echipajul a patrat în cimitir, folosind farurile şi proiectorul pentru iluminat. Atenţie specială s-a dat capelei ortodoxe, conform ordinului primit. Aceasta se află la aprox. 300 de metri de poarta principală a cimitirului. Nu a fost reperată nici un fel de mişcare şi nici o persoană. După 30 de minute de la începutul misiunii, la poarta principală a cimitirului a apărut un transportor amfibiu blindat al U.M. 01473, aparţinând Ministerului Apărării Naţionale, comandat de un căpitan, pe nume Mihalache. Transportorul a direcţionat mitraliera de 14,5 mm către ABI şi a deschis foc în rafale. Schije au penetrat blindajul subţire al ABI-ului, rănindu-i grav pe locotenent-colonelul Ion Câmpean şi pe soldatul PISOIU, care făcea parte din echipaj. După acest foc, transportorul M.Ap.N. a întors şi a părăsit zona. După deschiderea focului, deşi grav rănit, locotenent-colonelul Ioan Câmpean a ordonat şoferului să retragă ABI-ul între morminte, pentru a se adăposti de foc. Acolo, maşina s-a împotmolit. Temându-se să nu moară, întrucât era împuşcat în zona inimii, locotenent-colonelul Ioan Câmpean a mai ordonat echipajului să se îndrepte spre unitate, indicându-le şi direcţia. După alte 15 minute în care nu s-a mai întâmplat nimic, a început deplasarea spre unitate pe jos. La intrarea în oraş, un filtru compus din demonstranţi şi militari M.Ap.N. a oprit grupul militarilor de la Trupele de Securitate-Miliţie şi i-a dus pe răniţi la Spitalul Militar cu un taxi. Acolo, au fost bine trataţi şi au scăpat cu viaţă.

După ameliorarea stării de sănătate și externare, locotenent-colonelul Ion Câmpean a fost convocat la Comisia de anchetă a evenimentelor din decembrie 1989 de la Sibiu, condusă de colonelul de justiție militară Anton Socaciu, procuror militar șef al Procuraturii Militare Regionale Brașov. Anton Socaciu a rămas în memoria colectivă a Sibiului ca un magistrat care a căutat să ascundă adevărul evenimentelor pe care ar fi trebuit să le cerceteze și să le lumineze. Acolo a fost confruntat cu fostul căpitan Mihalache, între timp avansat la excepțional la gradul de maior. Ziarul local „Tribuna”, din 17 ianuarie 1990, a menționat că Mihalache a fost avansat la excepțional pentru „eroismul de care a dat dovadă în lupta din cimitir”. Întrebat de ce a deschis focul asupra ABI-ului Ministerului de Interne, aflat în misiune ordonată de comandantul militar al Sibiului, care era și șeful său, Mihalache a răspuns calm că el nu-și face probleme întrucât are acoperirea superiorilor săi care i-au ordonat misiunea. Acest episod se înscrie în lungul șir de acțiuni desfășurate de Armată la Sibiu, în acel decembrie însângerat.

Unitățile subordonate comandantului Aurel Dragomir au consumat în decembrie 1989 peste un milion de cartușe, făcând un adevărat prăpăd în tot orașul: morți, răniți, uriașe distrugerii materiale, clădiri dărâmate în întregime, incendii puternice. În cursul cercetărilor ulterioare, majoritatea acțiunilor Armatei de la Sibiu nu au putut fi dovedite a fi avut motivații temeinice. În perioada următoare evenimentelor, Aurel Dragomir a fost numit de către unii cetățeni „călăul Sibiului”. Avansat la excepțional de generalul Nicolae Militaru, Dragomir a fost ulterior cercetat pentru unele dintre faptele sale care au condus la moarte, rănire, rele tratamente și distrugere. Ca urmare, i s-a luat înapoi gradul de colonel, fiind retrogradat la gradul avut anterior, cel de locotenent-colonel. Totuși, a fost protejat permanent de justiția militară. A fost mutat cu serviciul la Suceava și apoi la Ministerul Apărării Naționale, de unde a trecut în rezervă, revenind la Sibiu. Cunosându-l, îmi permit să formulez părerea că este un nefericit. Aceasta este o pedeapsă foarte mare, chiar dacă Dragomir nu a fost pedepsit de justiție. Desigur, au dreptul să nu fie de acord cu mine cei care au suferit de pe urma acțiunilor sale, ale Armatei, în general.

Locotenent-colonelul Ioan Câmpean nu a avut nici o pretenție din partea nimănui pentru suferințele îndurate, fiind mulțumit că a scăpat fără urmări deosebite de sănătate și a putut să-și continue activitatea militară în cadrul Jandarmeriei Române, până la trecerea în rezervă.

Orice analiză simplă a celor întâmplate în 24 decembrie 1989 în cimitirul din Sibiu indică faptul că acțiunea M.Ap.N. a fost o provocare cu bună știință. Atât echipajul M.Ap.N., cât și cel al M.I. s-au deplasat în cimitir din ordinul aceleiași structuri, respectiv comandantul Garnizoanei Sibiu, care aproba toate misiunile care se desfășurau în oraș. Faptul că Mihalache a fost avansat la excepțional pentru fapta din cimitir, în cadrul căreia nu a prins sau neutralizat nici un terorist, denotă că asta s-a dorit, respectiv ca Armata să tragă în Trupele de Securitate-Miliție, eventual, să le provoace la replică. Experimentatul militar care a fost locotenent-colonelul Ioan Câmpean, nu a căzut în capcana care i s-a întins și nu a ordonat foc în replică, în acest caz, salvând unitatea din care făcea parte de acuza de a fi întreprins acțiuni teroriste, fapt care ar fi avut atunci urmări deosebit de grave pentru instituție, în întreaga țară. De altfel, echipajul de la Trupele de Securitate-Miliție nici nu ar fi avut șanse de reușită într-o confruntare în care deținea un ABI, contra unui TAB al M.Ap.N., care avea un blindaj net superior și o putere de foc mult mai mare. Dacă echipajul M.Ap.N. a fost trimis în cimitir pentru a neutraliza teroriști, înseamnă că el nu și-a făcut datoria. TAB-ul a tras în ABI-ul M.I. și a fugit. A tras, a lăsat „teroriști” în cimitir și a fugit. Pentru asta nu se avansează la excepțional. Rezultă cu claritate că intenția comandantului Dragomir a fost ca echipajul M.Ap.N. să tragă în echipajul M.I. Doar că acesta nu a replicat cu foc.

În aceeași zi de 24 decembrie, comandantul Dragomir a mai făcut un gest „istoric”. A înlăturat în bloc noua conducere a județului, formată din demonstranți anticeaușiști și anticomuniști, având în frunte un preot și a înlocuit-o cu o conducere având în frunte un coleg de liceu militar al generalului Stănculescu, care, în vara anului 1989, efectuase o vizită la Moscova. În cursul acestei vizite, soția sa a fost invitata Raisei Gorbaciova. Desigur, privind în urmă, cunoscând cum s-au derulat unele diversiuni din decembrie 1989, putem să afirmăm că dacă în data de 24 decembrie 1989, la Sibiu, Armata s-ar fi confruntat cu „teroriști-securiști”, angajându-se în schimburi de focuri cu ei, deci purtând lupte, acțiunea de implicare a Armatei, de răsturnare a puterii revoltaților anticeaușiști și anticomuniști, cu o altă grupare, s-ar fi justificat mai ușor. Cu toate cele afirmate, personal nu am găsit nici o probă care să facă legătura între înlăturarea conducerii politice populare a județului și diversiunea din cimitir.

Acest „model” de diversiune practicat în cimitirul din Sibiu a fost întâlnit și la nivel național, în forme mai severe și cu urmări mult mai grave.

Una dintre diversiunile asemănătoare a avut loc la Otopeni, în 23 decembrie 1989. Conducerea Armatei a ordonat trimiterea unor efective ale Trupelor de Securitate-Miliție, formate din recruți cu o vechime de 2 luni pentru a contribui la apărarea Aeroportului Internațional Otopeni de „teroriști”. În același timp, militarii aparținând M.Ap.N. care apărau aeroportul au fost avertizați de pericolul de a fi atacați de teroriști. În acele zile, prin manipulare cu rea credință a opiniei publice de către noii conducători ai țării, teroriștii erau asimilați securiștilor, în general lucrătorilor din Ministerul de Interne. Camioanele cu soldați de la Trupele de Securitate-Miliție au fost supuse unui foc nimicitor, 50 de militari fiind uciși și răniți. A fost unul dintre cele mai dramatice momente ale evenimentelor din decembrie 1989. S-a spus în mod mincinos că Securitatea a vrut să atace aeroportul și să-l captureze din mâna vajnicilor săi apărători de la M.Ap.N. Explicația a fost inacceptabilă din primul moment. Dacă chiar s-ar fi intenționat acest lucru, el nu s-ar fi făcut cu niște recruți cu 2 luni vechime în armată, ci s-ar fi folosit unități de elită experimentate, cum ar fi USLA sau Direcția V-a, care cuprindeau cadre militare foarte bine instruite, peste nivelul forțelor M.Ap.N. de la Otopeni.

În aceeași zi de 23 decembrie, conducerea Armatei Române a ordonat unui elicopter de la o unitate din Sibiu să se deplaseze la Deva și să-i aducă la Sibiu pe generalii Constantin Nuță, șeful Inspectoratului General al Miliției și adjunctul său, generalul Velicu Mihalea, care fuseseră arestați de noua putere a țării pentru faptul că ei nu și-au trădat comandantul suprem. Elicopterului i s-a indicat un traseu ocolitor, fiind adus în zona unei unități militare de vânători de munte din Alba Iulia. Elicopterului i s-a ordonat să zboare la joasă înălțime, cu farurile stinse, pentru a nu fi reperat. Comandantului unității M.Ap.N. de vânători de munte i s-a comunicat că este posibil să fie atacat de teroriști și că trebuie să doboare orice elicopter care zboară la joasă înălțime și nesemnalizat. Elicopterul a fost reperat, lovit cu artileria și doborât. Cei doi importanți „pasageri” au murit arși de vii. Astfel, generalul Constantin Nuță, fostul șef al Direcției a IV-a de Contrinformații militare, care a instrumentat activitatea de spionaj în folos străin a generalului Militaru și a altor trădători, a coborât în mormânt cu toate secretele pe care le deținea. Dosarele „Corbii1” și „Corbii2”, întocmite sub conducerea lui Nuță, au fost ulterior recuperate de spionul Militaru, devenit ministru al Apărării, prin presiuni și șantaj efectuate asupra

generalului Gheorghe Vasile, ultimul șef al Direcției a IV-a de Contrainformații militare, pe care l-a arestat.

Tot în 23 decembrie 1989, au fost chemați, pe timp de noapte, să contribuie la apărarea sediului M.Ap.N., militari aparținând Unității Speciale de Luptă Antiteroristă a Securității, în frunte cu șeful de stat major, colonelul Gheorghe Trosca, fost ofițer în cadrul Direcției a IV-a, care a lucrat, în subordinea lui Nuță, la depistarea și anihilarea rețelei de spioni sovietici din M.Ap.N. Sediul Ministerului Apărării era apărat de tancuri, TAB-uri și efective sporite de militari. Acolo a fost concentrată o forță colosală de foc. Sediul ministerului era efectiv inexpugnabil. Nu mai era nevoie de nimeni, cu atât mai mult, era periculos amestecul de militari din M.I. printre cei din M.Ap.N. Când uslașii s-au apropiat de clădire, au fost întâmpinați cu foc de mitraliere și măcelăriți. Când comandantul USLA, colonelul Gheorghe Ardeleanu, a protestat față de omorârea camarazilor săi, în prezența lui Ion Iliescu, ministrul Militaru a spus „Așa-i la război, colonele!”

Prin ordinele pe care le-a dat, personal sau prin intermediul subordonaților săi, generalul Militaru a creat convingerea că s-a dorit o confruntare între Armată și forțele Ministerului de Interne. Despre acest aspect s-au făcut referiri în mai multe lucrări dedicate evenimentelor din decembrie 1989. Este meritul comandanților din Ministerul de Interne, de la vârf, dar și de la baza sistemului, ca și a unor comandanți din cadrul M.Ap.N., din teritoriu, care au reușit să evite o asemenea confruntare, care se putea încheia cu un război civil. Ar fi fost situația pe fondul căreia se puteau promova toate obiectivele străine în România, cu ușurință și repede.

Au trecut două decenii de la aceste tragice evenimente și, pe zi ce trece, este tot mai evident faptul că urmările lor asupra societății românești continuă să fie deosebit de mari. Pe lângă o serie de libertăți cetățenești, dintre care eu rețin ca foarte importante libertatea cuvântului și a dreptului de a călători liber, evenimentele din decembrie 1989 au promovat în România diversiunea, minciuna la vârful societății, învinuirile nefondate și o procuratură oarbă și obedientă, care a făcut mari nedreptăți.

În ciuda acestor aprecieri, făcute aspru, ca și realitățile de acum 20 de ani, observăm cu satisfacție că, în timp, adevărurile ies la lumină, unul câte unul, indiferent de adâncimea la care au fost îngropate de conspiratorii și puciștii, români și străini, din decembrie 1989.

Prof. univ. dr. Corvin Lupu

PAUL CARPEN: NOTE DE LECTURĂ

TRUCAJELE REVOLUȚIEI ROMÂNE

Parcă îi și aud pe unii dintre cei care își vor arunca privirea asupra acestui titlu clamând: „Vai, Vai! Ce sacrilegiu! Ce blasfemie! Cum se poate vorbi despre trucaje în legătură cu mișcarea spontană, avântată și plină de eroism din decembrie 1989?!”

Ei bine, iată că se poate! Numai că nu o facem noi, ci o face străinătatea. Titlul acestui articol reproduce de fapt titlul unui capitol dintr-un volum scris de doi specialiști francezi în activitatea de informații: „*Les espions russes de Staline à Poutine*”, *Editions Nouveau Monde*, 2008. Cei doi autori sunt un specialist, care preferă să rămână anonim și își spune **Monsieur X**, și **Patrick Pesnot**.

Cartea a apărut anul acesta și în limba română sub titlul original: *Spionii ruși de la Stalin la Putin*¹. Fiecare dintre cele 18 capitole ale sale relatează câte o acțiune mai deosebită a serviciilor de informații (îndeosebi sovietice, dar nu numai). Din paginile cărții cititorul nu va afla, așadar, povestea vieților fascinante ale marilor personalități ale spionajului sovietic, așa cum, poate, s-ar fi așteptat. Dar, dincolo de această mică discrepanță dintre titlu și conținut, lucrarea este valoroasă, fiind deosebit de bine documentată și scrisă într-o manieră nepretențioasă, accesibilă, ceea ce permite cititorului să se familiarizeze cu întâmplări din lumea spionajului, o lume aflată mai mereu într-un permanent amurg, în care amestecul de lumini și umbre face ca lucrurile să apară, nu o singură dată, altceva decât ele sunt în realitate.

Să revenim la capitolul 11, intitulat, așa cum am precizat, „**Trucajele revoluției române**”.

¹ Editura Litera, „Săptămâna financiară”, București. 2010

Primul lucru care se impune a fi stabilit este cine a inițiat și organizat aceste trucaje. Pentru autorii cărții, cei care au cucerit puterea în România în decembrie 1989 *„sunt, într-o formă sau alta, reprezentanți ai sistemului. Comuniști, dar comuniști gorbacioviști! Creierul complotului este însă la Kremlin.* (Sublinierea noastră). *Gorbaciov dorește eliminarea lui Ceaușescu, dar rămânerea la putere a Partidului Comunist. Nu din întâmplare, zvonurile referitoare la înfiorătorul măcel sunt transmise de posturi de radio influențate de comuniști și preluate apoi de posturi de radio controlate de CIA”.*

Pentru evenimentele care s-au petrecut în România în decembrie 1989, *„scenariul fusese scris cu mult timp înainte. Revoluția română nu este o mișcare spontană, așa cum a pretins noua echipă ajunsă la putere”.* Dovada cea mai bună în acest sens este considerată *„înlănțuirea evenimentelor”.* Într-adevăr, de multe ori în viață ni se întâmplă să nu putem dovedi, cu probe concrete, un fapt sau un șir de evenimente. Cu toate acestea, în sinea noastră ne imaginăm desfășurarea celor petrecute, desprindem șirul de legături cauză-efect și devenim convinși că lucrurile s-au petrecut așa cum le-am văzut cu ochii minții pentru simplul motiv că în nici un alt mod ele nu ar fi fost posibile.

Să examinăm, în continuare, unele dintre „trucajele” la care fac referire autorii cărții, fără prea multe comentarii proprii și urmărind evenimentele în desfășurarea lor cronologică.

Scânteia declanșatoare a evenimentelor de la Timișoara, *„protestul pastorului reformat Laszlo Tökes, a fost pregătit cu minuțiozitate”.* Tökes fusese informat că urma să fie arestat (n.n. în fapt, urma să fie evacuat din casa parohială în baza unei hotărâri judecătorești emise la sesizarea episcopului reformat) la mijlocul lunii decembrie. *„Exista deci o scurgere de informații, o scurgere deliberată, ce va aprinde fitilul revoltei”.* De aceea enoriașii formează un lanț uman în jurul bisericii reformate exact pe 15 decembrie. *„Demonstrația pașnică se transformă rapid într-o mișcare protestatară de amploare. Mulțimea scandează lozinci anticomuniste. Urmează acte de vandalism în centrul orașului. Armata intervine. (...) Cad primele victime. De ambele părți! Ceea ce contează însă este răsunetul evenimentelor. (...) Se ajunge la cifre incredibile, care vorbesc despre zeci de mii de victime al unităților de Securitate și ale armatei. (...) Televiziunile și ziarele occidentale preiau toate aceste informații fără a le verifica autenticitatea. Manipularea mediatică este inimaginabilă. Imagini șocante cu victimele măcelului de la Timișoara fac înconjurul lumii. Cadavre de la morga spitalului sunt prezentate ca fiind victime ale represiunii comuniste”.*

„Pastorul maghiar nu este decât un instrument, o marionetă a istoriei. Cei care îl manipulează sunt chiar cei care au pus la cale dezinformarea cu privire la numărul de morți”.

În ceea ce privește sabotarea mitingului organizat în fața Comitetului Central la 21 decembrie, miting care începuse într-o atmosferă obișnuită, autorii prezintă momentul derapajului: „*Manifestanții nu sunt încă ostili, dar în difuzoare se aud strigăte și focuri de armă. Oamenii sunt cuprinși de teamă și au impresia că se trage asupra lor, ca la Timișoara. În realitate nu este decât o înregistrare...*”.

„*Armata intervine inutil asupra manifestanților, care puseseră deja stăpânire pe străzile capitalei. La scurt timp militarii fraternizează cu revoluționarii în urma unei noi manipulări*”. Care este această nouă manipulare? Sinuciderea generalului Milea, considerată o „lovitură de teatru” care a constituit „un adevărat șoc pentru armata română. Nimeni nu se îndoia că generalul s-a <sinucis> la ordinul lui Ceaușescu, acesta reproșându-i lipsa de reacție”.

Ce a urmat după 22 decembrie este astfel sintetizat: Noua putere instalată la București pretinde că partizanii lui Ceaușescu nu renunță. „*Într-adevăr, pe străzile Bucureștiului răsună împușcături în noapte: <teroriștii> sunt la datorie! În majoritatea cazurilor nu este vorba decât despre simulatoare de tragere ... din dotarea armatei române! Populația trebuie convinsă că pericolul nu a trecut încă și că revoluția trebuie apărată!*”

Autorii volumului „**Spionii ruși de la Stalin la Putin**” conchid: La sfârșitul lui decembrie 1989, „*revoluția română se desfășoară în direct la televizor, sub ochii lumii întregi. România devine ținta unor formidabile operațiuni de dezinformare. Iată de ce astăzi ar trebui să ne întrebăm în chip legitim dacă revoluția română a fost într-adevăr revoluție sau, dimpotrivă, un imens trucaj care nu a avut alt scop decât să lichideze dictatura apăsătoare a lui Ceaușescu, fără să aducă totuși atingere fundamentelor regimului comunist*”. (Sublinierea noastră).

Să ne întoarcem cu gândul cu câțiva ani în urmă și să ne amintim cu câtă vehemență noii bonzi ideologici impuneau să se folosească numai termenul „Revoluție”, care, mai mult decât atât, trebuia scris neapărat cu majusculă. Să ne amintim de acuzele de „terorism” aduse unei instituții, acuze care nu au putut fi niciodată dovedite, pentru simplul motiv că nu au avut vreo bază reală. Să ne amintim de aspectele rușinoase ale proceselor de la Târgoviște, Timișoara și București. Dar câte nu ar trebui, poate, să ne reamintim...

Iată însă că lumea începe să se schimbe. Optica sa asupra unor evenimente recente se modifică. Ar fi bine să luăm cu toții aminte de aceste transformări.

CIA ÎN RĂZBOI

A scrie istoria unui serviciu secret reprezintă, neîndoielnic, o sarcină mai mult decât dificilă. Prin însăși natura sa, un asemenea serviciu trebuie să lase să străbată în exterior cât mai puține date despre activitățile și despre oamenii săi. Sursele documentare sunt, prin urmare, mai sărăcicioase. Cu toate acestea, presa de investigație s-a dovedit capabilă să pătrundă în cele mai ascunse cotloane ale unor activități ferite de ochii publicului, a știut să adreseze întrebări precis ținute diriguitorilor, obligându-i la răspunsuri la fel de precise, a reușit să aducă la cunoștința opiniei publice nu doar succese ale serviciilor secrete, ci și derapări, depășiri ale competențelor, încălcări ale legii comise de acestea. Alături de o presă mereu curioasă, în mod special în cazul SUA, comisiile de anchetă ale Senatului sau ale Camerei Reprezentanților au acționat, de-a lungul vremii, ca organe autoritare, cu care nu se poate glumi. În plus, acolo, după un anumit număr de ani arhivele serviciilor secrete trec în custodia arhivelor naționale, putând fi consultate de istorici, de ziariști, într-un cuvânt de cei care au un interes justificat.

În legătură cu oricare dintre aspectele menționate mai sus s-ar putea scrie pe larg. Oricare dintre aceste aspecte merită a fi analizat cu atenție, urmărind dacă nu cumva adoptarea unei linii de conduită similare ar putea fi benefică țării noastre.

Astfel, urmărind în continuare exemplul SUA, vedem că Parlamentul este întradevăr expresia voinței suverane a poporului, vedem că o comisie parlamentară pusă să investigheze un anumit fapt nu poate fi clintită de la mandatul său, indiferent de persoana sau instituția cercetată, vedem că istoricul nu are nevoie de un intermediar între el și documentul declassificat – un intermediar gen CNSAS – care să aprecieze cât, cum și în ce măsură are voie poporul să își cunoască propriul său trecut. Și mai vedem că Presa – și scriu acest cuvânt în mod intenționat cu majusculă, gramatica limbii române permițând să scriem cu literă mare un substantiv comun căruia îi acordăm o atenție aparte, un respect deosebit – Presa, așadar, știe să își câștige și să își păstreze titlul de „putere în stat”.

Pe baza unei bibliografii impresionante – sute de volume de autor, colecții de reviste de profil, *National Security Archives*, documentele declassificate ale CIA, memoriile unor foști ofițeri CIA, și opresc aici o

enumerare care ar putea continua – **CATHERINE DURANDIN** a adunat principalele evenimente din viața unei instituții de temut, elaborând o lucrare de sinteză cu mai puțin de 300 de pagini: „*CIA en guerre*” (Editions Grancher, 2003). Lucrarea a fost tradusă și în limba română, apărând pe piață anul acesta sub titlul original: **CIA în război**².

Lectura acestui volum este, în opinia mea, deosebit de instructivă pentru toți cei care vor să se pronunțe în legătură cu activitatea unui serviciu secret. Lipsa unei elementare culturi de securitate a făcut ca oameni, poate de bună credință dar neinformați, să exprime puncte de vedere eronate în legătură cu serviciile secrete naționale. Ca să nu îi mai amintim pe cei de rea credință, ale căror susțineri sunt câteodată de-a dreptul aberante.

Înainte de a trece la prezentarea unor pasaje mai interesante din carte, consider necesară încă o precizare. Oriunde pe pământ și în orice etapă istorică, serviciile de informații acționează la cererea conducerii statului, în conformitate cu legile și dispozițiile existente la momentul dat. Pentru că s-a vorbit mult despre „lupul cel rău” reprezentat de Securitate, pentru că, după 1989, în spinarea acestei instituții au fost aruncate toate neîmplinirile, toate frustrările, plus o mulțime de culpe imaginare, ar fi, poate, interesant ca, răsfoind paginile acestui volum, să urmărim, pentru a avea un element de comparație, cam ce a făcut CIA de-a lungul istoriei sale: interceptarea pe scară largă a convorbirilor telefonice, controlul secret al corespondenței (*Project Shamrock*), infiltrarea de agenți în mișcările antirăzboi interne (*Operațiunea Chaos*), urmărirea informativă a unor categorii de cetățeni americani peste hotare, lipsire ilegală de libertate, experiențe medicale, având ca final decesul subiectului, efectuate pe prizonieri de război sau pe transfugi (*Operațiunea Artichoke*, denumită apoi *MKUltra*)... Și lista ar putea continua. Pe lângă CIA, Securitatea română pare un mic copil.

Pentru a veni aproape de vremurile noastre, e bine de amintit că interdicția de a comite asasinat (*Assasination Ban*) a fost dată CIA de Congres

² Ed. Incitatus, București, 2010

în 1976 și reconfirmată de președintele Ronald Reagan în 1981 prin Executive Order 12333, iar președintele Obama a declarat explicit că Statele Unite nu vor mai practica tortura, ulterior precizându-se că cei care au torturat în cursul anchetei nu vor fi urmăriți penal.

Desigur, nu poți scuza greșelile cuiva pe motiv că și alții fac la fel. La fel sau de o mie de ori mai rău. Dar o cunoaștere mai largă nu poate dăuna nimănui, ea ducând la o mai corectă înțelegere a fenomenelor, a contextului lor istoric, la o mai corectă categorisire a faptelor.

Să urmărim, așadar, câteva fragmente din volum.

Creată pentru **culegerea și evaluarea informațiilor**, CIA și-a dezvoltat și o structură puternică pentru **intervenții mascate în treburile interne ale țărilor suverane**. „CIA cuprinde, în realitate, două organizații într-una singură: o unitate de analiză și coordonare și un serviciu clandestin. (...) Cele două ramuri ale CIA au evoluat pe căi diferite, cu perspective distincte. Natura schizofrenică a CIA a condus la o dezvoltare schizofrenică” (pag. 5 și 14). În numele unei viziuni radical bipolare asupra lumii, CIA nu s-a limitat la culegerea de informații, la analiza situațiilor și elaborarea unor predicții, ci s-a angajat într-un război nedeclarat sau purtat prin mercenari (pag. 13). La un moment dat, John Foster Dulles (secretar de Stat, fratele directorului CIA, Allan Dulles) „crede că a găsit în lovitura de stat organizată sub formă de **covert action** soluția tuturor problemelor” (pag. 100).

Catherine Durandin face o analiză atentă a principalelor acțiuni în care a fost implicată CIA: destabilizarea și răsturnarea lui Saddam Hussein, debarcarea de la Golful Porcilor din Cuba, intervențiile în Iran, în Guatemala, în Chile și în Afganistan. Pentru cei interesați în detalii pe aceste teme, lectura volumului este cât se poate de instructivă. Pentru economia acestui articol ne vom limita însă numai la aprecierile cu valoare generală și la cele privind Războiul Rece.

„Agenția a fost un factor important al victoriei Statelor Unite în Războiul Rece. (...) Trebuie să recunoaștem că analiștii și agenții Washingtonului au știut să-și estimeze și să-și manipuleze inamicul” (pag. 11). Dar, la proclamarea victoriei, se pare că CIA a resimțit lipsa recunoștinței publice. „Orice societate, fie ea și secretă, aspiră la recunoștință” (pag. 12). Aceasta ar fi una dintre cauzele crizei prin care a trecut Agenția începând cu 1989 și până la atacul terorist din 2001. Nu a fost vorba numai de pierderea masivă de ofițeri cu experiență, dar, ca detaliu picant, unii foști angajați ai CIA au devenit consilieri ai oamenilor de afaceri ruși! „După încheierea Războiului Rece a avut loc o adevărată hemoragie de cadre. Media de vârstă a ofițerilor

este foarte scăzută, rareori depășește 40 de ani. Nu numai că există o lipsă flagrantă de competență, dar, pur și simplu, e un deficit grav de experiență” (pag. 5). „În lipsa unei misiuni, noțiunea de **self interest** domină ideologia agenților de la Langley, la doar zece ani de la căderea zidului de la Berlin. De fapt, lipsește credința care să alimenteze o strategie a păcii universale democratice. Suspectă, America este acuzată de lăcomie de putere. Pentru unii observatori europeni, o dată dezmembrat imperiul sovietic, Europa în construcție va fi în scurt timp următoarea victimă a manevrelor hegemonice ale Statelor Unite” (pag. 59). „După 11 septembrie s-au luat măsuri clare în vederea întăririi și reformării serviciilor de informații. Aceste inițiative merg în sensul centralizării și al controlului militar” (pag. 84). Se caută intens noi specialiști. În șase luni, între februarie și august 2002, recrutorii CIA au organizat peste 200 de conferințe în campusurile universitare, oferind celor ce trec testele de angajare în CIA, un salariu anual între 45.000 și 60.000 de dolari.

În vreme ce în 1990 sovieticii urmăreau o rezolvare prin consens a crizelor din Orientul Mijlociu (Irak – Kuwait, conflictul israelo – palestinian), „Bush (...) ținea să-l lege pe Gorbaciov de mâini și de picioare în aceste luni în care sovieticul se confrunta cu mișcările de emancipare ale națiunilor din cadrul URSS. (...) Bush urmărește cu seninătate slăbirea internă a noului său așa-zis partener, iar CIA începe să se intereseze îndeaproape de Elțin, care va fi primit la Washington prin intermediul Condoleezzei Rice (pag. 43).

Numeroasele ilegalități comise de CIA încă de la înființarea sa au fost anchetate de Congres (comitetul prezidat de senatorul Frank Church, în 1974 și Comisia Rockefeller, în 1975). Raportul de 693 de pagini prezentat de William Colby, directorul Agenției, a devenit cunoscut sub numele de „Bijuteriile de familie” și a devenit public la 25 iunie 2007. Efectele anchetei au fost multiple și vor fi poate amintite într-un alt material. Este de semnalat că unii ofițeri au considerat că spălarea rufelor murdare în public este jignitoare și au demisionat. Unul dintre aceștia, David Attlee Philips, „împreună cu un grup de foști colegi fondează **The Association of Former Intelligence Officers** (Asociația foștilor ofițeri de informații) pentru a evoca activitatea și reușitele CIA și a educa publicul în privința nevoii de informații secrete” (pag. 141).

Despre William Colby s-au spus și s-au scris multe ca urmare a atitudinii sale de dezvăluire a erorilor instituției pe care o conducea. Pentru unii comportarea sa s-a dovedit a fi etică și pătrunsă de un profund simț al dreptății, în vreme ce pentru alții, cum ar fi Henry Kissinger, atitudinea sa a fost aceea de

catolic la spovedanie în fața prelatului. Kissinger, el însuși implicat în unele ilegalități, avea, bineînțeles, tot interesul în defăimarea lui Colby.

Pentru o corectă apreciere a acestui personaj, ar fi poate demn de reținut că William Colby a fost un ofițer de informații călit în acțiunile ilegale ale OSS din timpul celui de al doilea război mondial; după aceea, a fost rezident mai întâi în Suedia și apoi în Italia, unde a dirijat acțiunile CIA de sabotare a Partidului Comunist Italian și de întărire a Democrației Creștine; în 1959 era rezident la Saigon, unde a inițiat acțiunea „satelor strategice”; a revenit în Centrală ca director al Diviziei Far East; între 1968 și 1971 s-a întors la Saigon, ca ambasador; programul său de destabilizare a Vietcong și de pacificare a Vietnamului (*Operațiunea Phoenix*) a degenerat într-o serie de episoade de distrugeri, tortură, asasinat (au fost arestați 39.000 de suspecți, dintre care 18.000 au fost constrânși să trădeze, restul de 21.000 fiind uciși); a revenit în țară și a devenit director pentru operațiuni, răspunzând de agenții ilegali; în septembrie 1973 a fost numit director al CIA. Faptul că a dezvăluit ilegalitățile comise de CIA i-a nemulțumit pe mulți. Poate fără nici o legătură cu aceste dezvăluiri, însă este oricum un fapt real că a murit în mod suspect, înecat la o plimbare cu barca pe lacul din apropierea locuinței sale de vacanță, ceea ce a generat comentarii dintre cele mai diverse.

Lăsând la o parte detaliile referitoare la momente ale istoriei sau la locații geografice mai îndepărtate de noi, să trecem sumar în revistă și puținele referiri la țara noastră făcute în volumul **CIA în război**.

„Rolul CIA în tranziția românească rămâne, pentru moment, foarte vag. Ajutoarele indirecte acordate de Statele Unite opozaților anticomuniști sunt detectabile, în schimb modul precis în care a acționat CIA rămâne un mister. Lipsesc informații detaliate despre contactele realizate în România și, fără îndoială, dezvoltate după tranșarea jocului pe multe de cuțit dintre Washington și Gorbaciov. (...) Fapt curios, nici un document despre România nu este inclus, nici măcar în iunie 2002, în cutiile de arhive referitoare la sfârșitul Războiului Rece conservate la National Security Archives de la Universitatea George Washington” (pag. 230).

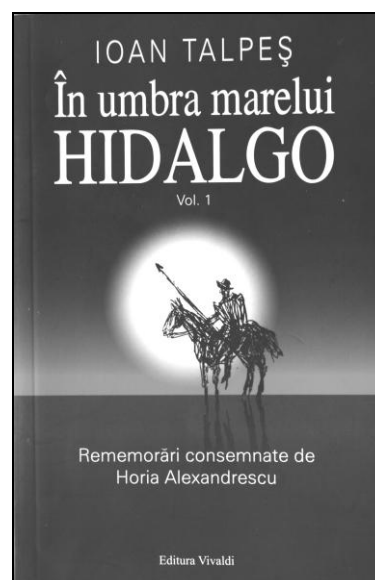
Vorbind despre așa-zisa „Scrisoare a celor șase”, autoarea apreciază că semnatarii acesteia *„se bucurau de bunăvoința incontestabilă a unei părți din Securitate și, fără nici o îndoială, a unor puternice servicii străine de informații care cooperau discret cu Securitatea”*, din moment ce ei, deși erau cunoscuți, deși erau supravegheați la domiciliu, nu au fost niciodată anchetați (pag. 231)

„Alte coincidențe: în 1987-1988, mai multe personalități, viitori actori implicați direct în evenimentele din decembrie 1989 și oameni politici de rang înalt după 1989, sunt invitați – din întâmplare? – de prestigioase institute americane de cercetare” (pag. 233). „Aceste cazuri, ale membrilor nomenclaturii anti-Ceaușescu invitați în Statele Unite în perioada 1987-1989, suscită întrebări și nu pot fi înțelese decât înscriind activitatea CIA într-un cadru mai larg. Din 1985-1986, guvernul american a mizat pe momentul Gorbaciov pentru a ocupa o nișă de oportunitate. Nimeni nu crede, în serviciile de la Langley, că Gorbaciov ar fi un good guy, dar el are nevoie să negocieze cu Washingtonul pentru a desfășura reforma internă în care crede. (...) Americanii îi cunosc atât intențiile, cât și slăbiciunile. Vor profita magistral de acest lucru între 1985 și 1991. În fapt, jocul american constă în distrugerea ordinii de la Yalta, integrând în NATO Germania unificată. Această etapă, o Germanie unificată în NATO, semnează înfrângerea URSS ca putere victorioasă în 1945 și prăbușirea ideologiei comuniste, al cărei stindard era purtat de RDG” (pag. 236).

TALMEȘ-BALMEȘ MARCA TALPEȘ

A apărut anul trecut volumul memorialistic „În umbra marelui hidalgo” semnat de Ion Talpeș³. O apariție care nu putea trece neobservată, care nu putea să nu provoace comentarii. Doar nu în fiecare zi un fost șef al spionajului unei țări aduce la cunoștința publicului neavizat fapte și întâmplări din epoca în care a trăit sau din viața sa. O viață care nu poate fi altfel decât tumultuoasă. Iar când, pe deasupra, autorul este un istoric – persoană deprinsă cu relatările exacte și analizele profunde – cititorul nu poate decât să se aștepte la un adevărat regal intelectual.

Dar, cum bine spune proverbul, „la pomul lăudat să nu te duci cu sacul”. Eu unul m-am dus și m-am întors încărcat mai degrabă

³ „În umbra marelui hidalgo, vol. 1 - Rememorări consemnate de Horia Alexandrescu”, Ed. Vivaldi, București, 2009

de nedumeriri și amăgiri. Și de obidă. Înainte de a încerca o explicație pentru aceste afirmații, se impune o scurtă precizare:

Cartea are pagini de incontestabilă utilitate. Ea aduce în atenția publicului larg materiale de arhivă de certă valoare. În plus, sunt zone în care autorul adoptă o atitudine clară, fermă, față de evenimentele relatate, cum ar fi paginile în care se pronunță fără nici un menajament împotriva lui Pacepa sau în care nu ezită să se delimiteze de „personaje ca Tokes, Militaru, „Cico” Dumitrescu, Drăghici, Dinescu, Băcanu, Pârvulescu, Brucan”. La fel de tranșant este în ceea ce privește amestecul extern în evoluția evenimentelor din România, îndeosebi în ceea ce privește poziția ostilă adoptată față de noi, în deceniul al IX-lea din veacul trecut, de către Franța, la impulsurile explicite ale președintelui său de atunci, François Mitterrand.

Ce se întâmplă însă?

Paginile valoroase, argumentele pertinente care cu greu ar putea fi contrazise, sunt eclipsate de alte afirmații, categoric mai puțin numeroase, dar care au, totuși, un efect nociv, paralizant. De aici senzația de talmeș-balmeș a scriiturii domnului Talpeș. O scriere din care fiecare poate alege ce vrea și care este de natură să îl deruteze pe cititorul obișnuit. Cât despre raportul dintre cele două componente contradictorii, amintim doar că otrăvurile nu trebuie să fie, neapărat, în doze mari.

Ideea centrală a acestui volum este aceea că Uniunea Sovietică l-a considerat pe Nicolae Ceaușescu un nesupus, un trădător al intereselor lagărului socialist și de aceea a acționat perseverent pentru a-l înlătura de la putere sau măcar pentru a reduce cât de cât rolul important pe care liderul român îl dobândise în relațiile internaționale.

În 1978, ne spune autorul, când după vizitele la Washington și Londra, gloria lui Ceaușescu părea a fi atins cele mai înalte culmi, Moscova a recurs la o măsură extremă: i-a ordonat lui Pacepa, care, în opinia domnului Talpeș, ar fi fost în slujba spionajului sovietic, să fugă în Occident.

Exploatarea propagandistică a dezertării ar fi condus la modificarea atitudinii occidentale: România a căpătat imaginea unei țări nesigure, condusă de un dictator, având un serviciu de spionaj gata să sfâșie Vestul etc.

Construcția teoretică realizată de domnul Talpeș este, să o recunoaștem, destul de bine încheată, logică și de aceea credibilă. Sunt tot mai numeroase studiile istorice serioase care devoalează un lung lanț de acțiuni

sovietice ostile României, acțiuni care au culminat cu intervenția din decembrie 1989. Nici unul dintre aceste studii nu a acreditat însă ideea că Pacepa ar fi fost în slujba serviciilor de informații sovietice.

Într-un asemenea context, o carte sau măcar un articol bine documentat, având drept temă episodul Pacepa ca parte a unui plan sovietic de reducere a influenței României în marile afaceri internaționale ar fi avut, desigur, rezonanță în rândul specialiștilor, ar fi atras atenția publicului larg.

Cu siguranță domnul Talpeș cunoaște, dacă nu din activitatea de istoric, atunci măcar din trecerea sa pe la cârma spionajului românesc, că valoarea unor informații bune poate fi pur și simplu anulată dacă ele sunt prezentate, din neglijență sau neștiință, amestecate cu date dovedite ca greșite, false. Ori așa ceva se întâmplă în cartea dânsului, creând senzația de talmeș-balmeș.

Să alegem câteva exemple, menționând că nu vom urmări acest talmeș-balmeș decât pe parcursul celor 42 de pagini ale capitolului din carte care se referă la Pacepa.

Despre acesta, domnul Talpeș declară plin de suficiență: „*îi cunosc până în cele mai mici amănunte întreaga evoluție de până în 1978*”. Cât despre momentul dezertării, dânsul precizează pe același ton: „*Sunt, probabil, singurul om din România care cunoaște în detaliu momentul acela*”.

După asemenea asumări arogante, ce aflăm?

Aflăm de la domnul Talpeș că, la începuturile carierei sale, Pacepa ar fi fost trimis „în Germania, la ambasada din Bonn”.

Fals! Pacepa a fost trimis la post în RFG în 1956. Pe atunci România nu avea relații diplomatice cu RFG. Acestea s-au stabilit mai târziu, în 1963. Pacepa a folosit drept instituție de acoperire Agenția Comercială Română, al cărei sediu se afla la vreo 200 de kilometri mai la sud de Bonn, la Frankfurt pe Main. Cât despre ambasada română, aceasta s-a construit la Köln, unde exista inclusiv în momentul dezertării lui Pacepa. Un plus de documentare l-ar fi scutit pe istoricul Talpeș de confuzii. Și permis să-mi fie să îi menționez doar două surse fundamentale: volumele semnate de Mihai Pelin – „**Culisele spionajului românesc. D.I.E. 1955-1980**” și, respectiv, de Liviu Țăranu (CNSAS) – „**Ion Mihai Pacepa în dosarele Securității. 1978-1980**”.

Din acestea ar fi putut afla că Pacepa nu a fugit ba la 24 iulie, ba la 26 iulie, cum se contrazice singur la o diferență de patru pagini. Și aceasta din

simplul motiv că pe 28 iulie respectivul era încă în Ambasadă, până la ora 20.45, când a fost condus la hotel. Și n-ar mai fi avut nevoie domnul Talpeș nici de explicațiile forțate că Pacepa ar fi luat trenul pentru a se duce la Köln, pentru ca în pisoarul Domului de acolo să se predea! Nu numai că un om cu gradul și funcția lui nu mergea singur, cu trenul, de colo până colo, într-o țară străină, dar el se afla deja în Köln.

Apropo de aroganță, merită a fi menționat încă un exemplu:

Revista „*Periscop*”, editată de Asociația fostelor cadre militare din SIE, a publicat un articol cu considerațiile personale ale unui ofițer care s-a ocupat de consecințele dezertării lui Pacepa. În articol s-a strecurat o eroare de datare a unui eveniment, ceea ce, într-adevăr, este neplăcut atât pentru autor, cât și pentru redacția revistei. Din aceasta, domnul Talpeș face însă o adevărată problemă: „*Foștii subordonați români ai lui Pacepa fac unele confuzii acceptabile dacă ținem cont de faptul că meseria de istoric nu se dobândește odată cu calitatea de fost spion*”.

Din ceea ce s-a dorit probabil a fi o ironie fină, a rezultat o afirmație grobiană. Dar, prefăcându-mă că las neobservat postamentul pe care vrea să se înalțe domnul Talpeș, trebuie să îi spun că are dreptate. Așa este, stimate domn! Cine a fost spion rămâne doar atât. Un fost. Nu devine istoric, așa cum vă considerați dumneavoastră.

Personal nu îl cunosc pe cel care a publicat o dată eronată în revista „*Periscop*”. Și nu trebuie să îl apăr eu. O poate face foarte bine singur. Numai că dânsul nu a pretins niciodată că ar fi istoric. A prezentat doar niște opinii în legătură cu un eveniment la care a luat parte. Atât.

Pe dumneavoastră însă, domnule Talpeș, vă cunosc. Și nu vă scuz erorile.

Și apropo de țintele atacurilor dumneavoastră: ați fost cel mai înalt reprezentant al statului român în Bulgaria. Nu știu dacă puteți fi inclus în grupul de ambasadori trimiși în depărtări ca să mai uite lumea de ei prin țară, gen Voican Voiculescu (Maroc), Dumitru Mazilu (Filipine) și alții. Dar știu că, devenind diplomat, ați fost învățat cât de important este să știi să atragi prieteni și să nu creezi inamiciții. Dar, se vede treaba că ați uitat.

Domnul Horia Alexandrescu, ziaristul care a discutat cu dumneavoastră pentru realizarea cărții, spune la un moment dat, cu deplin teamei, că dezertarea lui Pacepa „a produs prejudicii grave întregii rețele de

spionaj a României, a distrus o mulțime de vieți, de familii și de cariere, cariere ale unor profesioniști de elită, crescuți în timp, cu greu...”

Răspunsul domnului Talpeș la o asemenea introducere în temă este năucitor. După părerea domniei sale scoaterea din sistem a unor ofițeri după dezertarea lui Pacepa a fost un lucru bun, pentru că *„s-a pus punct unei perioade caracterizată de statutul de ocupație în care ne aflasem. (...) În 1978, nu puțini dintre ofițerii de informații făceau parte din sistemul ambivalent, al Tratatului de la Varșovia și al spionajului românesc. România a avut șansa de a-i scoate din sistem pe cei dependenți de Moscova și de a-i înlocui cu profesioniști noi, devotați țării.”*

Dacă o asemenea afirmație ar fi fost făcută de un oarecine, am fi putut spune că acel om este ori neinforma, ori slab de minte. Atunci însă când fostul șef al Serviciului de Informații Externe al României afirmă că dacă la fuga lui Pacepa 500-600 de ofițeri au fost scoși din rosturile lor, aceasta înseamnă o operă de asanare, de înlăturare a celor care nu erau fideli țării lor, ci Moscovei, atunci ne aflăm în fața unei mârșăvii. Pentru a-și ilustra afirmația privind penetrarea sovietică în spionajul românesc, domnul Talpeș scoate din pălărie, ca un adevărat scamator, și un exemplu: generalul Nicolae Militaru, care a predat documente secrete unui ofițer GRU. Numai că personajul respectiv, de tristă amintire pentru această țară, nu avea nimic a face cu spionajul românesc, el fiind ofițer MApN.

Ziaristul Horia Alexandrescu mai face o încercare să îl ajute pe exigentul domn Talpeș, spunând că, totuși, din cauza acelei trădări „au și murit oameni”.

Ce găsește cu cale să răspundă devotatul slujitor al cauzei românismului, care se vrea a fi domnul Talpeș? El constată sec: „Așa e, au și murit unii”. Nici o urmă de părere de rău pentru viețile irosite, nici un regret, nici o speranță în sensul că Serviciul de Informații Externe sau țara își vor aminti, poate, cândva de ei. Nimic. Marele general Talpeș nu se înduioșează în fața morții. Mai ales atunci când ea lovește simplii soldați.

Apropo de grad. Domnul Talpeș se disociază explicit de Pacepa, ceea ce este lăudabil, prezentând chiar și o scrisoare deschisă cu titlul „Dacă Pacepa este general, eu nu pot fi”. Dânsul consideră că este profund imoral să i se reconfere lui Pacepa *„un grad obținut în condițiile servirii comunismului prin acte și cu mijloace criminale”*. Ceea ce este, repetăm, corect și logic.

Apare însă problema recunoașterii, prin grade militare acordate la excepțional, a unei activități de excep ie. La dezertare, în 1978, Pacepa era, de patru ani, general cu două stele.  n 1961 era maior. Deci a avut nevoie, pentru a parcurge acest traseu, de 13 ani. Spre compara ie, domnul Talpeș era maior în 1989 și în numai opt ani, în 1997, ajunsese general de corp de armată (cu trei stele), refuz nd chiar avansarea la general cu patru stele! Cinci trepte, una mai înaltă decât alta, sărite în opt ani!!! Meritele prin care Pacepa a ob inut avansări la excepțional au fost vestejite de domnul Talpeș în pledoaria sa. Dar avem dreptul să ne întrebăm și care sunt meritele care l-au făcut pe dânsul să avanseze de două ori mai rapid decât Pacepa?

Ar mai fi și alte aspecte care să merite a fi abordate. Nu dorim însă să acordăm domnului Talpeș și cărții sale mai multă aten ie decât merită.

Închei cu constatarea cu care am început acest articol. Capitolul referitor la Pacepa con ine informații și luări de pozi ie c t se poate de pertinente, c t se poate de logice și corecte. Acestea sunt însă discreditate de unele erori de informare sau de ra ionament ale autorului. Ne-am referit, în fugă, la c teva dintre acestea.

Domnul Talpeș știe, desigur, că gradul de credibilitate, deci utilitatea unei informații, depinde nu doar de valoarea sursei, ci și de modul în care acea informa ie este prezentată. Elementele parazitare, erorile elementare fac ca întreg con inutul să fie pus la îndoială. Iar ceea ce ne oferă dânsul este un asemenea talmeș-balmeș.

Ca regulă generală, identitatea informatorilor trebuie păzită cu mare stricte e, întrucât altfel ei sunt expuși la compromitere – și în aface-rile grave de trădare de secrete militare, la moarte sigură, iar serviciile res-pective, la pierderea efortului lor pre ios și discreditare.

Eugen Cristescu

CULTURA DE SECURITATE  I ROLUL SERVICIULUI ROMÂN DE INFORMAȚII ÎN PROMOVAREA ACESTEIA

- **Introducere**

La componentele consacrate ale securității (securitatea economică, militară, politică) se adaugă astăzi  i elemente mai noi privind securitatea *umană* sau non militară, cum sunt: situația alimentară, demografică, a sănătății, a mediului, a comunităților, securitatea individului.

Elaborarea unei viziuni comune asupra securității este o consecință a faptului că actualele provocări sunt rezultatul unor vulnerabilități, riscuri, pericole  i amenințări comune, care necesită soluții de aceeași natură. În acest sens, au apărut concepte noi sau au fost redefinite altele mai vechi privind *securitatea internațională*, *securitatea comună*, *securitatea prin cooperare*, *securitatea teritoriului*.

Tendențele  i perspectivele geopolitice  i geostrategice extind noțiunea de „*securitate națională*” asupra componentelor economice, informatice, diplomatice, ecologice sau de altă natură. Devine necesar ca resursele informative  i militare să fie utilizate pentru rezolvarea problemelor generate de sărăcie, foamete, lipsa apei, poluare, izolarea informațională, înainte ca acestea să genereze conflicte violente.

Conceptual, securitatea națională a fost definită  i prezentată în *Doctrina națională a informațiilor pentru securitate* ca un concept integrator, având trei componente strategice fundamentale  i anume: *apărarea națională*, *siguranța națională*  i *ordinea publică*. Din punct de vedere teoretic, *securitatea reprezintă un concept relațional, care are o determinare obiectivă, impusă de realitățile sociale, economice, politice, presupunând o ajustare permanentă la condițiile mediului internațional*. De aceea, în actualul context de securitate, al noilor provocări asimetrice, ar fi necesară *o redefinire a conceptului de securitate națională*, precum  i *stabilirea unei terminologii unitare* în  i pentru domeniul securității naționale, în prezent circulând mai multe expresii, cum ar fi: *domeniul apărării, ordinii publice și siguranței naționale; domeniul apărării țării  i al siguranței naționale* (vezi legea 415/2002); *domeniul*

securității interne, securității publice (conform Strategiei de Securitate Națională).

În noul context al amenințărilor asimetrice, populația trebuie să fie pregătită să facă față unor noi riscuri și amenințări – de la atacuri teroriste la dezastre naturale. De aceea și abordările conceptuale ale securității din ultimii ani sunt centrate pe indivizi, ceea ce presupune nu doar instituții specializate pe domeniul securității naționale, ci și cetățeni instruiți și responsabili, posesori ai unei culturi de securitate.

Cultura de securitate este un concept relativ nou. Ea reprezintă *totalitatea noțiunilor, a ideilor și informațiilor de care dispun cetățenii statului referitor la valorile, interesele și necesitățile naționale de securitate, prin care se formează și se dezvoltă la aceștia atitudini, motivații și comportamente necesare apărării și protejării lor față de vulnerabilități, factori de risc, amenințări, stări de pericol sau agresiuni potențiale.*

Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate abordează conceptele de bază ale culturii de securitate și sistemului de securitate al României: „*valorile de securitate națională, necesitățile naționale de securitate și interesele naționale de securitate.*”

Valorile și interesele naționale constituie reperul axiologic al politicilor și strategiilor de securitate națională. Ele conferă legitimitate instituțiilor naționale create pentru a desfășura activități de cunoaștere, prevenire, contracarare ori înlăturare a oricăror amenințări și agresiuni la adresa cetățeanului, societății și/sau a statului.”

Semnificațiile conceptelor din aria culturii de securitate cum sunt *valorile de securitate națională, necesitățile naționale de securitate, interesele naționale de securitate* trebuie cunoscute de către cetățeni, aceștia fiind, de fapt, *beneficiarii bunei funcționări a sistemului de securitate.* Aceasta presupune un efort comun, atât al instituțiilor de securitate cât și al societății civile, pentru dezvoltarea unei relații de încredere reciprocă.

Cetățenii, ca parte activă a societății civile, trebuie să cunoască și să fie pregătiți pentru pericolele generate de provocările actuale din mediul de securitate având nevoie de *cultura securității naționale.*

- ***Cultura securității naționale în viziunea SRI***

Serviciul Român de Informații, ca parte a sistemului de securitate națională, a inițiat o deschidere și orientare nouă spre cultura de securitate,

punând accentul pe dezvoltarea cooperării cu societatea civilă. Inițial procesul a debutat prin *Strategia pe termen scurt și mediu* (între 1997 și 2001), continuând apoi prin *Viziunea Strategică 2007-2010 a SRI*.

Serviciul Român de Informații a inițiat deschiderea canalelor de dialog și consultare civilă în procesul de pregătire a populației pentru cunoașterea noului mediu de securitate, deschidere potențată din perspectiva îndeplinirii mandatului încredințat acestei instituții prin *Planul național de aderare a României la NATO, cap. IV, privind realizarea Educației de securitate*.

Instituție importantă a *intelligence*-lui românesc și autoritate națională pe mai multe subdomenii ale securității, SRI consideră că prin intermediul *culturii de securitate*, cetățenii trebuie să înțeleagă riscurile și provocările generate de amenințările la adresa securității, să își dezvolte capacitatea de răspuns, să participe la eforturile de apărare a valorilor și intereselor fundamentale naționale, a democrației și statului de drept.

Una dintre direcțiile de acțiune în procesul de transformare și modernizare a SRI o reprezintă *dezvoltarea activității de relaționare cu societatea civilă, pe teme privind cultura de securitate*.

În acest sens, pentru o mai bună legătură cu cetățenii a fost înființată *Direcția Programe de Comunicare*, cu responsabilități privind dezvoltarea comunicării active cu mass-media și promovarea culturii de securitate.

- ***Direcția Programe de Comunicare***

Un prim pas în promovarea conceptelor care stau la baza culturii de securitate s-a făcut în septembrie 2001, prin înființarea *Departamentului de legătură cu autorități publice și organizații neguvernamentale (DLAPON)*.

DLAPON a fost o structură funcțională a SRI, având rolul de a realiza *educația de securitate la nivel de instituții publice și organizații neguvernamentale*.

În demersurile sale privind realizarea educației de securitate, SRI a fost susținut continuu de *Departamentul de diplomatie publică al Alianței Nord Atlantice*. Pentru ca acest proces să se desfășoare într-un anumit cadru, a fost înființat, la București, în septembrie 2003, *Centrul de Informare pentru cultura de securitate (CICS)*, cu filiale în majoritatea orașelor din România, prin care SRI se implică în dezbateri publice pe tema securității.

Primul proiect al CICS, intitulat *Promovarea culturii de securitate*, a fost destinat specialiștilor independenți, organizațiilor neguvernamentale, mass-media, elevilor, studenților, masteranzilor, experților internaționali și, în general, publicului interesat de promovarea culturii de securitate.

Proiectul „*Terorismul ... de lângă noi*” a fost pus în practică începând cu 20 decembrie 2005, prin intermediul CICS, realizându-se dezbateri publice cu elevii de liceu din țară, pentru sensibilizarea lor pe problema terorismului. În timpul campaniei, tinerilor li se prezintă *principalele caracteristici ale fenomenului terorist, tipuri de manifestare, modalități de prevenire și combatere a acestuia*.

Un alt proiect, „*Învinge tentația!*”, s-a adresat aceleiași categorii, urmărind prevenirea tinerilor de liceu în legătură cu pericolul reprezentat de traficul și consumul de droguri.

- ***Cultura de securitate prin educație și cercetare***

Tradiția învățământului superior în cadrul Serviciului Român de Informații datează din anul 1991, când a luat ființă Facultatea de Psihosociologie, în cadrul Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, iar un an mai târziu s-a decis constituirea *Institutului Superior de Informații*, ca instituție de învățământ superior militar de lungă durată, entitate instituțională de sine stătătoare, în subordinea Serviciului Român de Informații.

Institutul Superior de Informații, reorganizat sub noua titulatură de Institutul Național de Informații, a devenit ulterior *Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”*, cu două specializări: *Psihologie - Informații și Comunicare și relații publice - Informații*.

Academia Națională de Informații este în prezent o comunitate universitară distinctă, care funcționează pe baza cadrului legislativ în vigoare, a ordinelor directorului Serviciului Român de Informații, precum și a normelor Ministerului Educației și Cercetării, cu un buget format din resurse alocate de stat sau provenind din alte surse, în condițiile legii.

În acord cu statutul și competențele sale, Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” își asumă următoarele misiuni:

- formarea de specialiști în domeniul informațiilor, prin pregătire universitară, masterat și doctorat, atât pentru Serviciul Român de Informații cât și pentru alți beneficiari;

- perfecționarea și specializarea în domeniile apărării și securității naționale, prin studii universitare de masterat, la solicitarea Serviciului Român de Informații, a altor ministere, autorități naționale sau pentru pregătirea societății civile;
- asigurarea unui nivel calitativ ridicat al procesului educativ, afirmarea constantă ca forum științific în învățământul universitar românesc;
- realizarea cercetării științifice în domeniul securității naționale, precum și în domenii conexe.

- ***Cercetarea academică a securității naționale***

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, ca instituție de învățământ superior și de cercetare științifică, își dezvoltă activitatea de cercetare științifică prin respectarea normelor stabilite de Ministerul Educației și Cercetării privind cercetarea, dezvoltarea și inovarea, conform strategiei europene de cercetare–dezvoltare Programul Cadru 7 (pentru perioada 2006-2013) privind cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovarea.

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” a intensificat dezvoltarea și cooperarea cu mediul universitar, prin derularea în comun a unor proiecte de cercetare academică în zona securității naționale.

În acest sens, a fost constituit și acreditat *Centrul de Cercetare* al Academiei Naționale de Informații, care cooperează cu celelalte structuri din cadrul instituției, precum și cu partenerii Serviciului Român de Informații.

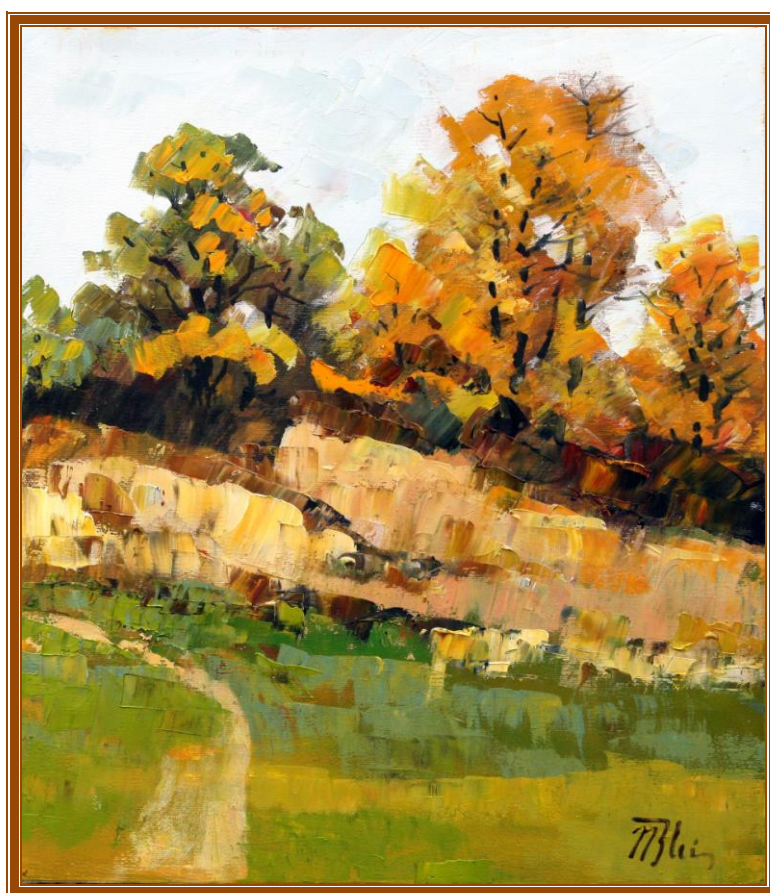
Strategia de dezvoltare a cercetării științifice din Academia Națională de Informații implică o solidă investigare specializată în domeniul securității naționale, concretizată prin proiecte de cercetare fundamentală, sesiuni de comunicări științifice cu caracter internațional, prin publicații de înaltă ținută științifică și activități de relaționare cu mediul academic și cu cercetători din sfera societății civile.

- ***Concluzii***

Noile provocări asimetrice ale secolului al XXI-lea au adăugat noi tipuri de riscuri, amenințări și pericole non-militare. Pentru a le putea face față, se impun adaptări ale structurilor de securitate. Acest proces include și formarea și dezvoltarea unei culturi de securitate, astfel încât populația să poată înțelege și reacționa pozitiv la noile provocări.

Acest proces de formare a culturii de securitate se realizează într-un context profund democratic, un rol important revenind mass-media, organizațiilor neguvernamentale și instituțiilor de securitate ale statului. Prin structuri și programe specializate, acestea trebuie să sprijine societatea civilă să înțeleagă corect și mai ușor conceptele de securitate.

Dr. Ist. Tănase Tiberiu

CARTEA LA ZI
Prezentată de prof. univ dr. Gh. Buzatu

**ALIN SPÂNU: ISTORIA SERVICIILOR DE INFORMAȚII/
CONTRAINFORMAȚII ROMÂNEȘTI ÎN PERIOADA 1919-1945***

În ultimele decenii și, mai cu seamă, după 1990, după „deschiderea arhivelor” în țările Europei Est-Centrale, problemele evoluției zonei respective în cursul veacului al XX-lea s-au impus persistent și decisiv în atenția istoriografiei naționale și universale. Nu este de fel întâmplător faptul că literatura de specialitate a înregistrat, în mai puțin de 20 de ani, rezultate remarcabile, concretizate în contribuții de substanță și extrem de numeroase. Observația are în vedere și un domeniu nicidecum „promovat” la noi anterior anilor 1989/1990, deși, atunci și acum, era încurajat în alte părți și, mai ales, preferat publicului larg, dar nu numai acestuia, ci și specialiștilor. Sub aceste aspecte, lucrarea d-lui Alin Spânu reprezintă, indiscutabil, un reflex al tendinței semnalate, iar, prin bogăția și valoarea informațiilor puse în circuitul științific, și un impuls spre aprofundarea studiilor de specialitate în viitor.

Efortul autorului, care anterior s-a concretizat într-o excelentă teză de doctorat, este remarcabil, fiind vorba, indiscutabil, de o contribuție științifică de ținută, rod al unor investigații profunde de durată și de preferință. Precizând aceasta, am în vedere faptul că autorul abordează – pe linia cercetărilor promovate de acad. Florin Constantiniu, Cristian Troncotă, Florin Pintilie, H. Brestoiu, M. Pelin, Fl. Banu, L. Țăranu ș.a. – studiul de ansamblu al istoriei

* Casa Editorială Demiurg, Iași, 2010, 791 pagini

serviciilor secrete ale României din perioada 1919-1945, de mare interes și semnificație istorică.

Volumul se deschide cu un amplu și consistent studiu privind istoriografia problemei abordate, d-l Alin Spânu relevând rolul și locul organismelor secrete ale României în derularea unor evenimente de primă mărime ale epocii 1919-1945, perioadă care a semnat, în mare măsură, formarea și afirmarea României Mari. Fapt semnificativ, autorul, pe deplin realist în privința limitelor studiilor anterioare și încrezător în forțele proprii și în rezultatele oferite de „deschiderea arhivelor” și de posibilitatea valorificării lucrărilor în absența cenzurii, conchide – în finalul *Introducerii* – că prin lucrarea sa ne pune la dispoziție „un instrument de cunoaștere, care să ofere o perspectivă reală și largă asupra situației de ansamblu a organizării și activității serviciilor de informații/contrainformații autohtone în perioada 1919-1945, fără a exagera sau minimaliza rolul acestora în cadrul sistemului național de apărare” (p. 36).

Lucrarea prezintă o serie de calități, dintre care nu-i posibil, desigur, decât să reținem în acest cadru elementele esențiale, și anume: originalitatea demersului științific, întemeiat pe o vastă bibliografie și pe ample cercetări în arhivele interne (îndeosebi – Arhivele Naționale ale României sau fondurile Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, inclusiv cele foste ale SRI); orizontul larg în abordarea și interpretarea problemelor; obiectivitatea și detașarea în expunerea faptelor și fenomenelor; sistematizarea și structurarea fericită a materialelor și materiei; preocuparea numai pentru detaliile pe deplin semnificative, rânduirea și tratarea lor ordonată, sistematică, logică și convingătoare; stilul ales și plăcut, care îndeamnă pe cititor să consulte textul în integralitate; în sfârșit, la urmă dar nu și cel mai lipsit de semnificație, autorul a îmbinat în chip plăcut și cu excelente rezultate analiza cu sinteza, iar concluziile avansate sunt veridice și categorice, în ciuda dificultății, recunoscute, a multora dintre problemele investigate. În acest cadru, trebuie să insist, în primul rând, asupra judiciozității compartimentării materiei, mai precis: *Introducere* și *Concluzii*, succedate de o amplă *Bibliografie selectivă* (p. 624-646), secțiuni ce încadrează admirabil următoarele cinci capitole: I – *Evoluția serviciilor de informații/contrainformații românești de la Marea Unire la Marea Criză economică (1919-1929)* (p. 37-164) II – *Serviciile de*

informații/ contrainformații românești în ultimul deceniu al democra iei (1929-1938) (p. 165-274); III – Serviciile de informații/contrainformații în timpul regimului personal al regelui Carol al II-lea (1938-1940) (p. 275-396); IV – Organizarea  i activitatea serviciilor de informații/ contrainformații în guvernarea Mare al Ion Antonescu (1940-1944) (p. 397-568); V – Reorganiz rile  i noile obiective ale serviciilor de informații/contrainformații după 23 august 1944 (p. 569-610).

Nu este cazul, fără îndoială, să detaliem elementele construc iei istoriografice examinate, una dintre cele mai bune tipărite la noi în acest domeniu. Apreciem în mod cu totul deosebit informa iile inedite puse în circuitul  tiin ific și datele sau comentariile sobre  i precise privind activitatea fo tilor lideri sau colaboratori ai organismelor secrete ( ndeosebi M. Moruzov, E. Cristescu, Radu Dinulescu, N. Diaconescu, C. Tobescu, Traian Borcescu, I. Lissievici, Victor Siminel  .a.), detaliile referitoare la succesele lor pe t r murile frontului subteran, dar, mai ales, rosturile organismelor secrete în apărarea  i consolidarea statului național, inclusiv ori mai cu seamă în cursul celui de-al doilea război mondial ori, după aceea, în condițiile unei   ri ocupate de URSS (A se vedea, în acest sens, cap. V relativ la muta iile intervenite după lovitură de stat de la 23 august 1944). Textul tipărit, cu concursul larg al Casei Editoriale „Demiurg” (director: Alexandrina Ioni  , doctor în istorie), atestă strălucit că autorul  i-a impus  i a respectat un program precis de cercetare  i expunere a tematicii, mai precis: „ n primul rând, am plecat de la documentele edite  i lucrările publicate, la care am adăugat rezultatul cercetărilor în arhive, pentru a descifra organizarea instituțiilor analizate. A doua linie definitorie a fost trecerea în revistă a activit  ilor, a rezultatelor ob t nute, dar numai a nout  ilor în domeniu, pentru a nu relua cazurile prezentate deja în alte lucrări.  n sf r it, dar nu în cele din urmă, am încercat să subliniez componenta umană, începând cu cei care au condus aceste servicii,  i-au lăsat amprenta, dar  i a celor care au ales să- i desf  oare activitatea într-un asemenea domeniu profesional” (p. 638). Re inem, pentru exemplaritatea lor, aceste r nduri finale ale doctorandului: „Suntem de acord că România a desf  urat un spionaj tactic, limitat, nu numai în perioada celui de-al doilea război mondial, ci în toată perioada analizată. Acest lucru s-a petrecut, în primul r nd, pentru că România

nu a avut ambiții de expansiune și dominație mondială, continentală sau regională, iar, în al doilea rând, s-a dorit doar obținerea unor date care să contribuie la prevenirea unor agresiuni militare intempestive și să neutralizeze acțiunile subversive interne care puneau în pericol sistemul de guvernământ și ordinea de stat” (p. 614).

Nu vom încheia, înainte de a reveni asupra Bibliografiei însumând sute de titluri, excelent compartimentată și reunind cele mai temeinice studii și cărți consacrate temei abordate. Volumul dispune de un excelent Indice, după cum și de o vastă Anexă (p. 709-791).

În ansamblu, lucrarea lui Alin Spânu „Istoria serviciilor de informații/contrainformații românești în perioada 1919-1945” se constituie într-o solidă monografie, o excelentă contribuție, un exemplu și un ghid pentru aprofundarea investigațiilor viitoare în domeniul abordat.

DESPRE RĂZBOIUL PSIHOLAGIC

În cursul războaielor, îndeosebi în perioada modernă și contemporană, conducerile politice ale statelor beligerante au urmărit influențarea psihologică a maselor cu un dublu obiectiv: susținerea efortului de război propriu și zdruncinarea moralului părții adverse.

Perioada războiului rece nu a fost altceva decât continuarea celui de al doilea război mondial prin metode mai puțin violente: politice, economice, ideologice, culturale. Alături de acțiunile purtate de serviciile secrete pe frontul invizibil, un rol important l-a avut războiul psihologic.

Influențarea psihologică este o formă de război la fel de periculoasă ca și războiul nuclear sau clasic, iar dincolo de un război psihologic generalizat nu mai este nimic omenesc normal, există numai minți otrăvite și bolnave.

Influențarea psihologică se desfășoară, în timp de pace și război, prin persoane (agenți) care folosesc ca arme informația, cuvântul, imaginea. Ea urmărește să distrugă, în societatea țintă, întregul sistem de cunoaștere obiectivă a realității.

Informațiile furnizate de agenții intoxicatori cuprind iluzii, ficțiuni și fabulații, vizează anihilarea cunoștințelor reale, reducerea încrederii în organisme de conducere și protecție a statului, răspândirea îndoielii, a confuziei, a neîncrederii, a altor elemente generatoare de slăbiciune.

Desființarea structurilor informative ale Securității a fost una dintre cele mai mari greșeli postdecembriste. Această acțiune a fost actul premergător pentru distrugerea economiei naționale, a învățământului, a culturii, a organismelor de bază ale statului și, nu greșim afirmând, a istoriei și tradițiilor noastre.

Printre scopurile urmărite de influențarea psihologică amintim doar câteva: *subordonarea economico-financiară a țintei; eliminarea concurenței; obținerea unor avantaje politice, economice, financiare; afectarea bazei economice, politice, militare, culturale, educative; impunerea din afară a unor modele economice, politice, militare; distrugerea sistemelor de valori proprii țintei; abaterea atenției opiniei publice de la domeniile prioritare; demoralizarea și pierderea încrederii cetățenilor în forța propriei națiuni; schimbarea sensului unor noțiuni; denigrarea țintei și distrugerea relațiilor sale cu terți etc.*

Oricine poate să constata că asemenea acțiuni se desf  oară în prezent în  ara noastră, chiar mai amplificate decât în perioada evenimentelor din decembrie 89.

Singura formă de rezisten  împotriva agresiunii psihologice o reprezintă cuno sterea corectă a realit ii, analiza atentă  i g ndirea profundă asupra tuturor informațiilor difuzate de orice gen de sursă. Cetăţeanul informat corect este ferit de manipulare  i nu reac ioneaz  la bombardamentul informa ional fals; el adoptă conduite  i comportamente con tiente, bazate pe opera iunile g ndirii logice constructive, pe judecăţi  i ra ionamente proprii.

Acțiunile din cadrul războiului psihologic sunt non-violente, pot fi executate neînterupt, indiferent de timp  i condiții de mediu, nu produc distrugerii fizice, efectele lor pot fi prevăzute  i se pot desf  ura pe spa ii foarte mari. **Acțiunile psihologice nu fac obiectul unor conven ii internaționale**  i ca urmare nu pot fi sanc ionate de dreptul internațional.

 n doctrinele militare, războiul psihologic cuprinde totalitatea acțiunilor întreprinse  i a mijloacelor utilizate cu scopul de a zdruncina moralul armatei  i al populației p r ii adverse. Toate tipurile de acțiuni psihologice intră în categoria de mare generalitate de **„influen are psihologică”**.

Principalele forme  i mijloace de purtare a războiului psihologic sunt: propaganda (realizată prin emisiuni de radio, televiziune, presă, manifeste), r sp ndirea de zvonuri, dezinformarea, armele speciale (vizuale, sonore etc.) care ac ioneaz  asupra sistemului nervos al combatan ilor.

Acțiunile de influen are psihologică sunt cuprinse într-o anume strategie imprimată de organul, gruparea  i e alonul care le elaborează  i trebuie materializate într-un plan detaliat. Acest plan întocmit de organul de specialitate al e alonului interesat cuprinde scopul ac iunii, contextul în care se desf  oară, etapizarea acțiunilor  i încadrarea lor în timp  i spa iu, con inutul mesajelor, obiectivele asupra cărora se lansează mesajul, canalele utilizate, costurile estimative, nivelul de eficiență, precum  i efectele ce se prevăd a fi ob t nute.

O aten ie deosebită se acordă asigurării  i pregătirii personalului ce urmează a executa strategia propusă.

Agentul reprezintă, prin credibilitatea sa, un element de bază în ce privește eficien a influen  rii psihologice. Mesajele de influen are difuzate trebuie să con in   i unele informații adevărate; ini ial este bine să se manifeste un anume dezinteres fa   de informa ie, concomitent cu oferirea unei libertăţi de op iune; se va urmări exploatarea slăbiciunilor  i a gre elilor obiectivelor asupra cărora se lansează mesajul; momentul de lansare a mesajului trebuie ales astfel încât verificarea acestuia să fie dificilă sau chiar imposibilă.

Sunt situații c nd este total neindicat ca organul, e alonul emitent de mesaje să- i dea identitatea, prefer ndu-se în asemenea situații indicarea unei identita i false. Asemenea cazuri sunt de preferat atunci când informa iile respective sunt total lipsite de veridicitate, în lansarea unor zvonuri, a unor informații imposibil de verificat, în caz de propagandă răuvoitoare  i denigrare etc.

Este deosebit de important ca mesajul de influen are să inducă asupra obiectivului o stare de nelini te, de îndoială, neîncredere, incertitudine, nesiguran  , confuzie, frică  i panică etc.

 n ce privește tipologia lor, mesajele de influen are, în concep ia specialiștilor militari, pot fi **informa ionale, emo ionale, ac ionale  i conciliante**. Toate au ca scop influen area obiectivului  i determinarea acestuia să adopte un comportament favorabil emi atorului de mesaje. Cele mai bune rezultate sunt ob inute de mesajele combinate, care ac ioneaz  asupra mai multor structuri ale obiectivului  int .

 n ceea ce privește procedeele  i tehnicile de influen are psihologică, speciali tii militari au realizat mai multe clasificări. Le vom eviden ia pe cele care au fost folosite pe timpul evenimentelor din decembrie  i nu numai.

Intoxicarea informa ional  se manifestă prin repetarea con inutului informa iei, p n  la sensibilizarea obiectivului  i orientarea aten iei acestuia pe anumite evenimente, fapte etc. Mesajele trebuie să vină în  nt mpinarea unor nevoi, interese, aspira ii sau preocupări; să con in  informații reale, unele cunoscute de către obiectiv.

 n fapt, intoxicarea informa ional  urm re te supraîncărcarea obiectivului cu informații reale sau false, în scopul reducerii lucidita ii, a capacit ii sale de analiză.

Un alt procedeu frecvent utilizat constă în **lansarea de zvonuri**. Zvonurile sunt asimilate cu u urin   de obiectiv, au o mare rapiditate de propagare, sunt u or de pus în circula ie, eventual din mai multe loca ii odată. Deconspirarea sursei este dificilă, fiindcă la propagarea lor participă mai multe persoane. Pot func iona timp îndelungat  i dispar foarte greu.   i ating scopul cu destul  u urin  , chiar dacă pe parcurs sunt deformate. Dovadă în acest sens stă proverbul existent în mai toate limbile „Nu iese fum fără foc”.

Denigrarea conducătorilor sau a comandan ilor inamici, s direa ne ncederii subordona ilor în comandan i, în capacitatea acestora de a lua decizii bune  i a-i conduce în luptă, pot contribui semnificativ la ob inerea victoriei. Subminarea conducătorilor, a comandan ilor  i a actului de conducere sau de comandă are un rol deosebit de important în influen area psihologică, mai ales atunci c nd se speculează gre elile din actul de conducere sau de comandă, exager ndu-se pagubele sau pierderile suferite din cauza acestora.

Crearea unor divergențe artificiale între diferite categorii de forțe, prin utilizarea de informații contradictorii cu privire la unele acțiuni desfășurate are menirea de a duce la neîncredere și chiar la întreruperea cooperării. Exemple în acest sens sunt lansarea unor lozinci, apeluri, îndemnuri la nesupunere, insubordonare și derută sau diverse sloganuri false, precum „securist – terorist”.

Învinuirea adversarului de realizarea unor atrocități constituie un procedeu deosebit de frecvent utilizat.

Deși nu toți specialiștii militari au căzut de acord asupra **dezinformării**, ca procedeu de influențare psihologică, el va fi tratat măcar sumar, fiindcă în anumite împrejurări dă rezultate cu totul notabile.

Pe termen lung, dezinformarea își pierde credibilitatea. Totuși, utilizată subtil, poate avea efecte notabile. Propria noastră experiență ne conduce la concluzia că efectele dezinformării, chiar în timp de pace, au avut și au rezultate dezastruoase.

Creșterea rolului mass-media, înmulțirea fără precedent a surselor de informații, determină dificultăți majore în a delimita informarea de dezinformare. Dezinformarea crește în situații de risc, în perioadele de incertitudine.

Acțiunile mass-media, orientate în special pe spectaculos, pe șocant sau dramatic, creează condiții prielnice pentru utilizarea dezinformării. Având în vedere că obiectivul țintă nu are nici timpul necesar și nici condițiile de verificare, acțiunile de dezinformare pot determina, de multe ori, luarea unor hotărâri inadecvate și pripite.

Ca element al influențării psihologice, **dezinformarea** prevede: combinarea unor informații reale cu informații false, cele din urmă fiind foarte greu de verificat; deformarea sau exagerarea unor informații adevărate; difuzarea unor comentarii dubioase asupra unor situații adevărate; secționarea unor informații adevărate în sensul urmărit de emitent etc. În foarte dese cazuri, dezinformarea este practică de agenți.

De regulă agenții folosiți pentru dezinformare sunt persoane recrutate din rândul cetățenilor autohtoni. Astfel sunt recrutate: *persoane inteligente sau care se cred inteligente intrate în conflict cu sistemul; persoane pedepsite juridic pe drept sau pe nedrept; indivizi dornici de putere, de îmbogățire rapidă și fără muncă; persoane vicioase, ale căror vicii pot fi exploatare; colaboratori recrutați de serviciile secrete pe motive ideologice sau prin compromitere și șantaj etc.*

Pornind de la faptul că acțiunile psihologice au ca scop influențarea comportamentului și a atitudinii obiectivelor (indivizi, grupări sociale, eșaloane

militare, na ioni etc.), în sensul dorit de organizator, toate misiunile urmăresc ob inerea unor efecte politice, economice  i, în special, militare.

Nu vom încheia fără a face o mică incursiune în „**fenomenul zvonistic**”  i rolul său în acțiunile de război psihologic.

O posibilă defini ie a zvonului îl descrie ca pe un mesaj, o informa ie neoficială  i neverificată, ce se dore te a fi autentic  i av nd un caracter de noutate despre o anumită situa ie, fenomen sau eveniment produs sau pe cale de a se produce  i care circulă cu mare rapiditate prin diverse canale de informare.

 n marea lor majoritate, zvonurile au un caracter neoficial, tenden ios, neverificabil sau greu verificabil în timp scurt.

De regulă, zvonurile sunt de mare interes, de actualitate, se transmit în lan  de la o persoană la alta, prin viu grai. Zvonul este un amestec de adevăr  i fals, suscită un mare interes public, are un mare grad de credibilitate, este foarte nociv.

Pe parcursul circula iei sale, zvonul este supus unor modificări, completări, amplificări din partea fiecărei persoane care se află pe lan ul de transmitere, în func ie de interesele, caracterul  i motiva ia acesteia.

 n general, partea informativă sau emo ional  a zvonului este amplificată fie prin mărirea informațiilor existente, fie prin adăugarea altora noi.  n anumite situații, con inutul zvonului poate fi simplificat prin eliminarea sau reducerea unor p r i din informa iile con inute, dar, în majoritatea cazurilor, informa iile sunt amplificate.

La baza zvonisticii stă nevoia de informații a oamenilor. Cu c t lipsa de informații reale este mai acută, cu atât informa iile false sunt preluate mai u or, fără a mai fi verificate.

Labilitatea psihică a unor indivizi, dorin a lor de afirmare, dar  i existen a unor situații critice de oboseală, confuzie, determină propagarea rapidă a zvonului. Printre efectele cele mai nocive ale zvonurilor asupra colectivita ilor, vom aminti doar instalarea unei stări de nesiguran   i neîncredere, precum  i apariția unor stări de suspiciune, tensiune, a unor acte de revoltă, nesupunere etc.

Influen area psihologică prin zvonuri este o practică larg folosită în toate domeniile vieții sociale, economice  i politice  i cu at t mai mult, de armatele moderne.

 ntruc t practica a dovedit că anihilarea zvonurilor este imposibilă, se pune problema diminuării efectului lor.  n acest sens, speciali tii au conturat un complex de măsuri, printre care:

- informarea corectă a colectivita ii, în legătură cu situația concretă existentă;

- utilizarea de argumente concrete, verificabile asupra realității;
- prevenirea colectivității asupra posibilității apariției unor zvonuri și a efectelor nocive ale acestora;
- utilizarea de surse oficiale, credibile, pentru informare și verificarea informațiilor, înainte de difuzare.

* * *

În timpul evenimentelor din decembrie 1989 și ulterior s-a recurs masiv la războiul electronic și psihologic, menit a susține eforturile celor ce urmăresc distrugerea structurilor statului român, în măsura în care orice stat există prin instituțiile sale. Declarațiile denigratoare la adresa Armatei, a celorlalte instituții ale statului sunt dăunătoare. Dacă imediat după decembrie '89 nu s-ar fi acționat atât de perseverent și, din păcate, cu atât de mult succes împotriva statului însuși, era ordine în țară, economia nu mai era distrusă, industria nu mai era o grămadă de fier vechi, nu mai aveam o școală care fabrică „tâmpiți”, nu mai aveam atâtea hoți, delapidatori, nu s-ar fi vândut țara pe bucăți, nu am mai fi fost reprezentați în Europa de analfabeți, în țară nu ar fi fost atâtea sărăcie, nu am fi avut atâtea datorii pe care Dumnezeu știe cine la va plăti.

Desființarea Direcției de Contrainformații Economice din Securitate a eliminat unul din obstacolele pe care le aveau de înfruntat adversarii economici ai României. Au urmat căderea producției industriale cu peste 50%, pierderea aproape în totalitate a piețelor de desfacere pentru produsele noastre, furtul la nivel de politică de stat, minciuna și corupția la nivel de lege, privatizările subevaluate, și nu în ultimul rând, muncitori rămași pe drumuri și datorii financiare uriașe.

În condițiile unui stat cu instituții funcționale, nici numărul „revoluționarilor” cu diplomă nu ar mai fi fost atât de mare, unii din ei apăruiți ulterior evenimentelor, asemenea ciupercilor după ploaie. În astfel de condiții s-au etalat non-valori cu un IQ submediocru, ridicați la nivel de oameni politici și conducători în diferite domenii economice sau sociale.

Colonel (r) Neculai Grigoraș Georgian

Membru al Asociației diplomaților militari în rezervă și retragere „Alexandru Ioan Cuza”. Reprezentant al M.Ap.N. în Comisia Senatorială pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989

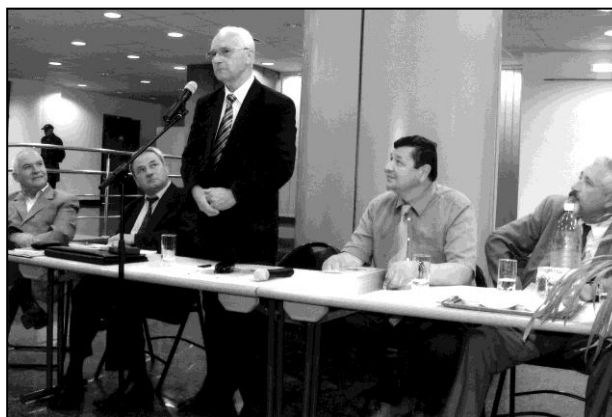
(Fragment din volumul în pregătire „Din culisele războiului electronic și psihologic, așa cum a fost” – Decembrie 1989 – Urmarea în numărul viitor al revistei)

“VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE” – ECOURI FAVORABILE ÎN MEDIILE SPECIALIȘTILOR ȘI ÎN RÂNDUL CITITORILOR

Continuă să ne parvină la redacție mesaje privind interesul cu care revista “*Vitralii – Lumini și umbre*” este primită în mediile instituționale preocupate de problematica securității naționale, în presa de specialitate precum și în rândul marelui public.

- Conducerea **Direcției Programe de Comunicare a Serviciului Român de Informații** menționează, într-un mesaj adresat ACMRR-SRI în luna iunie a.c., că „revista „*Vitralii – Lumini și umbre*” oferă specialiștilor și marelui public oportunitatea de a împărtăși din vasta experiență a breslei slujitorilor adevărați ai interesului național. Cu atât mai valoros este demersul, cu cât... prin tradiție și menire, realizările muncii de securitate au paternități anonime. Această stare de fapt este asumată de militarii din informații, de la intrarea în familia lucrătorilor pentru consolidarea interesului națiunii române... Toate aceste mărturii, onorate la timpul prezent, nu vor face altceva decât să contribuie la realizarea unui nivel semnificativ de cultură de securitate la nivelul societății civile din România.”

- La jumătatea lunii iunie, sucursala din Sibiu a A.C.M.R.R. – S.R.I. a organizat, în colaborare cu Facultatea de științe politice a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, la sediul încărcat de cultură și istorie al bibliotecii județene „Astra”, o întâlnire a

reprezentanților consiliului editorial al revistei „*Vitralii*” cu publicul sibian, ocazie cu care a fost prezentat cel de-al treilea număr al revistei.

La manifestare a participat un numeros auditoriu, care a inclus reprezentanți ai mediului politic, administrativ, academic, cultural și corespondenți ai *mass-media* locale. Aceștia au urmărit cu deosebit interes

cele prezentate de col. (r) Filip Teodorescu, președintele ACMRR-SRI, prof. univ. dr. Cristian Troncotă, redactor șef, gl. bg (r) Vasile Mălureanu și Paul Carpen, membri în colegiul de redacție al revistei „Vitrării”.

„Țin în mână această revistă și trebuie să vă mărturisesc că m-am gândit foarte mult la metafora acestui titlu (...) Luminile și umbrele ne definesc viața și cred că întâlnirea noastră stă sub semnul acesta, al luminării”, a spus Onuc Nemeș-Vintilă, directorul Bibliotecii Județene Astra Sibiu.

Acțiunea a fost prezentată și de cotidianul sibian „Tribuna”, care a menționat că revista „oferă cititorilor dezvăluiri din zona serviciilor de informații, despre viața și activitatea structurilor profesionalizate și celebrităților, specializate în a căuta, a descoperi și în același timp a apăra secrete”.

- Ne face plăcere să consemnăm și emoționantul mesaj primit din localitatea Petnic (Caraș-Severin), din partea domnului **profesor Petru Erimescu**, timp de 45 ani slujitor al istoriei la catedră, care ne mărturisește convingerea domniei-sale că „fără armată și serviciile secrete, care au în componentă și conducerea lor, în mod covârșitor patrioți, dăruiți trup și suflet interesului național, aparținători devotați ai țării, România nu ar mai exista astăzi ca stat național, unitar și independent. Vă mulțumesc că existați! Revista dvs. a apărut târziu, cred că este absolut necesară, mai bine mai târziu decât niciodată.”
- În ziua de 26 iulie a.c., revista „Vitrării – Lumini și umbre” a fost prezentată în cadrul emisiunii „Bună dimineța, Moldova”, a studioului TVR Iași. Revista a fost prezentată de redactorul Horia Gumeni, care a menționat că în această publicație a „veteranilor serviciilor secrete” se pot găsi „materiale interesante despre Războiul rece, dezinformare și alte acțiuni...”. Revista „Vitrării” a fost prezentată, de asemenea, în alte publicații ieșene.
- Numărul din luna iulie al revistei „Cultura Vâlceană” evocă recenta lansare a revistei „Vitrării” la Biblioteca Județeană din Râmnicu Vâlcea, menționând participarea unor „grei” ai serviciilor de informații deveniți istorici sau scriitori, care s-au întâlnit cu „râmnicenii, dornici de aflarea secretelor astăzi la vedere, dar încă neanalizate de nimeni în mod serios...”.

ACTIVITĂȚI RECENTE ALE ACMRR-SRI

- În cursul lunii iunie a.c., a avut loc o întâlnire a conducerii ACMRR-SRI cu membrii sucursalei Sibiu, în cadrul căreia președintele Asociației, col. (r) Filip Teodorescu, a prezentat principalele preocupări ale ACMRR-SRI pentru apărarea demnității, onoarei și intereselor sociale ale membrilor săi, promovarea culturii de securitate, a adevărului și tradițiilor structurilor informative românești, și a răspuns întrebărilor puse de participanți. În cursul reuniunii au fost acordate Diplome de Excelență mai multor membri ai sucursalei Sibiu a ACMRR-SRI.
- Ședințele Consiliului Director au fost, în această perioadă, consacrate cu prioritate analizării demersurilor întreprinse pentru asigurarea protecției sociale a cadrelor care și-au desfășurat activitatea în structurile serviciului secret de informații român, dar și a eficienței lor, precum și stabilirea unor acțiuni vizând calitatea serviciilor medicale adecvate persoanelor vârstnice.
- Casa de Ajutor Reciproc a Sucursalei Municipiului București, aparținând de A.C.M.R.R. din S.R.I., instituție financiară nebancară, care funcționează în temeiul legii, cu peste 2.100 de membri, este o prezență activă în viața membrilor Sucursalei prin împrumuturile financiare rambursabile pe care le acordă lunar acestora.

În cursul anului 2009 au fost acordate 1.263 de împrumuturi în valoare de 5.779.944 lei, numărul lor fiind cu 9% mai mare, comparativ cu anul precedent. În ceea ce privește anul 2010, până la 30 iulie a.c., au fost acordate aproape 700 împrumuturi.

Totodată, în ultimul an, Casa de Ajutor Reciproc a acordat mai multor membri ai săi, aflați în situații deosebite, ajutoare sociale nerambursabile în valoare de 6.900 lei, iar cuantumul ajutoarelor de deces a ajuns la suma de 38.750 lei.

Pentru perioada următoare, conducerea Casei de Ajutor Reciproc și-a propus să sporească plafonul de împrumut și să mențină o dobândă care să stimuleze împrumuturile.

Prezenți în viața și cultura cetății

- Președintele ACMRR-SRI, col. (r) Filip Teodorescu, a participat, în cadrul unei sesiuni științifice organizate de Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989 (IRRD), la o masă rotundă intitulată „Târgu-Mureș, martie 1990”, parte a unui proiect mai amplu al instituției vizând studierea evoluției societății românești în 1990. La dezbaterile moderate de prof. univ. dr. Ion Calafeteanu au mai participat fostul președinte Ion Iliescu, Dumitru Mazilu, Petre Țurlea, fost membru al comisiei „Harghita-Covasna”, Gelu Voican-Voiculescu, viceamiral (r) Ștefan Dinu, prof. univ. dr. Mihail Andreescu, general (r) Nicolae Spiroiu, Dinu Zamfirescu, general (r) Mircea Chelaru și alții, care au prezentat numeroase detalii referitoare la evenimentele din martie 1990, în care majoritatea au fost direct implicați.

În intervenția sa, președintele ACMRR-SRI a subliniat că incidentele analizate s-au petrecut pe fondul inexistenței, la acel moment, în România, a unor structuri de informații care să avertizeze factorul politic în legătură cu evoluțiile din zonă. Totodată, a susținut necesitatea promovării culturii de securitate în rândul societății, astfel încât „să determinăm o altă mentalitate a poporului român vis-a-vis de ceea ce face un serviciu secret de informații național.”

Dezbaterile au fost prezentate în revista IRRD „Caietele Revoluției”, nr. 3(28)/2010, care poate fi consultată la sediul ACMRR-SRI.

- Scriitorul Ion Lupu, membru al Sucursalei Buzău a Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul Român de Informații, semnează în fiecare număr al revistei de cultură și atitudine “Plumb”, care apare sub egida Asociației culturale “Octavian Voicu” din Bacău, articole și documentare cu tematică istorică, dar și de istorie literară, în care propune cititorului pertinente aprecieri și judecăți de valoare.

Astfel, în numărul din mai a.c., pe parcursul unei întregi pagini, autorul punctează documentat și doct secvențe ale prezenței glorioase pe câmpul de luptă, în Războiul de Independență 1877-1878, a unor eroi băcăuani, care și-au înscris numele în Cartea de Aur a neamului românesc.

Interesant este, de asemenea, articolul privitor la Mihai Eminescu, Luceafărul poeziei românești, publicat în numărul din ianuarie 2010, precum și cel dedicat aniversării a 160 de ani de la nașterea Veronicăi Micle.

Toamna care se apropie și pe care cu toții ne-o dorim lungă și plină de roade constituie un plăcut prilej de a aduce în atenția cititorilor, prin câteva ilustrații ale acestui număr al revistei „Vitralii”, creația pictorului **Nicolae Blei**, membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, binecunoscut specialiștilor și marelui public pentru belșugul de culoare cu care a transpus acest anotimp pe pânză și l-a adus pe simezele galeriilor de artă.

Nicolae Blei a absolvit în 1973 secția de pictură a Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, sub îndrumarea Ilenei Balotă și a lui Traian Brădean. Din 1982 constituie o prezență aproape permanentă pe simezele galeriilor, participând anual la expoziții colective organizate de Uniunea Artiștilor Plastici atât în țară cât și în străinătate. A avut, de asemenea, numeroase expoziții personale în țară și în străinătate (Germania, Olanda, Franța), iar lucrările sale se află în colecții oficiale și particulare din România, Belgia, Canada, China, Coreea, Franța, Germania, Grecia, Italia, Israel, Maroc, Olanda, SUA, Suedia, Spania. Vom da însă cuvântul criticii de specialitate:

„Artist complet - peisaj, portret, nud, flori, natură statică -, maestrul Nicolae Blei este, mai ales, pictorul toamnelor și iernilor, surprinzând în minunate tablouri cromatica fastuoasă a anotimpului brumelor și inefabilele transfigurări ale luminii când lumea se îmbracă în albul zăpezilor. Rafinamentul tonurilor și sensibilitatea tușei relevă un suflet de poet și un virtuoz al penelului. Într-un panteon al picturii românești, Nicolae Blei va sta,

fără îndoială, la dreapta marilor lui dascăli: Grigorescu, Andreescu, Luchian.”

(Dinu Moraru, *Lumea Magazin*, nr.06/2001)

“În tablourile lui Blei descoperi acele locuri pline de farmec care nu se doresc a fi doar o amintire dintr-o călătorie de mult uitată, ci o imagine bine conservată în timp, care are toate calitățile pentru a fi într-un echilibru perfect. Pictate cu un evident sentiment al naturii, pesajele sale înfățișează aspecte felurite din mai toate regiunile țării...Totuși pădurea, dealurile și apele ce te îndeamnă la visare, și nu numai, sunt locurile preferate ale artistului pentru a se retrage într-o oază de creație.”

(Natașa Felea, din *Enciclopedia artiștilor români contemporani*, vol. IV, București, Editura Arc, 2000)

oooOOOooo